

BEŞİNCİ BÖLÜM

İNTERNETİN BİLİNÇLİ, GÜVENLİ VE ETKİN KULLANIMI

İnternet, çağımızın en büyük buluşlarından biri olup; tüm dünyaya yayılmış, birbirleri ile bağlantılı, yani birbirleri ile “konuşabilen” milyarlarca cihazdan oluşan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. Bugün dünya üzerinde yüz milyonlarca internet sitesi ve bunlara ait milyarlarca internet sayfası bulunmaktadır. İletişim, eğitim, araştırma, sağlık ve iş gibi birçok alanda kullanılan internet hizmetleri, insan yaşamına önemli kolaylıklar getirmiştir.

İnternetin birçok faydası ile birlikte aynı zamanda kötü amaçlı kullanımlar nedeniyle riskleri ve zararları da bulunmaktadır. İnternet, hayatın bire bir kopyası olarak içinde fırsat veya risk olarak kabul edilebilecek birçok şey barındırmaktadır. İnternetin fırsat veya risk olarak değerlendirilebilecek birçok unsuruna Raporumuzun ilgili bölümlerinde değinildiği için burada kısaca Avrupa Birliği tarafından yapılan risk sınıflandırmasına değinilecektir.

Avrupa Birliği ile aralarında Facebook, Google, Microsoft, Yahoo, Dailymotion gibi belli başlı teknoloji şirketlerinin bulunduğu internet endüstrisi arasında imzalanan “Avrupa Birliği İçin Güvenli Sosyal Ağ Prensipleri” adlı çalışmada çocuklar ve gençler için çevrimiçi potansiyel riskler dört kategoriye ayrılmaktadır:

- Çocuk istismarı ve yasadışı nefret ifadeleri gibi “yasadışı içerik”,
- Müstehcen içerik, şiddet vb. “yaşa uygun olmayan içerik” veya gençler için uygun olmayan yetişkin temalı diğer içerikler,
- Yetişkinlerden çocuklara veya gençlerden diğer gençlere yönelik uygun olmayan ilişkilerle ilgili “bağlantı”,
- Gençlerin çevrimiçi davranışları ile ilgili “yönlendirme”. Örneğin; kişisel bilgileri açıklamak, özel fotoğraflarını paylaşmak, gerçek yaşı hakkında yalan söylemek veya sadece internetten tanıştığı insanlarla yüz yüze görüşme ayarlamak gibi potansiyel riskli tavırlar sergilemek.

Benzer riskleri azaltmak ve internetin sağladığı fırsatları arttırmak için yapılması gerekenler “İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımı” olarak adlandırılabilir. Bu kavram, internetin hayatımızda çok yoğun bir şekilde yer almaya başladığı son 10 yıl içerisinde önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmış ve üzerinde birçok çalışma yapılmaya başlanmıştır. Bu bölümde, hem dünya hem de Türkiye örnekleri bir arada ele alınarak “İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımı” için yapılanlar ve yapılması gerekenler anlatılacaktır. Unutulmamalıdır ki, bütün bu önlemler bir bütünün parçası olup hepsi bir arada ele alındığı takdirde “İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımı” sağlanabilir.

5.1. BİLİNÇLENDİRME SEMİNERLERİ

İnternetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı konusunda en uzun ancak en kalıcı önlem bilinçlendirme seminerleridir. Söz konusu seminerlere duyulan ihtiyaç, çeşitli araştırmalarla da ortaya konulmaktadır. Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Araştırmasına (EU Kids Online) göre, “Eğitim seviyesi ile internet kullanım seviyeleri arasındaki olumlu ilişki nedeniyle eğitim imkânlarının artmasıyla beraber internet kullanımının kapsamı ve boyutları da artacaktır. Bu nedenle bilgi teknolojilerinde yaşanan açıkların kapatılması ve okulların yeterli donanım ile donatılmaları, başta internet olmak üzere medya kullanım eğitimlerinin verilmesi sağlanmalıdır”

İnternetin güvenli kullanımı özellikle çocuklar ve gençler için öncelikli bir ihtiyaç olduğundan rehber konumunda bulunan eğitimciler ve ailelere yönelik bilinçlendirme seminerleri büyük önem arz etmektedir. Çünkü ebeveynlerin internet kullanımı ve dolayısıyla çevrimiçi yetkinlikleri oldukça yetersizdir.

Nitekim EU Kids Online sonuçlarına göre çocuklarımızın internet kullanımı ve bilgileri ebeveynlerinden bir hayli ileridedir. Türkiye’deki ailelerin sadece %29’u interneti kullanmayı bilmektedir. Avrupa’nın gelişmekte olan diğer ülkelerinde ebeveynlerin internet kullanım oranı %57’lerde iken, gelişmiş ülkelerinde bu oran %84,4’tür. Türkiye’deki internet kullanan ebeveynlerin oranı en düşük düzeydedir. Bu anlamda diğer Avrupa ülkelerine nazaran çocuklar ve ebeveynleri arasındaki dijital uçurumun en yüksek olduğu ülke Türkiye’dir. Söz konusu araştırmaya göre

çocuklar da (%78) ebeveynlerinden daha fazla bilgiye sahip olduklarını belirtmektedir.

Aileler, internet kullanmayı iyi bilmediklerinden muhtemel riskler konusunda da yeterli bilgi sahibi değildir. İnternet bağlantılı bilgisayarın evin ortak yaşam alanında bulunması tedbirine ise, Türk ailelerin sadece %24'ü başvurmuştur. Öte yandan, Avrupalı ailelerin %67'si çocuklarının kullandığı bilgisayarı onların odalarında değil ortak kullanılan alanda bulundurmaktadır. Aradaki farkın büyüklüğü de ailelerimizde, internetin güvenli kullanımı bilincinin oldukça düşük olduğunun göstergesidir.

Ebeveynlerin sadece %36'sı, çocuklarıyla onları rahatsız edecek durumlarla karşılaştıklarında ne yapmaları gerektiği hakkında konuşmaktadır. Çocuklar ise internet güvenliği ve internette başkalarına nasıl davranmaları gerektiği konusunda tavsiye almak veya onları rahatsız eden durumlarda yardım istemek amacıyla ebeveynlerinden ziyade arkadaşlarına danışmaktadırlar.

Herhangi bir internet riski ile karşılaşmış çocukların yaklaşık yarısı bu durumu kimseyle paylaşmamaktadır. Zararlı bir içerikle karşılaştığında ailesini durumdan haberdar eden çocukların oranı %34,9'dur. Kalan %65,1'lik grupta yer alan çocuklar ise bu durumu ailelerinden saklamaktadır.

Komisyonumuza yapılan çeşitli sunumlarda çocukların, gençlerin ve ebeveynlerin internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile ilgili bilinçlendirilmeleri ile ebeveyn ve öğretmen eğitimlerine duyulan ihtiyaç sıklıkla dile getirilmiştir⁶³⁹.

Bilinçlendirme faaliyetleri dünyada dört farklı platformdan yürütülmektedir. Yönetimler tarafından yürütülen faaliyetler, sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilen faaliyetler, uluslararası örgütlerin faaliyet ve kampanyaları ile özel sektörün yürüttüğü faaliyetler birer örnektir.

⁶³⁹ Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 22.03.2012; Prof. Dr. Türksel Kaya Bensghir, 05.04.2012; Prof. Dr. Hayrünisa Bolay Belen, 17.04.2012; Türkiye Dijital Oyunlar Federasyonu, 25.04.2012; Alternatif Bilişim Derneği, 02.05.2012; Online Medya Derneği, 09.05.2012; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 16.05.2012; Tipeez, 16.05.2012; Türk Pediatri Kurumu, 22.05.2012

Dünya uygulamalarına bakıldığında bu konuda sivil toplum kuruluşlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Özellikle Avrupa Birliği genelinde 1999 yılından beri uygulanmakta olan “Güvenli İnternet Programı (Safer İnternet Programme)” internetin doğru amaçta kullanımı bilincinin geliştirilmesi için üye ülkelerde öncelikle bir “Bilinçlendirme Merkezi” kurulmasını teşvik etmektedir. Avrupa Birliği tarafından sağlanan fonlarla kurulan bu merkezler çoğunlukla sivil toplum kuruluşları tarafından işletilmektedir. Bununla beraber, kamu tarafından ya da kamu ve sivil toplum kuruluşları işbirliğinde yürütülen projeler de bulunmaktadır.

Örneğin; Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, Macaristan, Polonya, İtalya, İspanya, Lüksemburg, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya, Slovenya’da sivil toplum kuruluşları aktif rol oynarken; Fransa, İngiltere, Hollanda, Avusturya, Estonya ve Slovenya’da kamu ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği görülmektedir. Kamunun ağırlıklı olarak bilinçlendirme faaliyetlerinin içinde olduğu ülkeler ise Almanya, Danimarka, Finlandiya, Norveç, İsveç, Portekiz, İrlanda ve Malta’dır.

Türkiye’de yürütülen çalışmalara bakıldığında ise bu konuda kamu kurumlarının sivil toplum kuruluşlarına göre daha aktif oldukları göze çarpmaktadır. Komisyon çalışmaları esnasında da bu eksiklik hem kamu kurumları hem de sivil toplum kuruluşları tarafından dile getirilmiş olup, sivil toplum kuruluşlarının konuyla ilgili çalışmalarının desteklenmesi önemli bir ihtiyaçtır.

Türkiye’de yapılan bilinçlendirme seminerleri aşağıda özetlenmektedir.

1- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, “İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanım” konularında farklı kademelere bilinçlendirme seminerleri düzenlemektedir. Kurum tarafından son 1 yıl içerisinde, 20 ilde öğrenciler, ebeveynler, eğitimciler ve idareciler gibi farklı hedef kitlelerine yönelik olarak 200’ün üzerinde seminer gerçekleştirilmiştir. Söz konusu seminerlerde ulaşılan kişi sayısı yaklaşık 30.000’dir. Her kademeye yönelik yapılan farklı sunumlar çeşitli görsel videolar ve materyaller ile desteklenerek hem internetin fırsatları hem de internetin çeşitli riskleri, karşılaşılan vaka örnekleri ile yansıtılarak alınması gereken tedbirler katılımcılara interaktif bir şekilde anlatılmıştır.

Ayrıca, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nca, internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımına yönelik ülke çapındaki bilinçlendirme çalışmalarını daha sistematik hale getirebilmek adına 80 ilin valiliklerine ulaşılarak 21-22 Mayıs 2012 tarihlerinde eğitimcilerin eğitimi semineri gerçekleştirilmiştir.

2- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen "7-19 Yaş Aile Eğitimi Programı" kapsamında 6.742 rehber öğretmen yetiştirilmiş ve bu rehber öğretmenler aracılığıyla 321.458 ebeveyne ulaşılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı, kendi görev, yetki ve sorumlulukları dahilinde çocuk ve gençlerimiz ile onların ailelerine yönelik koruyucu, önleyici ve destekleyici faaliyetler gerçekleştirmektedir. Eğitim ortamlarında karşılaşılan psikososyal risk faktörlerinin azaltılması ve bu risk faktörlerinin neden olacağı olumsuz durumların önlenmesi sürecinde ebeveynlerin bilinçlenmelerinin önemine binaen, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 7-19 Yaş Aile Eğitimi Programı geliştirilmiş olup uygulamaları Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı (2006 2011+), Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılıkla Mücadelede Ulusal Politika ve Strateji Belgesi'nin Uygulanması İçin Eylem Planı (2010-2012) ve Hayat Boyu Öğrenme Stratejisi ve Eylem Planı (2009-2013) kapsamında halen devam etmektedir.

3- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından düzenlenen "Aile Eğitim Programı" kapsamında da eğitimcilerin eğitimi ve ebeveyn eğitim seminerleri düzenlenmektedir.

4- Mutlu Çocuklar Derneği'nin İçişleri Bakanlığı'nın desteğiyle yürüttüğü "Mutlu Çocuk-Mutlu Aile" Projesi ile çocukların teknolojinin doğru kullanılması konusunda duyarlı hale getirilmesi ve bu konuda özellikle aileler ve öğretmenlerin görev ve sorumlulukları konusunda bilinçlendirilmesi amaçlanmıştır. Proje kapsamında 16 okulda beşer adet olmak üzere toplam 80 adet eğitim semineri verilmiş ve seminer eğitimleri sonunda akademisyen, öğretmen ve velilerle çalıştaylar yapılmıştır.

5- Ülkemizin bilgi toplumuna dönüşümünü gerçekleştirmek amacıyla hayata geçirilen e-dönüşüm Türkiye projesi kapsamında birçok çalışma gerçekleştirilmektedir. Teknoloji ve Tasarım Merkezi Derneği, e-dönüşüm kapsamında faaliyete geçirdiği,

eğitimde bilişim ve internet kültürü oluşturma projesi kapsamında, bilişim teknolojilerinin eğitim, öğretim ve yönetimde kullanılmasına yönelik birçok projeyi uygulamaya koymuştur.

6- Yukarıda belirtilenlerin dışında birçok ilde gerek kamu kurumları gerekse sivil toplum kuruluşları tarafından konu ile ilgili birçok seminer düzenlenmiştir. Özellikle 2011 yazında “Güvenli İnternet Hizmeti” ile başlayan tartışmalar sonrasında kamuoyunda ciddi bir duyarlılık oluştuğu ve ebeveynlere yönelik seminerlerin sayısında çok büyük bir artış yaşandığı gözlemlenmektedir.

Yukarıda belirtilen hususlarla mutabık olarak, konu çeşitli raporlarda da dile getirilmiştir. **Konuyla ilgili raporlarda** getirilen öneriler ise şunlardır:

Avrupa Konseyi-CM/Rec (2009) 5 Tavsiye Kararı’nda (CoE,2009);

Sivil toplum ve özel sektörün işbirliği içerisinde çocukların çevrimiçi ortamdaki içeriğe dair risklerden korunmasına yönelik uygulanabilir stratejiler geliştirmeleri gerektiğine değinilmektedir. Bunun için, güvenli bölgeler (walled gardens) oluşturulmasının desteklenmesi, çocukların, ailelerin ve eğitimcilerin çeşitli risklerle başa çıkma konusunda becerilerinin geliştirilmesi önerilmektedir.

OECD-Çocukların Çevrimiçi Ortamlarda Korunması Raporu’na göre;

İlgili kamu kuruluşları, kolluk kuvvetleri ve sivil toplum ile özel sektör arasında güçlü bir ilişki olması gerekmektedir. Çocukların da dâhil edilebileceği (onların bakış açısıyla internet, riskleri ve önlemler) seminerler ve forumlar düzenlenmelidir. Bu aşamada, ailelerin ve eğitimcilerin rolü yadsınamayacak derecededir. Eğitimcilerin eğitimi önemli olup, Avustralya ve İngiltere gibi ülkelerde internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı konusunda eğitimcilerin eğitimine başlanılmıştır.

EU Kids Online Raporu’na göre;

Türkiye’de çocukların ve ailelerinin internet güvenliği ve sayısal okuryazarlık konularında eğitilmeleri gerekmektedir. Bu konudaki çabalar sadece devlet tarafından değil, sivil toplum örgütleri, medya ve üniversiteler tarafından da gerçekleştirilmelidir.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü - Unicef Çevrimiçi Çocuklar ve Gençler Çalıştayı ve Konferansı (21-23 Kasım 2011) önerilerine göre;

Dijital okuryazarlık eksikliği, başta Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler ve diğer paydaşların işbirliği ile giderilmelidir. Türkiye’de var olan internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımına yönelik çalışmaların, ilgili tüm kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörü içerecek şekilde geliştirilmesi, işbirliği ve koordinasyonun sağlanması gerekmektedir. Bu çalışmalarda özellikle çocukların ve gençlerin görüşlerine başvurulması gereklidir. Çocukların, gençlerin ve ebeveynlerin bilgi iletişim teknolojilerinin doğru kullanımı konusunda farkındalıklarının artırılması sağlanmalıdır.

Mutlu Çocuklar Derneği - eNACSO Dijital Dünya’da Yurttaşlık/Dijital Yurttaşlık Çalıştayı (29-31 Mayıs 2012) Sonuç Raporu önerilerine göre;

Dijital yurttaşlık bilincinin toplumda oluşturulması ve toplumda bulunan her bir bireyin internet okuryazarı olmasının sağlanması gerekmektedir. İnternet kullanımı ile ilgili sorun bir eğitim sorunudur. Özellikle, ülkemizde teknoloji kullanımı tamamen informal olarak gerçekleştiği için dijital yurttaşlık kavramına Türk toplumu çok uzaktır. Bu açıdan, formal olarak eğitim kurumlarımızda: dijital erişim, dijital ticaret/alışveriş, dijital iletişim, dijital okuryazarlık, dijital kimlik, dijital kanunlar, dijital haklar, dijital sağlık, dijital güvenlik konuları sistemli ve bilinçli olarak okutulmalı ve öğretilmelidir. Dijital yurttaşlık bilincinin oluşması için toplumda eğitimin ön plana çıkarılması ve öncelikle eğitimcilerin eğitimine önem verilmesi gerekmektedir.

“Sanal dünya” ve “Gerçek dünya” kavramlarının gün geçtikçe iç içe geçmiş olması bu tür bir ayrımın yanlış olacağını göstermektedir. Sebepleri ve sonuçları itibarıyla sanal dünya ve gerçek dünya birbirini etkilemektedir. Bu açıdan özellikle ailelerin bilinçlendirilmesi ön plana çıkarılmalı ve Güvenli İnternet Günü, Yardım Merkezleri (Helpline), İhbar Merkezleri (Hotline), Gençlik Panelleri (Youth Panel) ve Bilinçlendirme Merkezleri (Awareness Centre) gibi konularda ailelerle birlikte çalışılmalıdır.

Bilinçli ve güvenli internet kültürünün oluşturulması için yapılan yayımlar, haberler, eğitim programları açıkça desteklemelidir. Türkiye geneline yayılacak

çeşitli eğitim ve bilinçlendirme seminerleri sayesinde bölgeler arasındaki dijital farklılıkların en aza indirilmesi ve internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımının yurdun geneline yayılması için fırsatlar yakalanmış olacaktır. Bu aynı zamanda e-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin; bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması amacı ile de paralellik arz etmektedir.

Bilinçlendirme seminerlerinde en büyük görev, eğitimcilere; öğretmenlere ve ailelere düşmektedir. Bu yüzden bilinçlendirme çalışmalarında eğitimcilerin eğitimi öncelikli amaç olarak görülmelidir. Örneğin; FATİH projesi çok önemli bir adımdır.

İnternetin etkin, bilinçli ve doğru kullanımı konusunda ilgili her kurum ve kuruluş üzerine düşen görevi yapmalıdır. Bu konuda özellikle sivil toplum kuruluşları özendirilmeli ve desteklenmelidir. Sivil toplum kuruluşlarının daha aktif bir şekilde çalışmalarda bulunmalarının önemi yadsınamaz. Bu yüzden konu ile ilgili tüm kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum paydaşlarının işbirliği içerisinde çalışmalarda bulunması, proje üretmeleri, hem ulusal hem uluslararası proje fonlarından faydalanarak somut çıktılar üretebilmeleri önem arz etmektedir.

5.2. ETKİNLİKLER

Dünyada internetin güvenli, bilinçli ve etkin kullanımı kavramı etrafında ebeveynlerin ve eğitimcilerin bilinçlendirilmesi, gençlerin güvenli kullanım konusunda eğitilmesi ve çocukların korunması konularını içeren çeşitli etkinlikler yürütülmektedir. Örneğin; Avrupa Birliği Güvenli İnternet Programı çerçevesinde her yıl düzenlenen Güvenli İnternet Forumu (Safer İnternet Forum) ve Güvenli İnternet Günü (Safer İnternet Day) bunların başlıcalarıdır.

Ayrıca, Birleşmiş Milletler Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) tarafından 2009 yılında çocukların çevrimiçi ortamlarda korunması amacıyla COP (Child Online Protection) girişimini başlatılmıştır. Bu çerçevede çevrimiçi ortamla ilgili hedef kitlelere (çocuklar, ebeveyn-egitici, endüstri ve politika yapımcılar) yönelik rehber yayınlar hazırlanmıştır. COP ve Güvenli İnternet Günü paralel yürüten etkinliklerdir.

26-27 Mayıs 2012 tarihlerinde Komisyonumuz tarafından İstanbul Bilgi Üniversitesi ile işbirliği içerisinde gerçekleştirilen çalıştayda yapılan önerilerden birisi de; Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı gibi kurumlar başta olmak üzere çeşitli kamu ve sivil toplum kuruluşlarınca bilişim ve internetle ilgili toplumu bilgilendirici ve bilinçlendirici etkinlikler yapılması ve teşvik edilmesi olmuştur.

5.2.1. Güvenli İnternet Forumu

Güvenli internet forumu, güvenli internet programı çerçevesinde internetin güvenli kullanımı konularını tartışmak için 2004 yılından beri her yıl düzenlenen bir konferanstır. 2011 Ekim ayında sekizincisi düzenlenen konferansa her yıl sadece Avrupa'dan değil dünyanın farklı ülkelerinden de kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri katılmaktadır.

Güvenli internet forumunda, önceki yıllarda şu başlıklar gündeme taşınmıştır:

2004 → Küçüklerin korunması için internet servis sağlayıcılarına yönelik kurallar

2005 → Çocukların güvenliği ve mobil telefonlar

2006 → Çocukların yeni medya kullanımı ve çocukların cinsel istismarı içeriğine erişimin engellenmesi

2007 → Çocukların internet üzerinden istismarı, çevrimiçi teknolojilerin etkileri ve sonuçları ile bilinçlendirme çalışmaları

2008 → Yaş doğrulama, derecelendirme ve sosyal ağlar

2009 → Okullarda güvenli İnternet kullanımının geliştirilmesi

2010 → Çevrimiçi fırsatlar ve riskler

2011 → Gençlerin yeni trendlerle etkileşimi

5.2.2. Güvenli İnternet Günü

Her yılın şubat ayında gerçekleştirilen Güvenli İnternet Günü etkinlikleri, Avrupa Birliği Güvenli İnternet Programı ile kurulan Avrupa Güvenli İnternet Merkezleri Ağı (INSAFE) tarafından koordine edilmektedir. Bu etkinliklere yönetimler, şirketler, okullar ve sivil toplum örgütleri aktif olarak katılmaktadırlar. INSAFE tarafından 2004 yılında başlatılan Güvenli İnternet Günü etkinlikleri dünyada aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 70'ten fazla ülkede kutlanmaktadır. Her yıl farklı bir temayı ön plana çıkaran bu etkinliklerle çocuklar ve gençler başta olmak üzere tüm kullanıcılara güvenli bir internet ortamı sağlanması hedeflenmektedir.

Türkiye'de internet kullanımı aniden ve çok hızlı bir şekilde artmıştır ve bu hızlı artış devam etmektedir. Bu hızlı değişime doğru ayak uydurabilmek için internetin kullanımı konusunun toplumun gündemine taşınması gerekli olmuştur. Türkiye'de ilk olarak İnternet Geliştirme Kurulu'nun koordinesinde 2010 yılında kutlanan Güvenli İnternet Günü dolayısıyla akademisyenler, sektör temsilcileri, kamu görevlileri, sivil girişimler ve daha birçok ilgili bir araya gelmekte ve internetin güvenli kullanımı konularını tartışmaktadır.

Güvenli İnternet Günü etkinliklerinin amaçları aşağıda belirtilmektedir;

1. İnternetin güvenli kullanımı konusunda başta aileler (ebeveynler, çocuklar ve gençler) olmak üzere hedef kitlelere ulaşmak, onlarla doğru iletişimi kurmak ve dikkatlerin çekilmesini sağlamak,
2. İnternetin güvenli kullanımı ana teması etrafında kamu kurumları, okullar, sivil toplum örgütleri ve özel firmalar arasında iletişim ve ortak hareket kabiliyetini geliştirmek,
3. İnternetin güvenli kullanımı konusunda topluma sunulan hizmetlerin tanıtımını yapmak ve uygulama alanını genişletmek,
4. İnternet sektöründe faaliyette bulunan firmaların, internetin güvenli kullanımını teşvik etmeleri, bu amaçla pozitif içerikler ve hizmetler üretmelerini sağlamak,

5. Türkiye’de internetin güvenli kullanımı ile ilgili etkinliklerin Avrupa Birliği ve dünya ülkeleriyle paralel yürütmesini sağlamak,

Güvenli İnternet Günü, Türkiye’de ilk defa “Ailemizin Afacan Çocuğu: İnternet” teması ile 23.02.2010 tarihinde İstanbul’da düzenlenmiştir. Güvenli İnternet Günü 2010 Etkinliklerine Avrupa Birliği Komisyonu’nun onayı ile bizzat INSAFE Koordinatörü, İTU Bilgi İletişim Teknolojileri Uygulamaları ve Siber Güvenlik Bölüm Başkanı ile birçok yerli akademisyen, sivil toplum kuruluşu ve sektör temsilcisi katılmıştır.

Güvenli İnternet Günü 2011 etkinlikleri 08-09 Şubat 2011 tarihlerinde Ankara’da düzenlenmiştir. Etkinlikler kapsamında "Türkiye İçin İnternet Kafe Modeli" Çalıştayı ve “Hayatın Sanal Gerçeği: İnternet” konferansı gerçekleştirilmiştir. Konferansa Google, Facebook gibi internet servislerinin temsilcileri, EU Kids Online Proje Koordinatörü, ENACSO temsilcisi gibi yabancı konukların yanı sıra Türkiye’den birçok akademisyen, sivil toplum kuruluşu ve sektör temsilcisi katılım sağlamıştır.

Güvenli İnternet Günü 2011 etkinlikleri kapsamında gerçekleştirilen “**Türkiye İçin İnternet Kafe Modeli Çalıştayı**” hakkında bilgilere yukarıda “İnternet Kafeler” ile ilgili bölümde yer verilmiştir.

5.2.3. Ulusal Çocuk Forumu (21-23 Kasım 2011)

Türkiye’de konu ile ilgili gerçekleştirilen bir diğer etkinlik Dünya Çocuk Hakları Günü münasebetiyle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile UNICEF Türkiye tarafından düzenlenen XII. Ulusal Çocuk Forumu’dur.

Çocuk haklarının ulusal düzeyde teşvik edilerek hem yetişkinler hem de çocuklar tarafından benimsenmesi ve daha çok hayata geçirilmesi amacını güden XII. Ulusal Çocuk Forumu’nun konusunu “Çocuk ve Gençlerin İnternet ve Bilgi-İletişim Teknolojileri Kullanımı” oluşturmuştur.

Alanında uzman kişilerin sunumlarından oluşan, ‘Türkiye’de Bilgi - İletişim Teknolojileri ile Çocuk ve Gençler Üzerindeki Etkisi” temalı konferanslar, Forum kapsamında, konuyu her yönüyle ele alan ve katılımcıların ilgiyle izledikleri oturumlar ve çalıştaylar düzenlenmiştir. Forum kapsamında Ankara’ya gelen 81 ilden birer kız ve erkek çocuk hakları komitesi temsilcisi de kendi aralarında konuyu değerlendirmişlerdir. Çocuk ve yetişkin temsilcilerinin iki günlük yoğun çalışma ve değerlendirme sonrasında ayrı ayrı hazırladıkları raporlar, Forumun kapanış tarihi olan 23 Kasım 2011 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde gerçekleştirilen oturumla sunulmuştur.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile UNICEF’in işbirliğinde düzenlenen “Türkiye’de Bilgi İletişim Teknolojileri ve Çocuk ve Gençlerin İnternet ve İletişim Teknolojileri Kullanımı” konulu konferans ve çalıştay sonucunda tespit edilen olanaklar, riskler ve öneriler aşağıda özetlenmiştir:

Olanaklar;

Bilgi iletişim teknolojileri;

- Özellikle uzaktan eğitim sistemlerinin de katkısıyla eğitimde mekânsal sınırların aşılması ve toplumun tüm kesimlerine eğitim olanaklarının ulaşmasını sağlar.
- Toplumsal ve kültürel aktarımı olanaklı kılar.
- Kullanıcılarının kendilerini ifade etmeleri için ortam oluşturur.
- Kültürel çeşitliliğe olanak yaratır.
- Küreselleşme olgusu sonucunda farklı dilleri kullanabilme becerisinin gelişmesine katkı sağlar.
- İletişimin ve hızının artmasında önemli rol oynar.
- Çeşitli ve güncel bilgi kaynaklarına ve bilgiye erişimi kolaylaştırır.
- Bilgiye erişim ve kullanımda fırsat eşitliği yaratır.

- Ekonomik, toplumsal ve kültürel amaçlarla bireylerin bir araya gelmesine zemin hazırlar.

- Oyun oynama olanağı sağlar.

Riskler;

Bilgi iletişim teknolojilerinin sunduğu olanaklar, yanlış ve niteliksiz kullanılmaları durumunda riske dönüşmektedir. Bilgi iletişim teknolojileri açısından;

- “Üretici” değil “tüketici” durumunda bulunmak;
- Dijital oyun sınıflandırma sisteminin olmaması ve mevcut dijital oyunlara bilinçsiz erişim;
- Ebeveynlerin ve eğiticilerin “dijital okuryazarlık” düzeylerinin düşük olmasından ötürü çocuklara ve gençlere etkili yönlendiricilik yapamamaları;
- Çocuklara ve gençlere nitelikli sosyalleşme ortamlarının sağlanamamasına bağlı olarak İnternet’in aşırı kullanımı;
- Aşırı kullanım sonucu bedensel, ruhsal ve bilişsel sorunlar yaşanması;
- Kişisel bilgilerin kötüye kullanımı;
- Kötü niyetli yazılımların yarattığı tehlikeler;
- Aşırı ticari içerik ve yanıltıcı reklamların varlığı;
- Zararlı içeriklerin ve siber zorbalığın mevcudiyeti önemli risk alanları olarak görülmektedir

Öneriler;

- Üretilecek politikalar, öncelikle ifade özgürlüğü ve bilgiye erişim hakkını temel alarak tüm paydaşların katılımıyla farklı hedef kitlelere yönelik olarak geliştirilmelidir.

- Dijital okuryazarlık seviyesi, başta MEB, üniversiteler ve diğer internet paydaşlarının işbirliği ile artırılmalıdır.

- Türkiye’de var olan internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımına yönelik çeşitli çalışmaların ilgili tüm kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörü içerecek şekilde geliştirilmesi, işbirliği ve eşgüdümün sağlanması gerekmektedir. Bu çalışmalarda özellikle çocukların ve gençlerin görüşlerinin de alınması önerilmektedir.

- Çocukların, gençlerin ve ebeveynlerin bilgi iletişim teknolojilerinin doğru kullanımı konusunda farkındalıklarının artırılması gereklidir.

- Medyanın, bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin olanakları ve riskleri dengeli bir şekilde sunması ve toplumda doğru kanaat oluşumunu desteklemesi sağlanmalıdır.

- “Medya Okuryazarlığı” ve “Bilgisayar” dersleri müfredatı gözden geçirilmeli ve okullarda seçmeli “Bilinçli, Güvenli ve Etkin İnternet Kullanımı” dersi sunulabilmelidir.

- Ulusal kurum ve kuruluşlar, uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmalı ve gelişmeler takip edilmelidir.

- Dijital eşitliği sağlayacak şekilde alt yapı eksikliğinin giderilmesi gereklidir.

- 5651 sayılı Kanun ve rapor içinde ifade edilen ilgili tüm diğer mevzuatların olanaklar ve riskler temelinde yeniden ele alınması gereklidir.

Aynı etkinlik kapsamında ulusal çocuk koordinatörlerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sundukları rapor aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır:

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yararları

- Eğitimde bilgi iletişim teknolojileri, okuldaki öğrenmeyi pekiştirir,
- Görsel materyallerden yararlanmayı artırır,
- Ailemiz, arkadaşlarımız ve sevdiğimizle iletişimi güçlendirir,
- Güncel bilgidен haberdar olmamızı sağlar,
- İlgi ve ihtiyaç duyduğumuz konularda bilgi edinmemizin önünü açar,

- Farklı kaynaklardan ve görüşlerden doğru bilgiye ulaşmamıza imkan sağlar,
- Doğru bilginin paylaşılması ve gelişmelerin duyurulmasına kaynaklık eder,
- Bilgi edinme hakkımızı kullanabilmemizi kolaylaştırır,
- Çocuklar arasındaki bilgi, kültür, fikir alışverişi ile etkileşimi artırır,
- Görüşlerimizi paylaşmamız için ortak platformlar oluşturmayı sağlar,
- Kendini ifade etme imkanını sunar,
- Sosyalleşme imkanı ve öz güvenimizi geliştirir,
- Dinlenme, eğlenme ve boş zamanımızı değerlendirme imkanı verir,
- Kişisel gelişimi artırır,
- Toplumsal saygı, sevgi ve hoşgörüyü destekler,
- Tartışma ortamlarını geliştirir,
- Hızlı ve hesaplı alışveriş olanağı sunar,
- Zamandan tasarruf ettirir,
- Geleceğin planlanmasında katkı sağlar.

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki engeller/riskler ve çözüm önerileri

Problem-1:

- Bilgi iletişim teknolojilerinin uzun süreli kullanımı sonucu bağımlılık ve dikkat eksikliği gibi psikolojik, göz bozukluğu gibi fiziksel rahatsızlıklar ve zaman kaybına neden olması.

Çözüm-1:

- Kullanıcıların interneti belirli zaman aralığında kullanıp, sosyal aktivitelere daha çok zaman ayırması ve bu konuda İnternet servis sağlayıcıları ve

işletim sistemi sunan şirketler tarafından ekrana zaman uyarısı gelmesinin sağlanması.

- Yerel yönetimler tarafından sosyal faaliyet tesislerinin artırılması ve kullanımının teşvik edilmesi.

Problem-2:

- Ebeveynlerin çocukların bilgi iletişim teknolojilerini kullanım alışkanlıklarına kızması dolayısıyla da aile içi iletişime zarar verebilmektedir.

Çözüm-2:

- Bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımında ailelerin ve toplumun bilinçlendirilmesi, çocukların bilgi teknolojileri kullanımı konusunda ebeveynlerin doğru eğitilmesinin sağlanması.

Problem-3:

- Sanal ortamla gerçek yaşam arasındaki dengenin bozulması.

Çözüm-3:

- Kişisel kontrolü artıracak yazılımların geliştirilmesi, internetin sanal ortam olmaktan çıkıp yeri geldiğinde gerçek bir suç ortamına dönüşebildiği gerçeğinin görülmesinin sağlanması.

Problem-4:

- Türkçe'nin doğru kullanılmamasına neden olması.

Çözüm-4:

- Dilimizin çevrimiçi ortamda doğru kullanımı için çalışmaların yapılması,

Problem-5:

- Kişisel bilgilerin çevrimiçi ortamda suiistimal edilmesi.

Çözüm-5:

- Kullanıcıların kişisel bilgilerini gizli tutması ve internet güvenlik/gizlilik ayarları konusunda bilinçlendirilmelerini teminen eğitim çalışmaları yapılmasının sağlanması,

Problem-6:

- İnternet oyunlarından sanal para alabilmek konusunun, maddi kayıplara neden olması.

Çözüm-6:

- Sanal veya gerçek paraya dayalı çevrimiçi oyun sektörü ile mücadelenin geliştirilmesi,

Problem-7:

- Sosyal ağlarda ve diğer internet platformlarında zorbalıklarla ve hakaretlerle karşılaşmak.

Çözüm-7:

- Karşılaştığımız zorluklar karşısında ilgili mercilerin bilinmesi ve bu mercilere başvurulması, işleyen süreçle ilgili sıkıntıların giderilmesi. İnternette işlenen her suç gibi siber zorbalığın da suç olduğu bilincinin yerleşmesinin sağlanması,

Problem-8:

- Bilgi kirliliği.

Çözüm-8:

- Çevrimiçi bilginin doğruluğu konusunda çeşitli kaynak karşılaştırması ve detaylı araştırmaların yapılması ve internette karşılaşılan her bilginin doğruluğunun sorgulanması konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi,

- Ansiklopedik bilgi içeren resmi bir internet sitesinin hazırlanması,

Problem-9:

- Bilgi hırsızlığının kolaylaştırılması.

Çözüm-9:

- Kültür, sanat, spor ve diğer sosyal etkinliklerin vatandaşlara maddi ve manevi yönden daha rahat ulaşmasının sağlanması,
- Telif suçlarına karşı önlemlerin artırılması,

Problem-10:

- Çocukların yaşına uygun olmayan internet sitelerine erişimi.

Çözüm-10:

- Sitelerin yaş sınırına uygun olarak gerekli kurumlar tarafından denetlenmesi ve gerekli yasal düzenlemelerin yapılması; yaptırımların da uygulanması.

Problem-11:

- Çocukların uzun süre ve uygun olmayan zamanlarda (okul/ders saatleri gibi) kontrolsüz olarak internet kafeleri ve oyun salonlarını kullanması.

Çözüm-11:

- İnternet kafelerde ve oyun salonlarında yaş ve kullanım sınırı uygulamasının denetlenmesi ve yaptırımların uygulanması.
- İnternet kafe açmak için gerekli olan düzenlemelerin denetlenmesi ve yaptırımların uygulanması.
- İnternet kafe sahipleri ile çalışanlarının zorunlu ve gereksinim doğrultusunda eğitilmesi.

Problem-12:

- Bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımı konusunda, yönlendirme ve bilgilendirmenin yetersizliği.

Çözüm-12:

- Temel eğitim öğretmenlerinin bilgi iletişim teknolojileri ve güvenli İnternet kullanımını konusunda bilinçlendirilmesi.
- Okullarda bilgi teknolojileri ve iletişim derslerine gereken önemin verilmesi.

Problem-13:

- Bilgi iletişim teknolojileri ile araştırma ve sorgulama çabasının körelmesi.

Çözüm-13:

- Öğretmenlerin çocukları araştırmaya, deney yapmaya ve daha çok düşünmeye yönlendirmesi

Problem-14:

- Bilgi iletişim teknolojilerinin kötüye kullanımı (çocukların istismarı veya dolandırıcılık amacıyla mesaj gönderme, telefon etme gibi)

Çözüm-14:

- İlgili kurumların vatandaşları bilgilendirmesi;
- Sık ziyaret edilen internet sayfalarında ve televizyonlarda bu konuda bilinçlendirme amacıyla uyarıların yayınlanması.

Problem-15:

- Kültürel yozlaşmaya neden olması.

Çözüm-15:

- Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın etkinliklerini arttırması.

Problem-16:

- Hayali karakterlerin gerçekten çok uzak ve yanlış davranışlara yönlendirmesi.

Çözüm-16:

- Medya programları yapan kişilerin ve senaristlerin çocuk gelişimini göz önünde bulundurarak program yapması ve yapılan programların buna göre düzenlenmesinin sağlanması,

Problem-17:

- Şiddete teşvik etme.

Çözüm-17:

- Şiddete yönelik oyun satışlarında yaş sınırlandırmasının yapılarak devlet kontrolüne girmesi,

- Bu tür sitelerin denetlenmesi ve yasalarca takip edilmesi.

Problem-19:

- Vatana ve millete zarar vermeye yönelik veya siyasal kaoslara neden olabilecek düşüncelerin kolaylıkla ve hızla yayılabilmesi.

Çözüm-19:

- İnternet sitelerine erişimin tamamen engellenmesi yerine içerik denetimlerinin artırılarak, yasadışı içeriğin kaldırılması ve paylaşım yapan kişi ve kişilere veya kurumlara caydırıcı yaptırımların uygulanması. Ayrıca sorumlu bakanlığın, kamu düzeninin korunması açısından zorunlu hallerde ilgili makamlar tarafından yapılacak talep çerçevesinde ulusal siber güvenlikle ilgili tedbirleri alması.

5.2.4. Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi (6-7-8 Nisan 2012)

6-7-8 Nisan 2012 tarihlerinde düzenlenen Kongre, alanında ilk olup, ülkemizde ve dünyada hızlı bir şekilde yayılan, "teknoloji bağımlılığı" ile ilgili farkındalığı arttırmak, çözümler oluşturmak, önleyici tedbirleri tartışmayı amaçlamıştır.

Kongrenin ana konu başlıkları şunlardır:

- Teknoloji Bağımlılığı Nedir?
- Sebepleri Nelerdir?
- Sonuçları Nelerdir?
- Nasıl Tedavi Edilebilir?
- Nasıl Önlenebilir?

Tüm bu ana başlıklar altında oturumlar ve çalıştaylar şeklinde alt başlık ve temalar oluşturularak farklı sektör temsilcileri ve katılımcıların katılımıyla şu alt başlıklar tartışılmıştır.

- İnternet Bağımlılığı
- Çevrimiçi Porno Bağımlılığı
- Çevrimiçi Oyun Bağımlılığı
- Çevrimiçi Alışveriş Bağımlılığı
- Çevrimiçi Sohbet Bağımlılığı
- Cep Telefonu Bağımlılığı
- Televizyon Bağımlılığı
- Bilgisayar Oyunları Bağımlılığı

5.2.5. Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu (Çocuk ve Bilişim)

24-25 Nisan 2012 tarihlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi himayesinde Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından "Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu'nun 4'üncüsü "Çocuk ve Bilişim" teması altında gerçekleştirilmiştir. Sempozyum boyunca internette çocuk istismarı, internet bağımlılığı (aşırı internet kullanımının etkileri), bilişim teknolojilerinin etkin

kullanımı ve güvenli bilişim teknolojileri kullanımı konuları ele alınmıştır. Sempozyuma 41 ayrı ülkeden 800'e yakın katılımcı iştirak etmiştir.

Sempozyum 4 alt temadan oluşmaktadır. Bunlar:

- 1- İnternette çocuk istismarı,
- 2- İnternet bağımlılığı (aşırı internet kullanımının etkileri),
- 3- Bilişim teknolojilerinin etkin kullanımı,
- 4- Güvenli bilişim teknolojileri kullanımı.

"Çocuk ve Bilişim" teması altında gerçekleştiren Sempozyumun sonuçları ve kapanış bildirgesine aşağıda yer verilmektedir

- Gelişen ve gittikçe yaygınlaşan bilişim teknolojileri çocukların geleceği adına önemli avantajlar sağlamaktadır. Ne var ki; bu avantajlar yanında, aynı oranda, bilişim teknolojilerinin çocukları birtakım risklerle de yüz yüze bıraktığı görülmektedir.

- Toplumlar bilişim teknolojilerinin sağladığı avantajlardan vazgeçemezler ancak bu teknolojilerin çocuklar tarafından kullanımı muhakkak daha az riskli hale getirilmelidir.

- Bilişim teknolojilerinin çocuklara yönelik teşkil ettikleri riskler onların fizyolojik, psikolojik ve sosyal refahlarına yönelik olabilir.

- Bilişim teknolojilerinin özellikle de internetin yaygın kullanımı çocukların hem bir takım suçları işlemesini hem de daha kolay suç mağduru olmalarını beraberinde getirmektedir.

- İnternet ve bilişim teknolojileri çocukların suça sürüklenmesi anlamında; çocukların yasadışı faaliyetlere ilişkin bilgi edinmesi, bu tür faaliyetlere katılması, uyuşturucu maddelere ulaşımı, erken yaşta cinsel olarak aktif hale gelmeleri, kumar oynayabilmeleri ve akranları üzerinde daha kolay zorbalık yapabilmeleri gibi riskleri ifade etmektedir.

- İnternet ve bilişim teknolojileri çocukların suç mağduru olması anlamında; kolaylıkla cinsel obje haline gelebilme ve iğfal edilme, yasadışı grupların ağına düşme ve muhtelif nedenlerle kaçınılma gibi riskleri ifade etmektedir.

- İnternet ve bilişim teknolojilerinin kontrolsüz ve bilinçsiz kullanımı bağımlılık yapma riski barındırmaktadır. Bu risk mutlaka değerlendirilmeli ve önleyici politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasında ilgili kurumlar görev almalıdır.

- İnternet ve bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin olarak çocukların riskli süreç içerisinde olduklarının nasıl anlaşılacağı yönünde aileler bilinçlendirilmeli ve bilgilendirilmelidir.

- Bilgisayar oyunları mevcut teknolojileri itibariyle adeta bir şiddet uygulama simülatörü haline gelmiştir. Bu nedenle internet üzerinden farklı şekillerde oynanan oyunlar mutlaka zararlı etkileri itibariyle derecelendirilmeli ve bu çerçevede çocukların yaş ve gelişimlerine uygun bilgisayar oyunları oynamaları sağlanmalıdır.

- İnternet kafelerle ilgili mevzuatta düzenleme yapılmalı ve internette çocuklar tarafından işlenebilecek suçlarla ilgili uyarıcı bildirimler hazırlanarak internet kafelere konulmalıdır.

- Özellikle bilinçsiz ailelerde çocuklar interneti ders çalışma ve ödev yapma için mutlak ihtiyaç gibi yansıtabilmektedir. Bu nedenle öğretmenler internetten yapılacak ödev verme konusunda hassas davranmalı ve bu ödevleri de interneti etkin kullanmayı öğretme amacıyla okullardaki bilgisayar sınıflarında yaptırmalıdır.

- İfade edilen bu risklerden kaçınmak tamamen mümkün olmasa da azaltılabilir.

Bu risklerin azaltılması için:

- Aile içi iletişim ve etkileşim geliştirilerek internet ve diğer bilişim teknolojileri çocuğun arkadaşı, oyuncuğu, sırdaşı vb. olmaktan çıkartılmalıdır.

- Çocuklar ve ebeveynler bu teknolojileri güvenli bir şekilde nasıl kullanmaları gerektiği yönünde eğitilmelidir.

- Bu teknolojiler mutlaka kontrollü olarak çocukların kullanımına sunulmalıdır.
- Güvenli internet erişimi özgürlüğün gereği olarak her toplumda sunulmalıdır.
- Çocukların internete erişimi kısıtlanırken alternatif olarak sportif, sanatsal ve sosyal faaliyetler gibi alanlara da yönlendirilmelidir.
- Siber ortamda yaşanabilecek norm dışı davranışların gerçek hayatta cezaya tabi olabileceği yönünde çocuklar bilinçlendirilmeli (yasadışı müzik/film indirmeler gibi).
- Siber ortamda işlenen suçlara ilişkin yasal süreçlerin daha etkin hale getirilmesi için gerekli hukuki düzenlemeler yapılmalıdır. Bu kapsamda suçların yeniden tanımlanması, tespiti süreçlerinin hızlandırılması ve etkili hale getirilmesi, cezalarının daha belirgin ve oluşturduğu zarara orantılı hale getirilmesi gerekmektedir.
- Çocukların internet yoluyla istismarı ile ilgili ceza kanunlarında özel bir başlık açılmalı ve internet ortamından çocuk istismarı, çocuk pornografi resimlerini dağıtma ile ilgili spesifik düzenlemeler yapılmalıdır.
- Devam eden süreçte daha etkin politikalar geliştirilmesi adına farklı disiplinlerin yaklaşımlarını entegre edecek nitelikte bilimsel çalışmalar gerçekleştirilmeli ve politikalar bu bilimsel çalışmaların verilerine dayalı olarak geliştirilmeli ve değerlendirilmelidir.

5.3. FARKINDALIK VE TANITIM KAMPANYALARI

Günümüz dünyasında etkin bir tanıtım kampanyası olmaksızın herhangi bir konuya dikkat çekmek imkânsız hale gelmiştir. Bilinçlendirmeye yönelik eğitim programları, seminerler ve diğer etkinlikler, yayınlar, araştırmalar gibi, raporumuzda da yer aldığı şekliyle, birçok parçadan müteşekkil internetin güvenli kullanım kavramı ancak hedef kitlelere ulaşabildiği takdirde anlam kazanmaktadır.

Bu nedenle, internetin güvenli kullanımı kavramının toplumda yerleşmesi için hem geleneksel basın yayın organlarını (gazete, dergi, televizyon, radyo) hem de yeni medyayı (internet, sosyal medya, mobil teknolojiler, IP TV, dijital yayınlar gibi) kapsayacak etkin bir tanıtım kampanyasının farkındalık yaratma etkisi oldukça büyük olacaktır. Bu amaçla yapılacak çalışmaların geleneksel ve yeni medyada tanıtımlarının yapılması, gazetelerde konuyla ilgili bilgilendirmeler yapılması ve ekler sağlanması, televizyon kanallarında spot filmlerin gösteriminin yanı sıra bilgilendirici programlar ve çocuklara dönük yayınlar hazırlanması, ulusal radyolarda tanıtıcı cingıllar yayınlanması ve reklam panolarının etkin kullanımı sağlanmalıdır.

Özellikle spot filmler, yurtdışında gerçekleştirilen farkındalık kampanyalarının en önemli araçlarından biridir. Birçok Avrupa ülkesinde konuyla ilgili yayınlanmış çarpıcı videolar dikkat çekmektedir. Örneğin Güvenli İnternet Günü etkinliklerinin dünya çapında koordinasyonunu sağlayan INSAFE tarafından her yılın ana temasına uygun kısa videolar hazırlanmakta ve bunlar etkinlikler süresince Avrupa'nın birçok ülkesinde televizyon kanallarında gösterilmektedir. Görsel araçların dikkatleri çekmedeki başarısı düşünüldüğünde bu tür çalışmalara ülkemizde de ihtiyaç duyulduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir.

5.3.1. Dünya Uygulamaları

Avrupa'daki birçok ülkede benzer kampanyalar düzenlenmekle beraber farkındalık oluşturmada başarılı olmuş bazı örnekler aşağıda sunulmaktadır⁶⁴⁰.

5.3.1.1. Almanya Güvenli İnternet Merkezi (Klicksafe)

Klicksafe tarafından hazırlanmış olan "Klaus Nerede (Wo ist Klaus)" adlı spot film, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülke diline çevrilmiş ve televizyon kanallarında defalarca gösterilmiştir. Çok beğenilen video, internet ortamında da izlenme rekorları kırmıştır.

⁶⁴⁰ Bayzan, Şahin, 2011

5.3.1.2. Belçika Güvenli İnternet Merkezi (Childfocus)

Childfocus tarafından basın konferansları, çocuklara yönelik animasyon serisi, kişisel güvenlik testleri, poster yarışmaları ve televizyon spotları gibi bir dizi etkinlik içeren kampanyalar yürütülmektedir.

5.3.1.3. Çek Cumhuriyeti Ulusal Güvenli İnternet Merkezi (Saferİnternet CZ)

Güvenli İnternet Günü kutlamalarının yanı sıra Eğitim Bakanlığı himayesinde, yılda bir kez düzenlenen Mobilstory isimli hikâye yarışması ve öğretmenlerin güvenli internet konularını içeren çevrimiçi öğrenme araçları geliştirmeleri ile ilgili olarak WebQuest adlı yarışma gibi ulusal kampanyalar düzenlenmektedir.

5.3.1.4. İngiltere Güvenli İnternet Merkezi (CEOP ThinkUKnow)

CEOP tarafından yaş gruplarına göre özelleştirilmiş birçok spot film ve animasyonun yansıra ebeveynlerin ve eğitimcilerin eğitimi için görsel destekli CD'ler hazırlanmaktadır. Ayrıca 8-10 ile 11-16 yaş grubu çocuklar arasında düzenlenen yarışmalarla çocukların “Önce Düşün Sonra Paylaş” temalı videolar hazırlamaları sağlanmıştır. Videolar kişisel veya grup çalışması olarak sunulmuş, kazananlara ödül verilmiş ve bu videolar hem thinkuknow sitesinde hem de CEOP You Tube kanalında yayınlanmıştır.

5.3.1.5. İtalya Güvenli İnternet Merkezi (EASY)

EASY, Güvenli İnternet Günü kutlamalarını koordine etmekte ve geniş bir paydaş kitlesi ile kampanyaları yürütmektedir.

- “Posta con la testa” adlı televizyon ve internet kampanyası: ulusal La7 televizyon kanalı ve tüm büyük İtalyan sosyal ağları ile beraber yürütülmüştür.
- Tiseiconnesso kampanyası (www.tiseiconnesso.it)
- Eğitimsel web sitesi olan www.skulanet.it ile birlikte “easyZONE” adlı toplum oyunu

- Vodafone İtalya ile işbirliği içinde ebeveynler için hazırlanan mobil telefonların sorumlu kullanımına ilişkin yayın, ulusal gazeteler ve dergiler vasıtasıyla 800,000 adet dağıtılmıştır.

- “Mondadori Education”ın işbirliğinde, “Yeni Medya ve Eğitim” adlı öğretmen kılavuzu yayınlanmış ve 15,000 adet dağıtılmıştır.

5.3.1.6. İzlanda Güvenli İnternet Merkezi (SAFT)

SAFT tarafından internet güvenliğine ilişkin 3 ulusal kampanya düzenlenmiştir.

- 08 Kasım 2008 tarihinde yapılan çocukların çevrimiçi davranışları ve velilerin sorumlulukları konulu konferansla bağlantılı olarak, konuya odaklı ve ilgili radyo, gazete ve televizyon söyleşileriyle gazete ve televizyon reklamlarını içeren bir medya kampanyası düzenlenmiştir.

- 10 Şubat 2009 SAFT Güvenli İnternet Günü kutlamaları için, konferansı ve konferansın teması olan sanal zorbalık hususunu yaygınlaştırabilmek için bir medya kampanyası düzenlenmiştir. Bu kapsamda yine, gazetelerde ve televizyonda reklamlar ve radyo, gazete ve televizyonda söyleşiler gerçekleştirilmiştir.

- 2009 Güvenli İnternet Gününde ve onu izleyen haftalarda bir televizyon kampanyası geliştirilmiştir. Bu kampanya, İzlanda'nın 3 kanalında yayınlanarak, Güvenli İnternet Gününü tanıtmıştır. İzlanda Telecom ile işbirliği içerisinde, SAFT, çocukların internet kullanımlarına ilişkin ebeveyn sorumlulukları hakkında bir kampanya düzenlemiştir. Bu tanıtımlar 2009 yılının Ocak – Nisan ayları arasında yayınlanmıştır.

5.3.1.7. Macaristan Güvenli İnternet Merkezi (ICSS)

ICSS tarafından hazırlanan ve 3 ay boyunca, günde 40 kez 2 ulusal televizyon kanalında ve 7 diğer televizyon kanalında yayınlanmak üzere televizyon reklamı gibi ulusal kampanyalar düzenlenmektedir.

5.3.1.8. Malta Güvenli İnternet Merkezi (Be Smart Online)

BeSmartOnline tarafından düzenlenen farkındalık kampanyaları şunlardır:

- Aileler için bilgilendirme günleri, basın kahvaltıları ve seminerler,
- Kamuoyunu hedefleyen bir kısa mesaj kampanyası,
- 9-12 yaş grubu çocuklar ve ebeveynleri için bir medya kampanyası,
- İnternetin güvenli kullanımı hakkında radyo ve televizyonda tartışma programlarına katılım,
- Güvenli İnternet Günü kutlamalarının, gençlerin ve yetişkinlerin farkındalığının artırılması için yerel faaliyetler düzenlenmesi,
- 10-12 yaş grubu çocuklara yönelik güvenli internet konulu gösterilerin düzenlenmesi, okullarda kampanyaların düzenlenmesi ve 13-15 yaş grubu çocuklar için aynı konuda kompozisyon/afiş/resim gibi etkinliklerin hazırlanması.

5.3.1.9. Norveç Güvenli İnternet Merkezi

“Sen Karar Ver” (You Decide) adlı bir web sitesi üzerinden internet üzerinde yapılan paylaşımların risklerini ve çevrimiçi itibarın önemini anlatan, 9-13 yaş grubu için 3 adet spot film ve 13-17 yaş grubu için 12 adet spot film, ayrıca yine yaş gruplarına göre özelleştirilmiş çeşitli broşürler hazırlanmıştır. 9-13 yaş grubu çocuklar için hazırlanan broşür 4 farklı dilde yayınlanmıştır. Tüm bu yayınlar web sitesi üzerinden indirilebilmektedir.

“You Decide” kampanyasının hedefleri; öğrencileri sınıf ortamında özel hayatın dokunulmazlığı konularında bilgilendirmek ve bu bağlamda çocuklar ve gençler için interaktif ve rahatsız edici olmayan bir kampanya düzenlemek. Kampanyanın öne çıkan sloganları ise şunlardır:

- Her zaman düşündüğünüz kadar belirsiz kalamazsınız. Başka bir deyişle, internet ortamına aktardığınız resim ya da videolarınız sizi sıkıntıya düşürebilir.
- Başkalarının sizinle ilgili neyi ne kadar bileceğine yine siz karar vereceksiniz.

5.3.1.10. Polonya Güvenli İnternet Merkezi (NASK)

NASK tarafından yürütülen bazı medya kampanyaları:

- Karşınızda Kim Olduğunu Bilemezsiniz (2005): İnternette çocukların cinsel taciz amaçlı kandırılmasını önlemeye yönelik bir kampanya.
- İnternette Görevde (2006): Özellikle çocuk taciz görüntüleri olmak üzere, internetteki yasadışı içeriklerin varlığına dikkat çekmeyi amaçlayan kampanya.
- İnternet Dünyaya Açılan Bir Penceredir: Tehlikeli içeriklerin çocuklarca görüntülenmesi sorunuyla baş etmeyi kapsayan kampanya.
- Sanal Zorbalığa Son (2008): İnternette ve cep telefonlarında aynı yaş grubundaki gençlerin birbirlerine karşı şiddet sorununa ilişkin kampanya.
- İnternet Zorbalığını Engellemek (2009): Sosyal ağ sitelerinde sanal zorbalık ve çocukların güvenliği ile ilgili kampanya.
- Önce Düşün Sonra Paylaş (2010): İnternette kişisel bilgilerinizin yönetimi ile ilgili kampanya.
- Hayat Oyun Değil (2011): Sanal yaşamlarla ilgili bir kampanya.
- Çocuk-Dostu İnternet Kafe: Amacı, internet kafeleri kullanan çocuklar ve gençlerin güvenlik seviyesini artırmaktır. Bu kampanya kapsamında, belirlenen güvenlik standartlarını karşılayan kafelere “Çocuk-dostu İnternet Kafe” sertifikası verilmektedir.

5.3.1.11. Romanya Güvenli İnternet Merkezi (sigur.info)

Romanya'daki medya kampanyası, biri Avrupa Komisyonu tarafından, diğeri yerelde geliştirilmiş, çocuklar ve ebeveynlere yönelik iki televizyon tanıtım klibinden oluşmaktadır. Klipler, 11 ulusal televizyon kanalında yayınlanmıştır. Söz konusu klipler (30 saniye ve 60 saniye uzunluklarda) televizyonlarda 2,500 kez yayınlanmıştır. Bunun yanı sıra çevrimiçi klipler internette 20.000'den fazla kez görüntülenmiştir.

5.3.1.12.Rusya Güvenli İnternet Merkezi (saferunet.ru)

Merkez, gençleri, velileri, öğretmenleri ve karar alıcıları hedefleyen, farkındalık yaratan materyalleri (çevrimiçi ve çevrindışı) üretmekte ve dağıtmaktadır. Diğer taraftan, ekip tarafından video klipler üretilmekte ve bunların televizyonda yayınlanması ve internet aracılığıyla da yaygınlaştırılması sağlanmaktadır.

5.3.1.13.Slovakya Güvenli İnternet Merkezi (eSlovensko)

ESlovensko, televizyonlarda yayınlanmak üzere ulusal kampanya ve yarışmalar düzenlemekte ve kazananlar eSlovensko tarafından Güvenli İnternet Günü kapsamında düzenlenen bir törende açıklanmaktadır. İnternet ve mobil telefonlardaki tehditler hakkında konuşan gençleri içeren programlar hazırlamıştır.

eSlovensko ayrıca “Miro Nerede?” ve “Sanal Zorbalık” adında, 2008 yılı boyunca ulusal televizyonlarda yayınlanmış iki adet spot film üretmiştir ve ebeveynleri çocuklarının internette ne yaptıkları ile aktif olarak ilgilenmeleri için cesaretlendirmiştir.

2009 yılından itibaren, “Ovce.sk” adında geniş kapsamlı bir kampanya ile eğlendirirken bilgilendiren çizgi animasyonlar hazırlanmıştır.

5.3.1.14.Güney Kore Nethics Kampanyası

Güney Kore’de; internetin olumsuz yönlerini önleyebilmek için spot filmler, İnternet Nethics Fuarı, “İnterneti Sev, Aileni Sev” kampanyası (kompozisyon yarışması), halka açık afiş yarışması, ulusal sergi turnesi gibi etkinlikler düzenlenmiştir.

5.3.1.15.Yeni Zelanda (Netsafe)

Öğretmenlerin ve ebeveynlerin çocuklara internetin güvenli kullanımını ve dijital vatandaşlık konularını öğretmesine yardımcı olmak için Hector’s World adlı bir yunus balığı ile arkadaşlarının maceralarını anlatan 7 bölümlük bir çizgi dizi hazırlanmıştır. Amaç, sadece risklerin tanımlanması değil aynı zamanda onların yönetilmesidir. Çevrimiçi emniyet ve güvenlik ile dijital vatandaşlık konularını bir

arada ele almaktadır. Eğitim partnerleri arasında İngiltere'den CEOP ve Avustralya'dan ACMA bulunmaktadır.

5.3.2. Türkiye Uygulamaları

Yukarıda verilen dünya örneklerine benzer yapıların Türkiye'de de yayınlanması gerektiği düşünülmektedir. Ülkemizde Güvenli İnternet Günü etkinlikleri vesilesiyle internetin güvenli kullanımı konusunda bilinçlendirme temalı bazı spot filmler hazırlanmıştır. Örneğin; Güvenli İnternet Günü 2010 için "Cem ve İnternet" adlı video; 2011 içinse "Klaus Nerede" videosunun Türkçe adaptasyonu hazırlanmıştır.

Ayrıca, 24-25 Nisan 2012 tarihlerinde gerçekleştirilen "Çocuk ve Bilişim" etkinliği münasebetiyle bazı çocuk kanalları tarafından bilinçlendirme temalı videolar hazırlanmıştır.

Fatih Projesi kapsamında "Teknolojinin Doğru Kullanımı" temalı videolar hazırlanmış olup, eğitim bilişim açısından ulaşılabilmektedir.

Tanıtım kampanyası için önerilere aşağıda yer verilmektedir:

- Konuyla ilgili çekilecek spot filmlerin televizyon gösteriminin yanı sıra sosyal ağlardan ve video paylaşım sitelerinden yayınlanması sağlanabilir.
- Bilgilendirici ve kampanyayı tanıtıcı materyaller ulusal ve yerel gazetelerle birlikte dağıtılabilir.
- İnternet servis sağlayıcılar ve mobil operatörler abonelerine elektronik ortamda (e-posta ve/veya kısa mesaj) bilgilendirme mesajları gönderebilir.
- Televizyon ve radyo kanallarında konuyla ilgili çeşitli programlar yapılabilir ya da çok izlenen haber sohbet programlarında konunun tartışılması sağlanabilir.
- Televizyon ve radyo kanallarında sürekli yayınlanacak bir cıngıl belirlenebilir. Bu cıngıllarda kamuoyunun yakından tanıdığı kişiler internetin fırsatlarını ve güvenli kullanımını öne çıkaran mesajlar verebilir.

- Belli dönemlerde örneğin Güvenli İnternet Günü veya İnternet Haftası etkinlikleri süresinde yapılacak futbol karşılaşmalarına takımların çeşitli pankartlarla çıkmaları sağlanabilir.
- İnternet ortamının sık ziyaret edilen sitelerinde çeşitli reklamlar yayınlanabilir.
- Sosyal mecralarda özel hesaplar oluşturulabilir.
- Halkın yoğun kullandığı mekânlarda örneğin taşıma sistemlerinde özel afişler yayınlanabilir.

5.4. YAŞ GRUPLARI VE EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE BASILI VE GÖRSEL MATERYALLER

Yeni neslin seçimi her ne kadar bilgisayarlar ve internet olsa da, belli bir konudaki eğitim faaliyetinin halen olmazsa olmazlarından biri basılı ve görsel materyallerdir. Kaldı ki bu konuda bilhassa eğitime ihtiyacı olan kişilerin “dijital göçmen” olarak adlandırılan yetişkinler olduğu da açıktır. Bu nedenlerle, bilinçlendirme etkinliklerinde kullanılmak üzere yaşa ve eğitim düzeyine göre hazırlanacak basılı ve görsel materyallere de ciddi ihtiyaç bulunmaktadır. Tüm dünyada uygulanan en geleneksel yöntemlerden biri olarak özellikle dikkat çekici unsurlarla hazırlandığı takdirde en verimli yöntemlerden biri olarak da kabul edilebilir.

EU Kids Online Koordinatörü Sonia Livingstone; 2009 yılında Lüksemburg’ta düzenlenen Güvenli İnternet Forumu’nda; internetin yoğun kullanımının riskleri yükseltmesinden yola çıkarak internet penetrasyonunun yüksek olduğu ülkelerde ve yine internet kullanımında hızlı artışın yaşandığı gelişmekte olan ülkelerde ciddi riskler bulunduğunu belirtmiştir. Risklerin azaltılmasında ve risk yönetiminde önemli unsurlardan birinin eğitim olduğu vurgulanmıştır. Riskleri arttıran diğer faktörler arasında, ailelerinden daha bilgili çocuklar ve içerik anlamında çocuklara yönelik pozitif bir dilden yoksunluk gösterilmiştir.

Bu itibarla, internetin güvenli kullanımı ile ilgili eğitim ihtiyacını her yaş ve eğitim düzeyi için gidermek gerektiği açıktır. Özellikle çocuklara dönük yayınların eğlendirirken öğreten pozitif bir dil taşıması gerekmektedir. Türkiye’de bu konu ile ilgili çok fazla çalışma yapıldığını söylemek güç olmakla beraber son birkaç yılda yapılanlar umut vericidir.

Bu konudaki ilk çalışma olarak, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından ilköğretim çağındaki çocuklara yönelik olarak hazırlanan “Güvenli İnternet Kullanımı İçin Tavsiyeler” adlı rehber kitapçık zikredilebilir. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından onaylanan ve İlköğretim Genel Müdürlüğü’nün de görüşleri doğrultusunda hazırlanan kitapçık, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı’nın maddi desteğiyle 2009–2010 eğitim-öğretim yılı başında 12 milyon adet bastırılarak tüm ilköğretim öğrencileri ile öğretmenlerine ücretsiz olarak ulaştırılmıştır. Bu kitapçık ile çocukları ve gençleri internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı konusunda bilgilendirmek ve bu anlamda onlara yol göstermek amaçlanmıştır. Kitapçığın 6, 7 ve 8. sınıflara yönelik baskıları hem Türkçe hem de İngilizce olarak hazırlanmıştır.

Ebeveynlere yönelik olarak hazırlanan “İnternetin Güvenli Kullanımı İçin Anne-Babalara Öneriler” adlı bir rehber kitapçık ise ilk olarak 23.02.2010 tarihinde düzenlenen “Güvenli İnternet Günü” etkinliklerinde katılımcılara dağıtılmıştır.

Çocuklar ve anne-babalar için hazırlanmış olan rehber kitapçıkların yanı sıra internetin güvenli kullanımı ile ilgili hazırlanan broşür, afiş ve diğer bilgilendirici materyaller Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından ücretsiz olarak dağıtılmaktadır. Bu kapsamda, 2012’nin ilk altı ayında 50’den fazla ilden gelen yaklaşık 1,5 milyon materyal talebi karşılanmıştır.

Ayrıca, INSAFE tarafından hazırlanan ve 11 farklı dile çevrilen “Aile E-Güvenlik Seti”nin de Türkçe’ye adaptasyonu yapılarak basıma hazır hale getirilmiştir. Söz konusu setin içerisinde, hem çocukların anlayacağı dilde görseller, hikayeler ve alıştırmalarla zenginleştirilmiş ve internette güvenli seyahati anlatan eğlence kitapçığı hem de anne-baba rehberi bulunmaktadır. Yine aynı setin içerisinde aile sözleşmesi, durum kartları ve eğlenceli yapışkanlar bulunacaktır.

Fatih projesinin en önemli ayaklarından birini de “BT Araçlarının Bilinçli, Güvenli ve Ölçülebilir Kullanımı” oluşturmakta olup, konu ile ilgili birçok çalışma hazırlanarak öğrencilere ulaştırılmaya başlanmıştır. İnternet Geliştirme Kurulu ve çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından hazırlanmış yayınlar da bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye’de çeşitli akademisyenlerce hazırlanmış birçok kaynak yayım da raflarda yerini almaya başlamıştır. Bu durum, konunun hem sivil toplum hem de akademik çevrelerce de benimsendiğinin göstergesidir.

5.5. POZİTİF İÇERİKLER VE ÇOCUKLARA ÖZGÜ GÜVENLİ ALANLAR OLUŞTURMA

OECD'nin Mayıs 2011 tarihli “Çocukların Çevrimiçi Korunması” Raporunda; pozitif içerikler ve çocuklara özgü güvenli alanlar oluşturma ayrı bir önlem olarak zikredilmiştir. Raporda yer alan hususlar şunlardır:

- Avrupa Konseyi ve birçok ülke, pozitif çevrimiçi içerik sağlamayı, i) çocuğun yaşına uygun içerik sunmaya, ii) faydalı bir çevrimiçi deneyimi desteklemeye ve iii) internette çocuklar için güvenli alan oluşturmaya yarayan bir yol olarak kabul etmektedirler. Avrupa Konseyi tarafından geliştirilen “Wild Web Woods” isimli eğlence portalı (www.wildwebwoods.org) farklı dil seçenekleri ile çocukların hizmetine sunulmuştur.

- Çocuklar için pozitif çevrimiçi içerik sağlamayı amaçlayan hizmetler; çocuklara yönelik web siteleri ve arama motorları ile çocukların yaşlarına uygun içeriklere erişebilecekleri kapalı ortamlardır (walled gardens). Bununla birlikte çocukları hedefleyen her web sitesi, otomatik olarak olumlu çevrimiçi içerik sunmamaktadır.

- Bir kamu politikası aracı olarak çocuklar için olumlu çevrimiçi içerik, çocukların çevrimiçi ortamda karşılaştığı risklerin azaltılması stratejisinin tamamlayıcısı olabilir. Çocukları, özel web sitelerine yönlendirmek onları çevrimiçi risklerden korumakta, çocuklar için fırsatlar yaratmakta ve onları öğrenme, katılım, yaratıcılık ve kimlik bakımından güçlendirebilmektedir.

- Avrupa Birliği ve birçok ülke, çocuklar için olumlu çevrimiçi içeriğin oluşturulmasına doğrudan veya dolaylı olarak fon sağlamaktadır. Avrupa Birliği Güvenli İnternet Programı tarafından 2010-2011 yıllarında “Çocuklar için En İyi Çevrimiçi İçerik” yarışması düzenlenmiştir. Almanya, çocuklar için üretilen yüksek kaliteli ve yenilikçi internet içeriklerini desteklemek için üç yıllık süre boyunca yıllık 1,5 milyon Avro büyüklüğünde bir fon tahsis etmiştir. Diğer bazı ülkeler, yerel kültür ve dili yansıtan çevrimiçi hizmetleri desteklemek amacıyla, aynı zamanda çocuk kitleyi hedefleyen yerel çevrimiçi içerikleri teşvik etmektedir.

- Farklı paydaşlar; örneğin, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve özel şirketler çocuklara yönelik çevrimiçi içeriğin sağlanması sürecinde yer almaktadırlar. Öte yandan, çocukları hedef alan web sitelerinde çoğunlukla ticari amaç söz konusudur ve bu nedenle bu siteler, çeşitli çevrimiçi pazarlama tekniklerini bünyelerinde barındırabilmektedirler. Bu ise, çeşitli durumlarda çocuklara yönelik olumlu çevrimiçi içerik kavramına ters düşebilmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde ise pozitif içerik sağlama ve çocuklara yönelik güvenli alanlar yaratma adına bilgilendirici ve eğlendirici portal çalışmalarının azlığı dikkat çekmektedir. KidSites, KidShield ve KidsknowIt, internet üzerinden çocuklara bilgilendirici ve eğlendirici hizmet veren girişimlere örnek olarak verilebilir. Bunların dışında, The Telegraph, 29.04.2008 tarihinde aile ve çocuklara yönelik 20 en yararlı web sayfası açıklamıştır⁶⁴¹.

Komisyonumuzun 26-27 Mayıs 2012 tarihlerinde İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği çalıştayda, "Toplumun çekirdeği olan anne-babaların eğitilmeleri yanı sıra, hızlı tüketim alışkanlığı oluşmuş olan internet kullanıcılarına; kolay erişilebilen pozitif içerikler sunmak suretiyle zararlıya yönelme zayıflatılmalıdır." önerisi yapılmıştır.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun, Komisyonumuza yaptığı 22.03.2012 tarihli sunumda, "Kamu kurumları zorunlu olarak, özel sektör ise teşvik edilerek ellerindeki, kamuoyunun faydalanabileceği içerikleri en kısa sürede internet ortamına aktarmalıdır." önerisi getirilmiştir. Anılan Kurum tarafından bu yönde geliştirilen bazı web siteleri de bulunmaktadır. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından hazırlanan Güvenli Web internet sitesi (www.guvenliweb.org.tr), internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı konusunda ilgili tüm kesimleri bilgilendirmek amacıyla kurulmuş olup Mayıs 2008'de yayına başlamıştır. Güvenli Web portalı aracılığıyla, internetin güvenli kullanımının sağlanması amacıyla yönelik olarak aileler, eğitimciler ve güvenlik başlıkları altında gerek ailelerin gerek eğitimcilerin yararlanabileceği içerikler paylaşılmaktadır. Sitede ayrıca çocuklara yönelik "Güvenli İnternet İçin Tavsiyeler" ile ebeveynlere yönelik "İnternetin Güvenli Kullanımı İçin Anne-Babalara Öneriler"

⁶⁴¹ The Telegraph, 2008

kitapçıkları e-kitap formatında yayınlanmaktadır. İnternet kafe denetimlerinde yeknesaklığı ve verimliliği sağlamak amacıyla, mülki idare amirliklerinin faydalanması amacıyla geliştirilen “Ticari Amaçla İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcı İş Yeri Denetleme Eğitimi” e-öğrenme modülü de portal üzerinden kullanıcıların hizmetine sunulan diğer bir modüldür.

Çocukların, sanal dünyada güvenli bir şekilde seyahat edebilmeleri için hazırlanan ve Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nca faaliyeti sürdürülen sitenin adı ise “Güvenli Çocuk”tur. (www.guvenlicocuk.org.tr) “Güvenli Çocuk” internet portalı, Şubat 2010’da düzenlenen “Güvenli İnternet Günü” etkinliklerinde açılışı yapılarak yayın hayatına başlamıştır. Güvenli Çocuk, çocukların daha çok eğleneceği, eğlenirken internet ortamında nasıl güvende kalacaklarını öğrenecekleri şekilde geliştirilmiştir. Sitede, Güvenli Çocuk Kulübü, Oyun Parkı, Benim Sayfam, Neşeli Kutular, Neler Olmuş, Neler Olacak, Bilgi Dolabı, Eğlence Köprüsü ve Web Gözcüsü gibi bölümler bulunmaktadır. Eğlence Köprüsü bölümü, çocukların hem eğlenceli hem de güvenli daha farklı içerikler bulabilmesini sağlamaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen eğitim bilişim ağı (www.eba.gov.tr) ise pozitif içeriğe güzel bir örnektir. Ayrıca Başbakanlık (cocuk.basbakanlik.gov.tr) başta olmak üzere diğer birçok kamu kurumu, sivil toplum kuruluşları ve özel şirket çocuklara özgü web siteleri hazırlamıştır. Komisyonumuzca; bütün kamu kurumlarının ve büyük şirketlerin çocuklara özgü web siteleri hazırlamaları önerilmektedir.

5.6. İHBAR VE YARDIM HATLARI

İnternet ortamındaki sakıncalı veya zararlı kabul edilen içeriklere karşı mücadelenin önemli ayaklarından birini, ihbar ve yardım hatları oluşturmaktadır. İhbar hatları; sadece şikâyetleri derleyerek niteliğine göre ilgili makamlara iletmekle görevli iken yardım hatları daha kapsamlı destek sağlamaktadır.

5.6.1. İhbar Hatları ve Uluslararası İnternet İhbar Merkezleri Birliği

İnternet kullanıcıları, internet endüstrisi aktörleri, adli birimler ve hükümetler; çocukların cinsel istismarı içeriklerinin internet ortamında yayımlandığı ve aktif bir biçimde paylaşıldığının farkına 1995 yılından itibaren varmaya başlamışlardır. Aynı şekilde internet ortamındaki ırkçı, şiddet içeriklerinin artışı da bu dönemde dikkatleri çekmeye başlamıştır. Bu sıralarda birçok resmi ve sivil kurum bu konuda ne yapılabileceği ile ilgili çalışmalar başlatmıştır.

Hollanda'da, 1996 yılı temmuz ayında, internet ortamındaki çocukların cinsel istismarı içeriklerinin ihbar edilebilmesi için internet endüstrisi ve polisin katkıları ile bir internet içerik ihbar merkezi kurulmuştur. Aynı yıl Hollanda'nın ardından internet ortamındaki yasa dışı içeriklerin ihbar edilebileceği ihbar merkezleri Norveç, Belçika ve İngiltere'de de kurulmuştur. Onları Avusturya, İrlanda, Finlandiya, İspanya ve Fransa izlemiştir.

1997 yılında, Childnet International, kurulan bu ihbar merkezlerinin yakın bir işbirliği içinde çalışması gerektiğini belirtmiş ve Avrupa'daki ihbar merkezlerinin bir araya gelip genel konular ile ilgili görüşmeler yapmaları için bir forum kurulmasını teklif etmiştir. Bu forum kurulmuş ve düzenli toplantılar yapmıştır.

1999 yılında forumu oluşturan sekiz internet içerik ihbar merkezi bir araya gelmiş ve Uluslararası İnternet İhbar Merkezleri Birliği'ni [(International Association of İnternet Hotlines) (INHOPE)] kurmuşlardır. O zamandan bu yana dünya üzerinde birçok ülkede internet içerik ihbar merkezleri kurulmuştur. INHOPE, tüm dünya ülkelerinde faaliyet gösteren internet ihbar hatlarını desteklemekte ve temsil etmektedir.

2002 yılında Hollanda'da kurulan Siber Nefrete Karşı Uluslararası Birlik [(International Network Against Cyberhate) (INACH)] ise INHOPE gibi bir ihbar merkezleri birliği hüviyetini göstermektedir. Fakat INACH, internet ortamındaki nefret, ırkçılık, ayrımcılık suçlarını barındıran içeriklerle ilgili ihbarları kabul etmektedir. Farklı ülkelerdeki 20 tane ayrımcılıkla mücadele merkezi INACH üyesidir. INHOPE üyelerinin bir kısmı aynı zamanda INACH üyesidir.

Merkezi Amsterdam'da bulunan INHOPE, Avrupa Birliđi Güvenli İnternet Programı tarafından desteklenmektedir. INHOPE, Avrupa Birliđi űlkeleri dıřında Bosna Hersek, İzlanda, Rusya, Amerika Birleřik Devletleri, Avustralya, Kanada, Japonya, Gűney Kore, Gűney Afrika ve Tayvan gibi űlkelerin de içinde bulunduđu toplam 37 űlkede 42 internet ihbar merkezinin űyeliđinin bulunduđu uluslararası bir kuruluřtur.

INHOPE'un misyonu, interneti daha güvenli bir yer haline getirmek için yasal olmayan içerikler hakkındaki ihbarlara yanıt verme konusunda hızlı bir űekilde harekete geçilmesini temin ederek dűnya çapında internet ihbar merkezlerinin iřleyiřini desteklemek ve geliřtirmektir.

Bu misyonu gerçekleştirmek için INHOPE'un belirli beş amacı vardır:

- İhbar merkezleri için politika ve en iyi uygulama standartları oluşturmak ve űyeler arasında iyi iř ilişkileri ve güveni teşvik ederek uzmanlık paylaşımını desteklemek,
- İhbar merkezleri arasında uluslararası alanda ihbarların karşılıklı paylaşılması ve koordineli bir yaklaşımın benimsenmesi için tutarlı, etkili ve güvenli mekanizmalar geliştirerek dűnya çapında yasal olmayan içerikler konusunda gelen ihbarlara hızlı ve etkili bir űekilde műdahale edilmesini sağlamak,
- En iyi uygulama standartlarını karřılamak için danıřmanlık ve eđitim hizmeti sađlayarak, űye olacak yeni ihbar merkezlerini belirlemek ve desteklemek yoluyla dűnya çapındaki INHOPE űye ađını geniřletmek,
- Uluslararası alanda daha iyi bir iřbirliđini sađlamak amacıyla, devlet kurumları, kolluk kuvvetleri ve ilgili diđer kurumlar dahil olmak űzere, uluslararası çapta politika yapıcıların ihbar merkezlerinin yűrűttűđu iřleri daha iyi anlamalarını sađlamak,
- Kilit paydařlar ve genel halkı, INHOPE ve űye ihbar merkezlerinin, yasal olmayan içerikler konusunda tűm dűnyadan gelen kűresel ihbarların tek merkezi olduđu konusunda bilinçlendirmek.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı bünyesinde faaliyet gösteren İnternet Bilgi ve İhbar Merkezi (İhbar Web) 18.05.2011 tarihinde Litvanya'nın başkenti Vilnius'da gerçekleşen INHOPE Genel Kurulu'nda yapılan oylama neticesinde birliğe üye olmuştur.

5.6.2. Yardım Hatları

Yardım hatları; çocuklara, gençlere, ebeveynlere, eğitimcilere internet ortamında nasıl güvende kalabilecekleri ile ilgili bilgilendirme tavsiyeleri sunan ve bu konuda toplumdaki gelen sorulara, mağduriyetlere ışık tutmaya çalışan organizasyonlardır.

Ulusal yardım hatları özellikle çocukların ve gençlerin internet ortamında karşılaştığı riskler ile yasadışı ve zararlı içerikler ile ilgili tehlikeleri ortaya koyma ve bu konudaki endişeleri gidermeye yardımcı olmaktadır.

Özellikle çocuklara yönelik hizmet veren yardım hatları, problem yaşayan, rehabilitasyona ihtiyaç duyan, bir konuda danışmanlık isteyen ya da sadece konuşmak isteyen çocuklardan ve gençlerden her yıl 14 milyondan fazla telefon almaktadır⁶⁴².

5.6.2.1. Dünya'da Yardım Hatları

Avrupa Konseyi'nin "Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunmasına Yönelik 201 Sayılı Sözleşmesi"⁶⁴³ 13.06.2007 tarihinde kabul edilmiş ve 25.10.2007 tarihinde ilgili devletlerin imzasına açılmıştır. Türkiye de 18.07.2011 tarihinde sözleşmeyi onaylamıştır. Sözleşme ile çocukların cinsel sömürü ve istismardan korunmasına yönelik olarak alınabilecek önleyici tedbirler hakkında kapsamlı düzenlemeler öngörülmüş ve bu konuya ilişkin maddi ceza hukuku ile ceza yargılama hukuku alanlarında ayrıntılı hükümler getirilmiştir. Çocuklar için, telefon ve internet yardım hatlarının kurulması ve cinsel istismar ve taciz şüphelilerinin ihbar

⁶⁴² CHI, 2012

⁶⁴³ Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse-CETS No. 201.

edilmesi konusunda kişilerin teşvik edilmesi hususlarının düzenlenmesi konusunda düzenlemeler sözleşmeyle getirilmiştir.

Avrupa Konseyi'nin Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi'nin 13'üncü maddesinde;

“Her bir taraf ülke gerekli yasal ve diğer düzenlemeleri yaparak, arayan kişilerin gizliliğini ve kişisel bilgilerinin güvenliğini azami seviyede koruyan ve onlara tavsiyelerde bulunmak üzere telefon ya da internet üzerinden hizmet veren yardım merkezleri oluşturulmasını teşvik etmeli ve desteklemelidir.” denilmektedir.

Devletler, ulusal yardım hatlarının kurulması için;

- Gerekli fon desteğini sağlamalıdır.
- Avrupa örneğinde (116-11) olduğu gibi 3 veya 6 rakamlı ücretsiz çağrı merkezleri oluşturmalıdır.
- Yardım hattının işlevselliğini sağlamak için etkin bir müdahale ve takip sistemi kurmalıdır. Bu yapıda her arayan kişiye danışmanlık, gerekli ise acil yardım ve uzun dönemli rehabilitasyon desteği sağlanmalıdır.
- Ülke içi birimler ya da ülkeler arasında koordinasyon güçlendirilmesi için teşvikler sağlanmalıdır.

Avrupa Birliği, Avrupa Komisyonu'ndan gelen öneriyi dikkate alarak ve Avrupa Parlamentosu'nun görüşünü alarak çocukların cinsel sömürüsü ve çocuk pornografisi ile mücadele konusunda Çerçeve Kararı (2004/68/JHA) 22.12.2003 tarihinde yayımlamıştır. 27.10.2011 tarihinde ilgili Çerçeve Karar revize edilerek yeni direktif halinde tekrar yayımlanmıştır.

Yeni direktifte, üye devletlerin çevrimiçi ortamda çocuk haklarını koruyucu bir yaklaşım geliştirmeleri gerektiği ve bunun için farkındalık artırma kampanyaları ile yardım hatları ve ihbar hatlarının kurulmasının değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20.11.1989 tarihinde benimsenen Çocuk Hakları Sözleşmesi 02.09.1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye de dahil

olmak üzere yaklaşık 142 ülke sözleşmeyi imzalamış ya da onay ve katılma yoluyla taraf devlet durumuna gelmiştir. Türkiye, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni 02.10.1995 tarihinde uygulamaya başlamıştır.

Uluslararası Telekomünikasyon Birliği ITU tarafından 2009 yılında başlatılan COP girişimi ile çevrimiçi ortamda çocukların korunmasına ve konu ile ilgili risklerin tanımlanmasına yönelik farkındalık çalışmalarına başlanmıştır. ITU konunun önemine vurgu yaparak farkındalık çalışmalarında yardım hatlarının önemini vurgulamakta ve INSAFE ile bu konudaki işbirliklerini sürdürmektedir.

Avrupa Komisyonu'nun 1999 yılında başlattığı güvenli internet programı ile bu alanda çeşitli projeler finanse edilerek desteklenmeye başlamıştır. INSAFE de bu projelerden biri olarak faaliyete geçmiştir. INSAFE, Avrupa'nın çeşitli noktalarında faaliyet gösteren, internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımına yönelik eğitim, doküman ve benzeri kaynakları sağlayan farkındalık merkezlerinin ortak ağı olarak faaliyetlerine başlamıştır. Bu farkındalık merkezlerinin birçoğu çocuklara, gençlere, ebeveynlere eğitimcilerle internet ortamında nasıl güvende kalabilecekleri ile ilgili bilgilendirme tavsiyeleri sunan ve bu konuda toplumdaki gelen sorulara, mağduriyetlere ışık tutmaya çalışan yardım hatlarını da bünyelerinde barındırmakla beraber, kimi Avrupa ülkelerinde yardım hatları ve farkındalık merkezleri farklı kuruluşlar tarafından yürütülmektedir.

Aşağıdaki tabloda Avrupa ülkelerindeki ulusal yardım hatları listelenmiştir. Bunların birçoğu başta telefon olmak üzere e-mail ya da web form ile yardım hizmeti sunmaktadır⁶⁴⁴.

Tablo 117. Avrupa'da Ulusal Yardım Hatları

Ülke	Organizasyon	Web sitesi
Avusturya	Austrian Institute for Applied Telecommunications (OIAT)	www.rataufdraht.at
Belçika	Clicksafe.be	www.clicksafe.be

⁶⁴⁴ INSAFE, 2012

Bulgaristan	Helpline.bg	www.helpline.bg
G. Kıbrıs R.K.	CyberEthics / Cyprus Neuroscience and Technology Institute (CNTI)	www.cyberethics.info
Çek Cumhuriyeti	Safety Line Association – SLB	www.Internethelpline.cz www.pomoonline.cz
Danimarka	Cyberhus	www.cyberhus.dk
Estonya	Lasteabi.ee	www.lasteabi.ee
Finlandiya	Mannerheim League for Child Welfare	www.mll.fi/nuortennetti/
Fransa	e-enfance Netecoute	www.e-enfance.org www.netecoute.fr
Almanya	Nummer gegen Kummer	www.nummergegenkummer.de
Yunanistan	University of Athens - Adolescent Health Unit (AHU)	www.saferInternet.gr/helpline
Macaristan	Kék Vonal Child Crisis Foundation	www.kek-vonal.hu
İzlanda	Save the Children Iceland	www.netsvar.is
İrlanda	Childline (ISPCC helpline)	www.childline.ie
İtalya	Sicurinrete.it	www.sicurinrete.it
Litvanya	State Inspectorate for Protection of Children's Rights	www.bti.gov.lv
Letonya	Childline	www.vaikulinija.lt
Lüksemburg	BEE-SECURE	www.bee-secure.lu

Malta	Supportline 179	www.appogg.gov.mt
Hollanda	Helpwanted	www.helpwanted.nl
Norveç	Cross your heart	www.korspahalsen.no/
Polanya	Nobody's Children Foundation "Child in the Web" Programme	www.helpline.org.pl
Portekiz	LINHA AJUDA İNTERNET SEGURA	www.Internetsegura.pt/pt-PT/LinhaAjuda/ContentDetail.aspx
Romanya	Save the Children Romania	www.helpline.sigur.info
Rusya	Saferunet.ru	www.saferunet.ru
Slovakya	Pomoc.sk	www.pomoc.sk
Slovenya	Nasvet za net	www.nasvetzanet.si
İspanya	Protegeles	www.protegeles.com
İsveç	BRIS (Children's Rights In Society)	www.bris.se
Birleşik Krallık	Childline (NSPCC Helpline) Professionals Online Safety Helpline	www.childline.org.uk www.saferInternet.org.uk

5.6.2.1.1. Avusturya

Avusturya Güvenli İnternet Merkezi, Avusturya Bilinçlendirme Merkezi Saferİnternet.at, yardım hattı olan “147 Rat auf Draht” ve “Stopline” destek hattından oluşmaktadır. Saferİnternet.at kapsamında verilen hizmetlerden biri de yasadışı içeriğin ihbar edilmesi için yardım ve destek hattıdır.

5.6.2.1.2. Belçika

Belçika’da “Child Focus” projesi ile İnternette bulunan çocuk taciz görüntülerine karşı bir destek ve ihbar hattı yürütülmektedir. Belçika Güvenli İnternet Merkezi, www.stopchildporno.be destek hattına ev sahipliği yapmaktadır. “Child Focus”, Belçika Güvenli İnternet Entegre Ağının koordinatörüdür.

5.6.2.1.3. Bulgaristan

Uygulamalı Araştırma ve İletişim Fonu (ARC Fund), Avrupa Komisyonu’nun güvenli internet programı ile ortak finanse edilen bir projesi kapsamında, yasadışı ve çocuklar için zararlı içerik ve uygulamalarla mücadele için Mayıs 2006 tarihinde Bulgaristan Destek Hattını oluşturmuştur.

5.6.2.1.4. Çek Cumhuriyeti

Ulusal Güvenli İnternet Merkezi (SaferInternet CZ), CzeSICON projesini takiben, 01.01.2009 tarihinde hizmete açılmıştır. Avrupa Komisyonu tarafından güvenli internet programı (safer internet programme) kapsamında desteklenmektedir. Program amaçlarına uygun olarak, proje, internet kullanıcılarının olası tehditlere karşı farkındalığını artırmayı hedeflemektedir. Projede, özellikle çocuk cinsel istismarı ve sanal zorbalık ile ilgili bildirimler ve bununla birlikte internette problem yaşayan çocuklar için psiko-sosyal destek sağlayan yardım hattı bulunmaktadır. Ayrıca yasadışı ve zararlı içeriklere ilişkin bildirimler için destek hattı programı kullanılmaktadır.

Proje kapsamında farkındalık kampanyalarını koordine eden ve ilgili içeriği sağlayan Çevrimiçi Güvenlik Enstitüsü (Online Safety Institute) bulunmaktadır. Bu Enstitü, internet suçlarına karşı savaştan internet destek hattı ve internette sorun yaşayan çocuklara yönelik internet yardım hattını idare etmektedir.

5.6.2.1.5. Danimarka

Danimarka Bilinçlendirme Merkezi, Danimarka’da çocukların internet ve mobil telefon kullanımına yönelik kilit bir kaynak ve bilgi merkezi olarak (<http://www.medieraadet.dk>), (www.cyberhus.dk) yardım hattı, çocukları kurtarm yardım hattı (www.redbarnet.dk) ve Danimarka Güvenli İnternet Merkezi ile birlikte kurulmuştur.

5.6.2.1.6. Estonya

Estonya’da güvenli internet merkezi kapsamında bilinçlendirme merkezi, destek hattı ve yardım hattı bulunmaktadır. Destek hattının teknik yöneticisi Estonya Çocuk Hizmetleri Birliği’dir. Bilinçlendirme Merkezi’nin koordinatörü “Tiger Leap Vakfı”dır. Sosyal İşler Bakanlığı’nın gözetimi altında olan Çocuklar için Yardım Hattı, 116111, Estonya Danışma Merkezi tarafından yürütülmektedir.

5.6.2.1.7. Finlandiya

Üç bağımsız kurum olan Çocukları Kurtarm Finlandiya, Mannerheim Çocuk Esirgeme Birliği (MLL) ve Finlandiya İletişim Düzenleme Kurumu (FICORA) tarafından oluşturulan Finlandiya İnternet Farkındalığı ve Güvenliği Projesi; farkındalık çalışması, yardım hattı ve destek hattı olmak üzere üç temel etkinlikten oluşmaktadır. Farkındalık merkezi, FICORA tarafından koordine edilmekte, Acil Yardım Hattı, Çocukları Kurtarm Finlandiya tarafından ve Yardım Hattı ise MLL tarafından yürütülmektedir. MLL tarafından sağlanan yardım hattı, çocuklar ve gençler için ücretsiz ve anonim bir erişim noktası sunmaktadır. Yardım hattı gönüllüleri, çocukların güvenli internet kullanımı ile ilgili endişelerine ve sanal taciz ve zorbalık ile ilgili rahatsızlık veren deneyimlerine yönelik destek sağlanması için eğitilmişlerdir. Telefon hattı her gün hizmet sağlamaktadır ve ücretsizdir. Buna ek olarak, çocuklar [yardım hattı web sitesi](#) aracılığıyla yardım hattı gönüllülerine anonim e-postalar gönderebilmektedirler.

5.6.2.1.8. Fransa

Fransa’da “e-Enfance” [e-Çocuklar], internette çocukların korunması konusunda uzmanlığı ile bilinen bir sivil toplum kuruluşu olup, yardım hattını yürütmektedir. “AFA”, İnternet Hizmet Sunucuları Derneği yardım hattını yürütmektedir.

5.6.2.1.9. Hırvatistan

Tacize Uğramış ve İhmal Edilmiş Çocuklar için Yardım Hattı, her türlü elektronik şiddet konusunda bilgi ve yardım sağlamaktadır. Bu yardım hattı çocuklar, ebeveynler ve yetişkinler için internet şiddeti kapsamında tüm sorunlar için yardım sağlamaktadır. Bu tür yardım sohbet, forum veya e-posta olarak da sağlanabilmektedir.

5.6.2.1.10. İngiltere

NSPCC adlı çocukların korunması amacıyla yönelik yardım kuruluşu tarafından hem çocuklara ve gençlere hem de yetişkinlere hizmet veren yardım hatları oluşturulmuştur.

5.6.2.1.11. İtalya

Bilinçlendirme Merkezi Ulusal Yardım Masası, kamunun sorularını cevaplamaktadır ve yerel düzeyde bilinçlenme faaliyetlerini tanıtmaktadır.

5.6.2.1.12. İspanya

Protegeles (www.protegeles.com), 2002 yılında kurulan, kar amacı gütmeyen bir kurumdur. İnternette çocuk pornografisi ve diğer yasadışı içeriklere karşı mücadele etmek amacıyla oluşturulmuş yardım hattıdır.

Tehlikeli ve ölümcül olabilecek davranışları ve yaşam tarzlarını içeren web sitelerinin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için Protegeles, yardım ve destek hatları yürütmektedir. Bu hatlarda çocuklar, okulda zorbalık (acosoescolar.info), sanal zorbalık (internetsinacoso.es) veya yeme bozuklukları (anaymia.com, anaymia.eu ve masqueunaimagen.com) ile ilgili profesyonel yardım alabilmektedirler.

5.6.2.1.13. İsveç

İsveç Güvenli İnternet Merkezi, İsveç Medya Kurulu tarafından koordine edilmektedir. Bir İsveç sivil toplum kuruluşu olan BRIS (Çocuk Hakları Topluluğu) ile işbirliği içerisinde çalışmaktadır.

Bu yardım hattı güvenli internet kullanımı ile ilgili soruları olan ve çevrimiçi deneyimlerini paylaşmak isteyen çocuklar için önemli bir destek ve erişim noktası oluşturmaktadır. BRIS destek hizmetleri arasında şunlar yer almaktadır: Çocuk Yardım Hattı, web-tabanlı BRIS e-posta hizmeti ve BRIS sohbet hizmeti. Bu hizmetlerin hepsi ücretsizdir ve isim vermeden kullanılabilir. Çocukların internet kullanımına ve çevrimiçi hayatlarına ilişkin deneyim ve endişeleri ile ilgili gerçekler ve analizler kampanya kapsamındaki farkındalık etkinlikleri için önemli bir temel oluşturmaktadır.

5.6.2.1.14. İzlanda

İzlanda'da www.saft.is web sitesi ve yardım hattı mevcut olup, çocukları, ebeveynleri, öğretmenleri ve halkı hedeflemektedir.

5.6.2.1.15. Letonya

Letonya'da 2009 yılında internette zorbalığın kabul edilmediği ve ihbar edilmesi gerektiği fikrinin yaygınlaştırılması için çocuklara yönelik yardım hattı (116111) oluşturulmuştur.

5.6.2.1.16. Lüksemburg

Lüksemburg Bilinçlendirme Merkezi 2006 yılından bu yana, yardım hattı ile çalışmalarını yürütmektedir. Kasım 2008'den itibaren, internette yasadışı içeriğe savaş açmış bir destek hattı olan "LISA Stopline" ile birleşerek, Güvenli İnternet Merkezi oluşturulmuştur.

5.6.2.1.17. Macaristan

Yardım hattı ile, çocuklar, yasadışı ve zararlı içerikler hakkında endişelerini dile getirebilirler ve çevrimiçi teknolojilerinin kullanımına ilişkin tehlikeli veya rahatsızlık uyandıran deneyimlerini paylaşabilirler (www.kek-vonal.hu ve 116111 numaralı ücretsiz telefon hizmeti).

İnternet kullanıcılarının yasadışı durumlara (çocuk istismarı görüntüleri veya sanal zorbalık gibi) rastladıklarında isim vermeden ihbarda bulunabilecekleri ihbar hattı (www.internethotline.hu) mevcuttur.

5.6.2.1.18. Polonya

NCF ve Orange Vakfı tarafından yürütülen, ebeveynler ve profesyonellere, çocuklar ve gençlerin internet ve mobil telefon kullanımlarından doğan tehlikelere ilişkin hususlarda destek sağlayan bir projedir (helpline.org.pl).

5.6.2.1.19. Slovakya

eSlovensko, Avrupa Birliği güvenli internet programı çerçevesindeki Slovak Bilinçlendirme Merkezi tarafından yürütülen bir sivil toplum örgütüdür. eSlovensko tarafından 7/24 internetteki yasadışı içeriği bildirmek için ücretsiz yardım hattı açılmıştır.

5.6.2.1.20. Slovenya

Slovenya Güvenli İnternet Merkezi, Slovenya’da çocuklar için daha güvenli bir internet ortamı yaratılmasına kendi yöntemleri ile katkıda bulunan üç aktif projeden biri olan yardım hattıdır “nasvet za net” – (www.nasvetzanet.si). Bu hat kapsamında çocuklar uygunsuz veya hakaret içeren internet içeriği ile karşılaştıklarında veya çevrimiçi taciz ve kimlik hırsızlığı kurbanı olduklarında, ayrıca internet ile ilgili herhangi bir konuda veya ikilem karşısında ücretsiz bir telefon hattı olan 080 80 22 hattını arayabilmektedirler.

5.6.2.1.21. Yunanistan

Yunanistan’da, çocuklar ve ailelerinin internetteki yasadışı ve zararlı içerikler, yaşadıkları sorunlar ve istenmeyen deneyimler ile soyutlanma ve internet bağımlılığı gibi psikolojik sorunlara ilişkin endişelerini dillendirebilecekleri bir yardım hattı hizmete sunulmuştur. Yunanistan yardım hattı için ayrılmış ücretsiz numara (800 11 800 15) ve e-posta adresi (help@saferInternet.gr) yukarıda belirtilen sorunlarla karşılaşan herkesin kullanımına açıktır.

5.6.2.2. Türkiye’de Durum

Avrupa ülkelerinin büyük çoğunluğunda ve dünyanın birçok ülkesinde ihbar hatlarının yanı sıra yardım hatları da bulunmaktadır. İnternet ortamındaki yasadışı ve zararlı içeriklerden başta çocuklar ve gençlerin etkilenmemesi için yardım hatlarına büyük ölçüde ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye, Avrupa’da internet yardım hattı “helpline” olmayan ülkelerden birisi durumundadır. Avrupa’da sadece Türkiye ve Bosna Hersek’te ihbar hattı “hotline” mevcut olup, yardım hattı mevcut değildir. Buna karşılık, Beyaz Rusya, Ukrayna, Moldova, Hırvatistan, Sırbistan, Kosova, Karadağ, Makedonya, Arnavutluk ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde hem yardım hattı hem de ihbar hattı mevcut

değildir. Bunun dışındaki tüm ülkelerde hem yardım hattı hem de ihbar hattı mevcuttur⁶⁴⁵.

Türkiye’de internet ortamı ile ilgili faaliyet gösteren ihbar hattı, 5651 sayılı Kanun’un 10’uncu maddesi uyarınca Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı bünyesinde kurulan “İnternet Bilgi İhbar Merkezi (İhbar Web)”dir. Söz konusu Merkez, anılan Kanun’un 8’inci maddesinde yer alan suçlarla ilgili içeriklerin web üzerinden ihbar edilebilmesi amacıyla 23.11.2007 tarihinde kurulmuştur.

İhbar Web, Avrupa Birliği’nin “Güvenli İnternet Eylem Planı” çerçevesinde, internet üzerindeki yasadışı içeriklerle mücadele etmek amacıyla “hotline” olarak tabir edilen ihbar hatları oluşturmak ve bunların birbiri ile koordinasyonunu sağlamak amacıyla kurulan INHOPE’un üyesi durumundadır.

Nisan 2012 itibariyle yapılan ihbar ve şikayetlerin dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 118. “İnternet Bilgi İhbar Merkezine” Yapılan İhbar ve Şikayetler (www.ihbarweb.org.tr)

İhbar Kategorileri	Sayı	Yüzde
Müstehcenlik	241,949	48.37
Fuhuş	40,025	8.00
Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar	36,750	7.35
Çocukların Cinsel İstismarı	22,580	4.51
Bahis	32,913	6.58
İntihara Yönlendirme	19,264	3.85
Sağlık için Tehlikeli Madde Temini	3,083	0.62
Uyuşturucu/Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma	820	0.16
5651 sayılı Kanunda sayılı suçlarla ilgili ihbarlar toplamı	397,384	79.44
Diğer ihbar ve şikayetler	102,860	20.56
GENEL TOPLAM	500,244	100.00

İnternet ortamında karşılaşılan sorunlara çok daha hızlı geri dönüş sağlanabilmesi ve bire bir yardım için ülkemizde de yurtdışındaki örneklerine benzer

⁶⁴⁵ BTK, 2012

şekilde faaliyette bulunacak bir yardım hattına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaç; Komisyonumuzun 26-27 Mayıs 2012 tarihlerinde İstanbul'da düzenlediği çalıştayda da "Bilişim ve internet ortamından doğan psiko-sosyal, hukuki, teknik vb. mağduriyetlerin hızlıca giderilebilmesi için yardım hatları / destek ve bilinçlendirme merkezleri oluşturulmalıdır." şeklinde önerilmiştir.

Türkiye'de de bir yardım hattının kurulmasına ilişkin yasal bir düzenleme yapılması gerektiği Komisyonumuzun vardığı önemli sonuçlardan birisidir. Kurulacak yardım hattının internetin bilinçsiz kullanımının başta çocuklar, gençler ve aile yapısı üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması konusunda önemli bir görev üstlenmesi beklenmektedir.

5.6.2.3. Yardım Hatlarına Gelen Sorular

Yardım hatlarına gelen soru örneklerine aşağıda yer verilmektedir.

a) İnternet gezintisi

- Çocuğum oyun ya da internet bağımlısı. Ne yapmalıyım?
- Çocuğumun girdiği web sayfalarını nasıl kontrol edebilirim?
- Çocuklara uygun oyun, ödev ve benzeri siteleri nasıl bulabilirim?
- Birçok uygunsuz siteye arama motorları veya sosyal ağlar vasıtası ile kolayca erişilebiliyor. Ne yapmam gerekiyor?
- Çocuğumun uygunsuz sitelere girdiğini tespit ettim. Ne yapmam gerekiyor?
- Uygunsuz içeriği rapor edebileceğim bir yer var mı?

b) İletişim-haberleşme

e-posta

- Çocuğumun internet arkadaşlarını tanımak için e-posta hesabını incelemek istiyorum ama bunu nasıl yapacağımı ve yapmamın uygun olup olmadığını bilmiyorum. Yardımcı olabilir misiniz?

- İstenmeyen (spam) mesajları nasıl engelleyeceğim?
- E-posta hesabım çalındı. Ne yapmalıyım?

Sohbet

- Çocuğumun yabancılarla sohbet ettiğini nasıl anlarım ve nasıl engellerim?
- Sohbet, chat siteleri ne kadar güvenli? Çocuğuma bu konuda izin vermeli miyim?
- Çocuğumu internetin riskleri ve muhtemel zararları konusunda uyarmak istiyorum. Ancak bunu korkutmadan ve güvenini kaybetmeden yapabilmem için yardımcı olabilir misiniz?

Sosyal ağlar

- Sosyal ağlarda paylaştığım bilgileri ve bu hesaplardaki profillerimi nasıl özelleştirebilirim?
- Gizlilik ayarları nedir? Nasıl yapılır?
- Sosyal ağlarda gizlilik ayarlarımı ne ölçüde yapmalıyım? İnternette ve sosyal ağlarda hangi bilgiler paylaşılmalı, hangi bilgiler paylaşılmamalıdır?
- Paylaştığım bir bilgi nedeniyle mağduriyet yaşıyorum. Bu bilgiyi nasıl silebilirim?
- Facebook hesabım çalındı. Ne yapmalıyım?
- Bir sosyal ağ üzerinden o ağdaki hesabıma sürekli hakaret mesajları gönderiliyor. Nasıl şikâyetçi olabilirim?
- Çocuğum 10 yaşında ve Facebook hesabı olsun istiyor. İzin vermeli miyim?

• Sosyal ağlar ve güvenli İnternet konularında eğitim almak ve bu konularda bilinçlenmek istiyoruz. Bu eğitimleri kimlerden nasıl alabiliriz?

Oyun

• Çocuğumun ne kadar süre ile bilgisayar oyunu oynamasına izin vermeliyim?

• Şiddet, kan ve vahşet içerikli oyunların ne tür zararları bulunuyor? Bu tarz oyunları çocukların oynaması doğru mudur?

• Oyun bağımlılığına karşı hangi tedbirlere başvurmalıyım?

• Oyunların herhangi bir faydası bulunuyor mu? Yaşa uygun oyunları nasıl bulabilirim?

• Oyun oynarken tanımadığım kişiler bana uygunsuz tekliflerde bulunuyor. Bunları nereye şikayet edeceğim ve bu kişileri nasıl engelleyeceğim?

• Oyun hesabım çalındı? Nasıl geri alırım?

• Oğlum bahis ve kumar sitelerinden çıkmıyor. Bu siteleri nasıl engelleriz? Maddi zarara uğramaya başladım. Nasıl önlem alacağım?

İndirme

• Müzik, video, film ve benzeri dosyaları indirmek kanunlara aykırı mı? Bunların herhangi bir cezası var mı?

• Hangi dosyaları internette paylaşmakta bir sakınca yoktur?

• İndirdiğim dosyalarla ilgili herhangi bir yükümlülük olur mu?

• İndirdiğim dosyaların herhangi bir zararlı yazılım barındırıp barındırmadığını en etkin şekilde nasıl tespit edebilirim?

• İnternet bağlantımı kullanarak çocuk pornografisi sitelerine ve diğer yasadışı sitelere girenler varmış. Onların yaptıkları yasal olarak beni de etkiler mi?

c) Siber Zorbalık

- Siber zorbalık ne demektir?
- Siber zorbalığa karşı neler yapılabilir?
- Arkadaşlarım internette benimle alay ediyor, paylaştığım bilgilerle dalga geçiyorlar. Çok utanıyorum. Lütfen yardım edin.

- İnternet ortamında sürekli rahatsız ediliyorum, ne yapacağımı bilmiyorum.

d) Eğitim

- Neden çocuklara okullarda interneti doğru ve yararlı kullanmak öğretilmiyor? İnternetin doğru, bilinçli ve etkin kullanımı konusunda okullarda seçmeli ders okutulmalı.

- Çocuğumun adı ve fotoğrafı başarılı öğrenciler arasında yer alıyor. Ancak okul web sitesinde çocuklarımızın bilgilerinin (fotoğraflarımın, kişisel bilgilerinin vs.) yer alması ne derece doğru?

- Öğretmenler neden sürekli internet ödevi veriyorlar? Bizim zamanımızda internet yoktu ve biz kütüphanelere giderdik, çocuklara da aynı şekilde yönlendirmeler yapamaz mı?

e) Cinsellik

- 13 yaşındaki kızımın web kamerası ile yabancılarla görüştüğünü fark ettim. Ne yapmalıyım?

- Çocuğumun sohbet odalarında yaptığı konuşmalar oldukça uygunsuz. Onu nasıl uyarmalıyım?

- Çocuğumun geç saatlere kadar müstehcen sitelerde dolaştığını fark ettim. Nasıl tedbir almalıyım?

- Kızım internette tanıştığı biriyle buluşmak için sözleşmiş. Bunu da arkadaşından öğrendim. Böyle bir şeyin olmasını kabul edemem ama onu nasıl ikna edeceğim?

• İnternette tanışıp bulduğum birinin tacizine uğradım. Şimdi beni tehdit ediyor. Lütfen yardım edin.

f) Filtreleme

• Çocuğumun sakıncalı sitelere erişmesini istemiyorum. Bunun için ne yapmamı tavsiye edersiniz?

• Herhangi bir filtreleme programı kurmaksızın zararlı internet sayfalarını kolayca engelleyebileceğim bir sistem var mıdır?

5.7. TEKNİK ÖNLEMLER

Teknik önlemler, internetin güvenli kullanımı politikalarının önemli bir unsurudur. Filtreleme teknolojileri ile yaş veya kimlik doğrulama gibi sistemler teknik önlemler kapsamında değerlendirilebilir. OECD çalışmasında, aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere çok daha detaylı bir şekilde sunulan teknik önlemlerin bazılarına diğer başlıklarda değinildiği için burada özellikle kamuoyunda büyük yankı bulan “Güvenli İnternet Hizmeti” özelinde filtreleme ve ülkemizde çok da fazla örneği bulunmayan yaş doğrulama sistemleri üzerinde durulacaktır.

Tablo 119. Teknik Önlemler

Value chain	Content Originator	Web site/ online service	Internet service provider	Navigation & search	Internet access provider	End user terminal
Example	User uploading image	Social Network Site	Communications infrastructure operator	Search engine	DSL provider	Laptop, mobile phone
Children devises						Hardware restrictions, e.g. little memory, no camera
Blocking		Preferences and privacy settings Web site specific measures			Blocking of Services e.g. of value-added mobile service	Parental controls block applications such as instant messaging, chat, video camera
Content rating and classification	Self-labeling, e.g. ICRA label	Peer-rating	Input for blacklist and whitelist filtering			
Technical filters		Web site level filters	ISP-level filtering (voluntary or mandated) based on blacklist	Filters (safe search, browser plug-in, child versions of search engines)	Filters, Activation of network or server based parental controls	Parental controls Filtering software
Age verification systems		Mandated or voluntary age verification system, e.g online gambling Web site			Mandated or voluntary age verification	
Report abuse buttons		Web site specific measure		Browser button linking to Internet hotline	Provider specific measure	

Kaynak: OECD, 2011

(Türkiye Büyük Millet Meclisi)

(S. Sayısı: xxx)

5.7.1. Filtreleme ve Güvenli İnternet Hizmeti

Filtreleme; kullanıcıların sakıncalı içeriklere erişimini kısıtlamak için kullanılan teknolojileri kapsamaktadır. Kişisel bilgisayarlarda, sunucu (web sitesi gibi), yerel ağ (local network) ya da internet servis sağlayıcısı (şebeke) seviyesinde uygulanabilmektedir. Kişisel bilgisayarlarda kullanılan filtrelemeler genelde bilgisayara bir program kurulmasını gerektirmektedir. Ebeveyn denetim programları adı verilen bu yazılımlar, Avrupa Birliği Güvenli İnternet Programı tarafından desteklenen SIP-Bench çalışması⁶⁴⁶ ile test edilmiştir. 30 ebeveyn denetim programının test edildiği çalışmada tarayıcıyı kullanma, e-posta alma/gönderme, dosya aktarma, sohbet ve anında mesajlaşma gibi çeşitli internet uygulamaları için 6 ile 16 yaşları arasındaki çocukların zararlı içeriğe karşı korunmasındaki başarı ölçülmüştür.

Ayrıca işletim sistemleri ya da tarayıcılara özgü filtreleme seçenekleri de bulunmaktadır. Örneğin, Windows⁶⁴⁷ işletim sistemi ile Firefox web tarayıcılarda bu özellikler bulunmaktadır.

Sunucu seviyesinde yapılan filtrelemeye örnek olarak arama motorlarında bulunan güvenli arama seçenekleri verilebilir⁶⁴⁸.

Ayrıca çocuklara özgü arama motorları⁶⁴⁹ da bulunmaktadır ki bunlar birçok sakıncalı içeriği filtrelemektedir.

Yerel ağ seviyesinde uygulanan filtrelemeler de bir okul, kütüphane ya da işyerinin kendi ağı üzerine kurduğu programlar yardımıyla kullanıcıların hangi içeriklere erişip erişemeyeceğini belirlemektedir. Örneğin bazı şirketler mesai saatlerinde sosyal paylaşım sitelerinin kullanımına kısıtlama getirebilmektedir.

İnternet servis sağlayıcısı (şebeke) seviyesinde uygulanan filtreleme politikaları ise tercihi olup olmamasına bağlı olarak değişik şekillerde uygulanabilmektedir. Hangi içeriklerin filtrelenmesi ve hangi içeriklerin filtrelenmemesi gerektiği ise ülke kanunlarına göre değişkenlik göstermektedir.

⁶⁴⁶ (<http://www.yprt.eu/sip>)

⁶⁴⁷ (<http://windows.microsoft.com/tr-TR/windows7/Set-up-Parental-Controls>)

⁶⁴⁸ (<http://support.google.com/websearch/bin/answer.py?hl=tr&answer=510>)

⁶⁴⁹ (<http://kids.yahoo.com/>)

Türkiye, Japonya, Güney Kore ve bazı düzenlemelerden sonra Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın da dahil olduğu az sayıdaki ülkede, internet içerik düzenlemelerine ilişkin yasal düzenlemeler bulunduğu için hangi tür içeriklerin filtrelendiği bilinebilmektedir. Şeffaflıktaki en büyük kıstaslardan bir tanesi de, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ifade özgürlüğü ile ilgili 10'uncu maddesidir.

Çocuk pornosu, terörizm gibi tüm dünyanın yasadışı olarak kabul ettiği içeriklere yönelik uluslararası tedbirler alınmakta ve bu içeriklere erişim engellenmektedir. İnternetteki yasadışı içeriğe yönelik Avrupa Birliği, çocuk pornografisi ile mücadele adına bir Çerçeve Anlaşma⁶⁵⁰ geliştirmiştir. Zaman içerisinde, bu mevzuatın sadece sınırlı sayıdaki suçla mücadele etmesi, çocuk istismarında kullanılan yeni teknolojiler, ulusal topraklar dışında işlenen suçlarda yetersiz kalması, mağdurların ihtiyaçlarının karşılanamaması ve suçların önlenmesindeki yetersiz tedbirler gibi nedenlerle bu mevzuatta değişikliğe gidilmiştir. Hazırlanan yeni direktif 27.10.2011 tarihinde Avrupa Parlamentosu'nda kabul edilmiştir. Avrupa Konseyi tarafından "Çocukların Cinsel İstismar ve Sömürüsüne Karşı Korunmasına Yönelik CETs No:201 Sayılı Sözleşmesi" 13.06.2007 tarihinde kabul edilmiş ve Türkiye bu sözleşmeyi 18.07.2011 tarihinde onaylamıştır.

Mayıs 2006'da Avrupa Birliği, terörizmle mücadele konusunda bir Eylem Planı'nı revize ederek bu konuda devletlerarasında işbirliğinin artmasını ve internetin bu amaçla kullanımının önüne geçilmesini öngörmüştür. 28.11.2008 tarihinde ise Avrupa Konseyi, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadele konusunda bir Çerçeve Anlaşma oluşturmuştur. Bu Çerçeve Karar ile nefret, şiddet, toplumun göz yumduğu faaliyetler, soykırım suçlarının inkârı ile insanlık ve savaş suçları ile mücadele amaçlanmıştır.

1996'dan bu yana Avrupa Komisyonu problemleri içeriği yasadışı ve zararlı olmak üzere 2 kategoride incelemektedir. 1998 yılında Komisyon, zararlı içeriğin yasadışı içerikten farklı bir şekilde değerlendirilmesi hususunda bir eylem planı hazırlamıştır. Eskiden, zararlı içerikler ulusal yasalar tarafından suç teşkil

⁶⁵⁰ Council Framework Decision 2004/68/JHA of 22 December 2003

edebilirken, şu anda bu tarz içerikler uygunsuz, istenmeyen ve iğrenç olarak nitelendirilmektedir.

Her ülkenin kendi kanunlarına göre değişmekle beraber, suç teşkil eden içeriğe erişim genellikle tüm devletlerce engellenirken, kültürel farklılıklara göre değişen zararlı içerik kavramına yönelik olarak Türkiye'deki gibi talebe bağlı alternatif filtrelemeler sunularak çocuk ve ailenin korunması sağlanmaktadır.

2008 yılında Harvard Üniversitesi'nin yayınladığı "Enhancing Children Safety & Online Technologies" gibi bazı raporlarda internetin güvenli kullanımı için filtrelemenin en elverişli teknik yöntem olduğu vurgulanmaktadır⁶⁵¹.

Başta Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10'uncu maddesinin ikinci bendi olmak üzere, Türkiye'nin de taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi, Anayasamızın Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları ile ilgili 41'inci maddesi ve Gençliğin Korunması ile ilgili 58'inci maddesi uyarınca, alternatif, talebe bağlı, ücretsiz ve uygulanması kolay bir filtreleme servisi olan **Güvenli İnternet Hizmeti**, ülkemizde 22.11.2011 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır.

Ülkemizde uygulanan internet servis sağlayıcı (şebeke) seviyesindeki güvenli internet profillerinin (aile ve çocuk) kullanıcı tercihine bağlı olması Avrupa Birliği ve dünya uygulamalarıyla paralellik arz etmektedir. Tüm internet servis sağlayıcılar tarafından ücretsiz olarak sunuluyor olması ve profil değişikliklerinin ya da filtreleme iptalinin istendiği anda kolayca yapılabilmesi gibi farklılıklarla Güvenli İnternet Hizmeti diğer ülke uygulamalarından ayrılmaktadır.

Güvenli İnternet Hizmeti; 5809 sayılı Kanun uyarınca 28.07.2010 tarih ve 27655 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Elektronik Haberleşme Sektöründe Tüketici Hakları Yönetmeliği'nin 10'uncu maddesine dayanılarak Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu'nun almış olduğu 22.02.2011 tarih ve 2011/DK-10/91 Nolu karara dayanmaktadır. Güvenli İnternet Hizmetine ilişkin bu karar, 24.07.2011 tarihinde değiştirilmiştir. Söz konusu kararla; tamamen kullanıcının tercihine dayalı olarak, aile, çocuk olmak üzere iki farklı profile, mevcut internet kullanıcılarının durumlarında hiçbir değişiklik öngörmeyen, seçenekli ve ücretsiz olarak servis

⁶⁵¹ Berkman, 2008

sağlayıcılar tarafından sunulacak olan güvenli internet hizmeti öngörülmüş, böylece kısıtlama isteyen kullanıcılar için, diğer kullanıcıların özgürlüklerini etkilemeyecek alternatif bir hizmet ortaya konulmuştur. Söz konusu karar uyarınca; Güvenli İnternet Hizmeti kapsamındaki profillerde kullanılacak listelere ilişkin kriterleri belirleyecek sivil toplum temsilcileri ve akademisyenlerin de içinde yer aldığı çalışma kurulu oluşturulmuş, internet sitesi sahiplerine listelere başvuru ve itiraz etme seçeneği sunulmuş, internet kullanıcılarına da <http://www.guvenlinet.org.tr> adresinden herhangi bir web sitesinin bulunduğu profili sorgulama ve ilgili web sitesinin bulunduğu profil ile ilgili ihbar ve itirazda bulunabilme fırsatı sunulmuştur.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından Komisyona 22 Mart 2012 tarihinde yapılan sunumda; Güvenli İnternet Hizmeti ile ilgili şu bilgiler verilmiştir:

- Altyapısı internet servis sağlayıcılar tarafından sağlanan Güvenli İnternet Hizmeti kullanıcıların tercihine bağlı olup, zorunlu değildir. Hizmet, kullanıcıların talebine bağlı olarak tüm İSS'ler tarafından ücretsiz olarak sunulmaktadır.

- İnternet servis sağlayıcılar tarafından sağlandığı yani altyapı (network) seviyesinde olduğu için bilgisayarlar veya mobil cihazlar üzerinden herhangi bir program kurmaya ve ayar yapmaya gerek yoktur.

- İçerik güvenliği ile ilgili olduğundan sistem güvenliği üzerinde doğrudan bir etkisi bulunmamaktadır.

- Güvenli İnternet Hizmeti kapsamında sunulan “aile” ve “çocuk” profilleri istendiği an kolayca değiştirilebilir, dolayısıyla bir profil kapsamında erişilemeyen bir içeriğe profil değiştirmek suretiyle kolayca erişilebilir.

- Güvenli İnternet Hizmetinin kriterleri uzman bir komisyon tarafından belirlenmekte olup, kullanıcılar da <http://guvenlinet.org.tr/> sitesi üzerinden içeriklerle ilgili olarak itiraz ve önerilerde bulunabilmektedirler. Ayrıca, herhangi bir sitenin hangi profillerden erişilebildiği ve şu anki kullanıcının bulunmuş olduğu güvenli internet profili <http://guvenlinet.org.tr/> adresi üzerinden kolayca sorgulanabilmektedir. Bu sorgulamalara göre de kullanıcılar ihbar ve itirazlarını kolayca gerçekleştirebilmektedirler.

Filtreleme politikaları ile ilgili bazı uluslararası uygulamalar aşağıda sunulmuştur:

5.7.1.1. Filtrelemeye İlişkin Avrupa Konseyi Tavsiyeleri

İnternetin yasadışı ve zararlı içeriğiyle mücadele konusu, çocukların korunması açısından Avrupa Konseyi'nin öncelikleri arasında yer almaktadır.

Konsey'in CM (2001)/8 sayılı tavsiye kararının, yasadışı ve zararlı içerikten korunmaya yönelik prensip ve mekanizmaları düzenleyen ekinin 9, 10 ve 11'inci maddeleri; "üye ülkeler; kullanıcıların, istedikleri içerikleri seçmelerine olanak tanıyan, farklı filtreleme profilleri ve arama motorları geliştirilmesine destek olmalı, filtreleme kullanıcılar tarafından gönüllülük esasına göre uygulanmalı, üye ülkeler; içerik ve servis sağlayıcıların, küçükler için zararlı içeriğe karşı, yaş doğrulama sistemleri, kişisel tanımlama kodları, şifreler gibi koşullu erişim mekanizmaları geliştirmelerini destekler" hükümlerini içermektedir.

Konsey'in, internetin yasadışı ve zararlı içeriği ile mücadele ve internet filtrelemesi ile ilgili tavsiye kararları⁶⁵² da bulunmaktadır.

5.7.1.2. Avrupa Birliği Tavsiyeleri

Avrupa Birliği Konseyi'nin 1999/276/EC ve 2005/854 sayılı kararları ile üye ülkeler internetin güvenli kullanılmasının sağlanması için filtreleme ve derecelendirme programları gibi koruyucu programlar geliştirmeye ve aynı amaçla eğitim ve tanıtım faaliyetlerini yaygınlaştırmaya davet edilmektedir.

Avrupa Birliği Avrupa İçin Dijital Gündem'in (Digital Agenda for Europe) en önemli önceliklerinden birisi de çocukların internet ortamındaki risklerden korunmasına yönelik çalışmalar yapmaktır. Avrupa Birliği ülkelerinde internet hizmeti sunan işletmecilerce, çocukların ve gençlerin güvenli internet kullanımına yönelik çalışmalar yapılmakta ve bu hususlarda alternatif hizmetler sunulmaktadır.

⁶⁵² CM(2008)6, CM(2008)37 ve CM(2009)5

Avrupa Birliği Komisyonu, internetin yasadışı ve zararlı içeriğiyle mücadele ve çocukların korunmasına yönelik, 1996 yılında bildiri yayınlamış ve şubat 1997’de, üye ülke temsilcileri konseyi, internet üzerindeki yasadışı ve zararlı içerikle ilgili karar almıştır. 1999 yılından itibaren de güvenli internet programı uygulamaya konulmuştur. Güvenli internet programı çerçevesinde; başta aileler ve çocuklar olmak üzere kullanıcıların, interneti doğru, etkin ve güvenli kullanmalarına yönelik faaliyetler desteklenmektedir.

Avrupa Komisyonu (EC) ile mobil servis sağlayıcıların 2007 yılında gönüllü olarak yaptıkları “Çocukların ve Gençlerin Güvenli Mobil Kullanımına İlişkin Avrupa Çerçeve Anlaşması”, Avrupa mobil pazarının %96’sını oluşturan 91 firma tarafından imzalanmıştır. Söz konusu firmalar çocukların uygunsuz içeriklere ulaşmasını engelleyen önlemler almakta ve güvenli mobil kullanımına ilişkin bilinçlendirme kampanyaları düzenlemektedirler.

Avrupa Komisyonu’nun Dijital Ajanda’dan sorumlu Başkan Yardımcısı önderliğinde toplanan ve Microsoft, Samsung, Apple, Facebook ve Vodafone gibi şirketlerin bulunduğu 28 kuruluş, 01.12.2011 tarihinde ortak bir eylem planında mutabık kalmışlardır. Hazırlanan eylem planının öncelikli amaçları arasında şunlar yer almaktadır:

- Zararlı içeriklerin ihbarı için basit ve güçlü ihbar araçlarının geliştirilmesi,
- Yaşa uygun gizlilik ayarlarının sağlanması ve yaşa göre içerik sunabilen yaklaşımların geliştirilmesi,
- Ebeveyn kontrolünde internet içeriğinin filtrelenmesine ilişkin yazılım seçeneklerinin geliştirilmesi,
- Giderek daha genç yaşta interneti kullanmaya başlayan bir kuşağın ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik adımlar atılması.

5.7.1.3. OECD Çalışmaları

OECD tarafından Haziran 2008’de gerçekleştirilen İnternet Ekonomisinin Geleceğine ilişkin Seul Bakanlar Toplantısı’nda, internetin çocuklar üzerindeki etkileri ve onların internet ortamında korunması konularında ortak bir anlayışın geliştirilmesi için hükümetlere, özel sektöre, sivil topluma ve tüm internet toplumuna ortak bir çaba gösterilmesi çağrısında bulunulmuştur. Aynı toplantıda çocukların internet ortamında korunması hususunda hükümetler ile icra makamları arasındaki sınır ötesi işbirliğinin artırılması yönünde de çağrıda bulunulmuştur.

APEC ve OECD’nin 15.04.2009 tarihinde Singapur’da düzenlemiş oldukları “Çocuklar için Güvenli İnternet Ortamının Teşviki” başlıklı sempozyumda üye ülkelerin internetin güvenli kullanımına yönelik çalışmaları tartışılmıştır. Toplantıda görüşülen konular, OECD’nin “Bilgi Güvenliği ve Gizlilik Çalışma Grubu” tarafından 8-9 Mart 2010 tarihli toplantısı sonrası bir rapor haline getirilmiştir. Söz konusu rapora göre; Kanada, Danimarka, Norveç, İsveç ve İngiltere gibi ülkelerde internet servis sağlayıcı seviyesindeki filtreleme sistemleri uygulanmaktadır⁶⁵³.

5.7.1.4. Ülke Uygulamaları

5.7.1.4.1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri’nde CIPA (Children's İnternet Protection Act) adlı Çocukları İnternette Koruma Kanunu ile filtreleme sistemi bulunmayan okullara ve kütüphanelere devlet yardımı kesilmektedir.

Ayrıca, mobil işletmeciler tarafından müşterilerine, internet erişimini kısıtlama, web içeriklerini filtreleme, istenmeyen mesajları ve aramaları engelleme gibi seçenekleri bulunan ebeveyn kontrolleri sunulmaktadır.

⁶⁵³ OECD, 2011

5.7.1.4.2. Avustralya

Avustralya’da 2006 yılının haziran ayında 116.6 milyon Avustralya Doları bütçeyle “Avustralya Ailelerini Çevrimiçi Ortamda Koruma” girişimi başlatılmış ve üç yıllık süre içerisinde tüm ailelere ücretsiz internet filtreleme yazılımı dağıtılması öngörülmüştür. Eylül 2008 tarihinde bu girişimin yanında şebeke temelli filtreleme çalışmalarına da başlanmıştır.

5.7.1.4.3. İngiltere

İngiltere’de Güvenli İnternet Hizmetine benzer bir hizmet şubat 2012’de TalkTalk adlı internet servis sağlayıcısı tarafından “homesafe” adıyla verilmeye başlanmıştır⁶⁵⁴. Buna göre ebeveynler diledikleri takdirde uygunsuz içerikli web sitelerine erişimlerinin filtrelenmesini isteyebilmektedir.

İngiltere’de söz konusu hizmete benzer bir filtrelemenin tüm kullanıcılara uygulanması ve isteyenlerin bu filtreleme mekanizmasından çıkabilmelerini öngören daha katı bir sistemin uygulanabilirliği üzerinde çalışılmaktadır⁶⁵⁵. Bu sistem hâlihazırda mobil operatörler tarafından uygulanmaktadır.

5.7.1.4.4. İspanya

İspanya’da Bilgi Toplumu Servisleri ve Elektronik Ticaret Kanunu çerçevesinde; çocuklar için çevrimiçi riskler ve uygun filtreleme teknolojileri konusunda kullanıcılar bilgilendirilmektedir.

⁶⁵⁴http://www.huffingtonpost.co.uk/2012/05/13/Internet-porn-opt-out-talk-talk-claire-perry_n_1512519.html

⁶⁵⁵<http://www.techspot.com/news/48478-uk-government-considers-Internet-porn-filter-requires-users-to-opt-out.html>

5.7.1.4.5. İsviçre

İsviçre’de, işletmeciler, 16 yaşından küçük olduğu belirlenen kullanıcılarının müstehcen içeriğe sahip katma değerli hizmetlere erişimini engelleyici tedbirler almakla yükümlüdürler.

5.7.1.4.6. Japonya

Japonya, Haziran 2008’de Gençler için Güvenli ve Emniyetli İnternet Kullanımı Sağlayan bir Ortamın Geliştirilmesine İlişkin Kanunu kabul etmiştir. Söz konusu kanun, filtreleme hizmetleri sağlamayı zorunlu hale getirmek suretiyle, çocukların internetteki yasadışı ya da zararlı bilgilerden korunması çabalarının ilerletilmesini teşvik etmektedir. Yine, Japonya’nın Filtreleme Sistemlerinin Yaygınlaştırılmasının Teşviki Eylem Planı, filtreleme servislerinin yaygınlaştırılmasını desteklemektedir. Ayrıca Japon mobil operatörleri, kara liste temelli filtreleme ve küçüklere uygun özelleştirilebilir hizmetler sunmaktadır.

5.7.2. Yaş Doğrulama Sistemleri

Çevrimiçi ortamdaki yaş doğrulama sistemi, sakıncalı içeriğe erişimi kısıtlamak için kullanılan bir diğer teknik önlemdir. En basit uygulaması ile bazı sitelerin girişinde içeriğin belirli yaş (çoğunlukla 18 yaş) altındakiler için sakıncalı olabileceği uyarısı yapılmakta ya da üyelik sayfalarında yaş bilgisi de aranmaktadır. Ancak bunlar, teknik anlamda önleyici sayılmamakta olduğundan günümüzde bir kullanıcının yaşını doğrulamak için kredi kartları, kimlik kartları ve hatta yüz-yüze doğrulamayı içeren yöntemler uygulanabilmektedir.

Yüz yüze doğrulama, Almanya ve İngiltere’de, yaygın olarak kullanılan bir yaş doğrulama yöntemi olmakla beraber söz konusu sistem çevrim dışı uygulanmaktadır. Kore’de yaş doğrulaması yapmak için yerleşik kayıt numarası kullanılmaktadır; ancak son dönemlerde uygulanan i-Pin sistemi ile bu hassas numaranın aşırı kullanımının önüne geçilmiştir. Yine İngiltere’de çevrimiçi kumar siteleri için zorunlu yaş doğrulama sistemleri bulunmaktadır. Japonya’da ise çevrim

İçerik sohbet ve arkadaşlık siteleri için yaş doğrulaması yasal bir zorunluluktur⁶⁵⁶. Yaş doğrulamasına ilişkin bir diğer uygulama örneği Belçika’da (saferchat.be) yalnızca çocukların kabul edildiği sohbet platformudur. Söz konusu proje, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Avrupa Elektronik Kimlik Kartı Birlikte Çalışabilirlik Platformu (European eID Interoperability Platform) çalışma örneğidir. Ancak çocuklar arasında yeterince popülerite kazanamamış olması nedeniyle söz konusu proje sona erdirilmiştir⁶⁵⁷.

Facebook gibi sosyal ağlara üye olmak için de belli bir yaş şartının (Facebook için 13 yaş) sağlanmış olması gerekmektedir. Ancak ülkemizde de yoğun olarak kullanılan Facebook’a üye olabilmek için 13 yaş altındaki çocukların, olduğundan farklı doğum tarihleri verdikleri görülmektedir. Aşağıdaki bölümde detayları verilen “Çocukların Sosyal Ağ Araştırması” ile EU Kids Online Araştırmasında elde edilen sonuçlar da bu yöndedir.

Söz konusu araştırmaya katılan çocukların %85’inin Facebook hesabı bulunmaktadır ve bunların %48’i 9-12 yaş grubundadır. Avrupa’da ise 9-12 yaş grubu çocukların %38’inin bir sosyal ağ sitesinde hesabı bulunmaktadır. Oysa belirtildiği üzere Facebook’ta hesap açabilmek için gerekli asgari yaş şartı 13’dür. Bu durum çocukların yaşlarını olduğundan büyük göstererek bu sitelere kaydolduklarını göstermektedir. Söz konusu yaş şartı, sadece büyüklere göre tasarlanmış olan bir ortamda çocukları karşılaşılabilecekleri risklerden korumak için öngörülmüştür.

Facebook gibi sosyal ağlarda yaşı küçük olanları tespit etmek için diğer kullanıcıların bunu bildirmesi gerekmektedir. Bu da aslında bir yaş doğrulamasından ziyade kullanıcı doğrulaması gibi bir sistemi ifade etmektedir.

Facebook Avrupa, Orta Doğu ve Afrika Politika Direktörü, Komisyonumuza yaptığı 07.06.2012 tarihli sunumda;

“Kural olarak on üç yaşının üstündeki kullanıcılar Facebook’tan faydalanabiliyor. Eğer on üç yaşın altında bir çocuk bir şekilde kullanıcı hesabı açmışsa ve bununla ilgili bir şikâyet, bir bildirim gelirse o hesap kapatılıyor. Ama

⁶⁵⁶ OECD, 2011

⁶⁵⁷ OECD, 2011

toplum olarak çocukların kaç yaşında bu tip hizmetlerden faydalanabileceğinin aslında değerlendirilmesi gerekiyor. On üç yaşın altında da kullanıcılar var ve bildiğimiz kadarıyla, bu kullanıcıların pek çoğu da ailelerinin yardımıyla zaten üye hâle geliyorlar, kullanıcı konumuna geliyorlar. Dolayısıyla, her bir toplum kendi içinde bu yaş sınırıyla ilgili, nasıl bir yaş sınırı belirlenmesi gerektiğiyle ilgili aslında tartışmalı.” açıklamasında bulunmuştur.

Consumer Reports adlı araştırma şirketinin yayınladığı “State of the Net” adlı rapora göre; 750 milyon Facebook kullanıcısının 7,5 milyonu 13 yaş altında ve bunların da 5 milyonu 10 yaş altındadır. Aynı rapora göre geçen sene Facebook kanalıyla siber zorbalığa maruz kalan çocukların sayısı 1 milyonu bulmaktadır⁶⁵⁸.

Buna göre, ülkemizde çok yoğun kullanımına şahit olduğumuz sosyal paylaşım siteleri başta olmak üzere çocukların yaşlarına uygun olmayan platformlarda, sektörün kendi belirleyeceği mekanizmalarla yaş kontrollerine benzer önleyici tedbirler alınmalıdır.

5.8. ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR VE ULUSAL ÇAPTA ARAŞTIRMA İHTİYACI

İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber özellikle çocukları ve gençleri internetin fırsatlarından yararlanmaya ve risklerinden korumaya yönelik olarak uluslararası arenada birçok kurum ve kuruluş tarafından çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Aşağıda bazı uluslararası çalışmalarla ilgili bilgiler verilmektedir.

Avrupa Birliği Komisyonu’nun 1999 yılında başlattığı güvenli internet programı ile internetin güvenli kullanımının teşvikine ve internet ortamındaki risklere karşı alınması gereken tedbirlere yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Güvenli internet programının 2009 ile 2013 yılları arasında kapsayan dönemi için ayrılan fon tutarı 55 milyon Avro’dur. Avrupa Birliği üyesi ülkelerin yararlandığı programa ülkemiz de davet edilmiş olup, üyelik görüşmeleri devam etmektedir.

⁶⁵⁸ Consumer Reports, 2011

Söz konusu programın başlıca hedefleri; özellikle çocuk ve gençler için güvenli bir şekilde internet ve diğer iletişim teknolojilerini kullanmayı sağlamak, bunun için çocukları, ebeveynleri, öğretmenleri ve diğer kullanıcıları program dâhilinde bilinçlendirmek, illegal içerik ve zararlı iletişim kanalları ile mücadele etmektir.

Programın temelini oluşturan “güvenli internet hareket planı (safer internet action plan)” için başlıca 4 hareket noktası belirlenmiştir. Bunlar:

1. Güvenli bir internet ortamı oluşturmak,
 - Avrupa ihbar merkezleri ağı (INHOPE) oluşturmak,
 - Öz denetim temelinde gönüllü düzenleme ve prensipleri (code of conduct) teşvik etmek,
2. Filtreleme ve derecelendirme sistemleri geliştirmek,
 - Filtreleme ve derecelendirmenin faydalarını göstermek
 - Derecelendirme sistemlerine dair uluslararası anlaşmaları kolaylaştırmak,
3. Bilinçlendirme faaliyetlerini desteklemek,
 - Bilinçlendirme faaliyetlerine imkân sağlamak,
 - Geniş ölçekli bilinçlendirme faaliyetlerini desteklemek,
4. Destek faaliyetleri,
 - Yasal düzenlemeleri değerlendirmek,
 - Benzer uluslararası girişimlerle koordinasyon sağlamaktır.

Güvenli internet programının 2005 yılında çizmeye başladığı çerçeveye ile özellikle çocukların çevrimiçi ortamda korunmasına ve mobil ağlarda güvenliğin sağlanmasına yönelik adımlar atılmaya başlanmıştır. 06.02.2007 tarihinde düzenlenen Güvenli İnternet Günü etkinlikleri çerçevesinde mobil operatörler ile içerik sağlayıcılar gönüllü olarak Çocukların ve Gençlerin Güvenli Mobil Kullanımına İlişkin Avrupa Çerçeve Anlaşması'nı imzalamışlardır. Sosyal Ağlarda

Güvenlik Prensipleri Sözleşmesi de 10.02.2009 tarihinde yine Güvenli İnternet Programı çerçevesinde 18 yaş altı çocukların sosyal ağlarda güvenliğinin sağlanması amacı ile Avrupa Komisyonu'nun danışmanlığında imzalanmıştır⁶⁵⁹.

Çocukların ve gençlerin çevrimiçi ortamda güvenliğini sağlamak için öncelikle mobil ortamda başlayan daha sonra sosyal ağlarla devam eden sürecin üzerine 2011 yılının sonlarında başka bir eylem planı Avrupa Komisyonu çatısı altında oluşturulmuştur. Microsoft, Samsung, Apple, Facebook ve Vodafone gibi 28 şirket, Avrupa Komisyonu önderliğinde toplanarak hazırlanan bir eylem planında mutabık kalmışlardır. Eylem planı 01.12.2011 tarihinde kamuoyuna duyurulmuştur⁶⁶⁰.

Avrupa Birliği tarafından, Avrupa Komisyonu'nun önerisi ve Avrupa Parlamentosu'nun görüşü doğrultusunda Çocukların Cinsel Sömürüsü ve Çocuk Pornografisi ile Mücadele Konusunda Çerçeve Kararı (2004/68/JHA) 22.12.2003 tarihinde yayımlanmıştır. Zaman içerisinde, bu mevzuatın sadece sınırlı sayıdaki suçla mücadele etmesi, çocuk istismarında kullanılan yeni teknolojiler, ulusal topraklar dışında işlenen suçlarda yetersiz kalması, mağdurların ihtiyaçlarının karşılanamaması ve suçların önlenmesindeki yetersiz tedbirler gibi nedenlerle bu mevzuatta değişikliğe gidilmiştir. Hazırlanan yeni direktif 27.10.2011 tarihinde Avrupa Parlamentosu'nda kabul edilmiştir.

Bahsi geçen çalışmaların temelinde ise konu ile ilgili bilgi birikimini arttıran birçok proje bulunmaktadır. Güvenli İnternet Programı çerçevesinde devam eden araştırma projelerinden bazıları şunlardır: EUKIDSOnline (Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Araştırması), EU NET ADB (İnternet Bağımlılığına İlişkin Araştırma), POG (Avrupa Çevrimiçi İstismar Analizi) ve ROBERT (Çevrimiçi Risk Analizi)

Türkiye'nin de üye olduğu **Avrupa Konseyi**, CM/Rec(2009)5 Tavsiye Kararında çocukların çevrimiçi ortamda çeşitli risklerden korunabilmesi için birtakım başlıkları üye devletlere önermiştir:

- Sivil toplum ve özel sektörün işbirliği içerisinde stratejiler geliştirmesi,

⁶⁵⁹ TİB, 2012

⁶⁶⁰ TİB,2012

- Güvenli bölgeler (walled gardens) oluşumunun desteklenmesi,
- Yaşa uygun güvenli ve pozitif içeriklerin oluşturulması ve yaygınlaştırılması,
- İçerik puanlamaya göre belirlenmiş yaşa uygun oyun ve diğer web sayfalarının kullanılması,

Avrupa Konseyi tarafından “Çocukların Cinsel İstismar ve Sömürüsüne Karşı Korunmasına Yönelik CETs No:201 Sayılı Sözleşmesi” 13.06.2007 tarihinde kabul edilmiş ve Türkiye bu sözleşmeyi 18.06.2011 tarihinde onaylamıştır. Sözleşme ile çocukların cinsel sömürü ve istismardan korunmasına yönelik olarak alınabilecek önleyici tedbirler hakkında kapsamlı düzenlemeler öngörülmüş ve bu konuya ilişkin maddi ceza hukuku ile ceza yargılama hukuku alanlarında ayrıntılı hükümler getirilmiştir. Çocuklar için, telefon ve internet yardım hatlarının kurulması ve cinsel istismar ve taciz şüphelilerinin ihbar edilmesi konusunda kişilerin teşvik edilmesi hususlarının düzenlenmesi sözleşmeyle getirilmiştir. Kamuoyunda farkındalık yaratma ve ilgili kuruluşların konu ile ilgili duyarlılıkları ve desteklenmeleri de sözleşmede olan diğer konulardır⁶⁶¹.

OECD ve ITU gibi uluslararası kuruluşlar da çevrimiçi ortamlarda çocukların korunmasının önemine değinen çeşitli raporlar hazırlamıştır. Söz konusu çalışmalara ilgili bölümlerde atıf yapılmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri’nde 2008 yılında Harvard Üniversitesi’nde İnternet Güvenliği Teknik Çalışma Grubu’nun (İnternet Safety Technical Task Force) hazırlamış olduğu raporda, özellikle sosyal ağlarda ve diğer dijital ortamlarda yaş doğrulama sistemlerinin geliştirilmesi üzerine odaklanılmıştır⁶⁶². Raporda dikkat çeken başlıca hususlar şunlardır:

- Çevrimiçi taciz ve siber zorbalık için geniş kapsamlı bir kimlik doğrulama sisteminin geliştirilmesi,
- Ebeveyn kontrollü izleme sistemlerinin geliştirilmesi,

⁶⁶¹ TİB, 2012

⁶⁶² TİB, 2012

- Filtreleme ve izleme sistemlerinin çocukların çevrimiçi ortamda korunumuna dair en olgun ve en elverişli teknik olduğu ve bu yüzden bu sistemlerin okullarda, kütüphanelerde ve evlerde uygulanabilir olması.

Amerika Birleşik Devletleri'nde çocukların çevrimiçi ortamda korunmasına yönelik Çocukların Çevrimiçi Gizliliğini Koruma Kanunu'nun (COPPA) amacı, 13 yaş altı çocukların internette zararlı olarak nitelendirilen içeriklere ulaşımını kısıtlamaktır. Çocukların kişisel bilgilerinin operatörlerce tutulmasında çok hassas davranılması ve bu bilgiler toplanırken ailenin rızasının alınması gerekliliği, bu rızanın doğru adresten alındığının teyidi ve operatörlerin bu bilgileri toplama amaçları anılan Kanun kapsamındadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, CIPA (Children's Internet Protection Act) adlı Çocukları İnternette Koruma Kanunu ile okullarda ve kütüphanelerde çocukların zararlı içeriklere erişiminin engellenmesine yönelik olarak filtreleme programlarının ve diğer yöntemlerin kullanılması öngörülmektedir.

Yukarıda özetlenen uluslararası çalışmalar, ciddi araştırma ve raporlara dayanmaktadır. Komisyonumuzda, internetin güvenli kullanımına ilişkin ulusal politikaların da benzer şekilde kapsamlı araştırma ve raporlara dayandırılması ve **Türkiye için de araştırma ihtiyacının** gerektiği kanaatine varılmaktadır.

Güvenli İnternet Günü 2011 kapsamında İnternet Geliştirme Kurulu tarafından Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun destekleriyle gerçekleştirilen, 9-16 yaş grubu çocukların sosyal paylaşım sitelerini kullanma alışkanlıklarının ortaya çıkartılmasını amaçlayan araştırmanın sonuçları 09.02.2011'de Ankara'da düzenlenen "Hayatın Sanal Gerçeği: İnternet" temalı Konferansta açıklanmıştır. Araştırmanın sonuçları aşağıda özetlenmektedir.

"Çalışmaya sosyal ağ kullanan 9-16 yaş arası 500 çocuk katılmıştır. Bu çocukların %48.1'ini kızlar ve %51.9'unu erkekler oluşturmaktadır. Çocukların yaklaşık %70'i günde en az bir kere interneti kullanırken, %66'sı günde en az bir kere sosyal ağları kullanmakta ve burada ortalama 72 dakika zaman harcamaktadırlar. Bu oran çocukların internette harcadıkları zamanlarının büyük çoğunluğunu sosyal ağlarda geçirdiklerini göstermektedir. Facebook %99'luk

kullanım oranı ile en fazla kullanılan sosyal ağ durumundadır. Geçirilen zamanın uzun olmasına paralel olarak pek çok çocuk sosyal ağların günlük yaşamlarını olumsuz etkilediğini vurgulamıştır. Çocukların %60'ı sosyal ağların ders çalışma sürelerine olumsuz etkisi olduğunu söylerken yaklaşık %25'i arkadaşlarına ve ailelerine daha az zaman ayırdıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal ağlardaki bazı risklere karşı çocukların farkındalıklarının az olduğu da dikkat çekmektedir. Örneğin çocukların %50'si sosyal ağlara kaydolarken karşılaştıkları gizlilik ve kişisel bilgileri korumaya yönelik yönergeyi okumadıklarını ya da anlamadıklarını ifade etmişlerdir.

Sosyal ağlarda erkekler kişisel bilgilerini kızlara göre daha fazla paylaşmaktadırlar. Çocukların %25'i ev adreslerini, %29'u cep veya ev telefonlarını ve %51'i aile bireylerinin isimlerini arkadaşlarıyla veya herkesle paylaşmaktadırlar. Ayrıca çocukların yaklaşık %65'i tanımadıkları kişileri bir şekilde arkadaş listelerine ekleyebildiklerini ifade etmişlerdir. Sosyal ağlara üye olabilmek için en düşük yaş 13 olmasına rağmen çalışmaya katılan 9-12 yaş grubu çocuklar da sosyal ağ üyesidirler. Bu durum çocukları, küçük yaşta sosyal ağlarda yaşanabilecek bazı risklere karşı açık bırakmaktadır.

Çalışma sonucunda çıkan sonuçlar, çocukların sosyal ağlardan yararlanırken karşılaşılabilecekleri riskleri en aza indirebilmek için ailelerin, eğitimcilerin, internet servis sağlayıcıların, sivil toplum örgütlerinin, sosyal ağ geliştiricilerin ve devletin atması gereken bazı adımları ortaya çıkartmıştır:

- Aileler: Güvenli internet ve sosyal ağ kullanımı konusunda bilgilenebilir, çocuklarının bu ortamlarda ne yaptıklarını takip etmeli ve geçirdikleri zamanı kontrol etmelidir.
- Eğitimciler: Öğretmenler sosyal ağlarda karşılaşılabilecek riskler ve önlemler konusunda öğrencilerini bilinçlendirmelidir.
- İnternet servis sağlayıcılar: Ailelerin evde internet kullanımını düzenleyebilmelerine yönelik, kolay kullanılabilir yazılımlar sağlamalıdır. Ayrıca bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapmalıdırlar.
- Sivil toplum örgütleri: Bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapmalıdır.

- Sosyal ağ geliştiricileri: Çocukların karşılaşabileceği riskleri önlemek için gerekli araçlar ve servisler kurmalıdır. Küçük yaştaki çocukların kişisel bilgilerini paylaşması riskine yönelik mekanizmalar oluşturulmalıdır.

- Devlet: İnternetin ve sosyal ağların çocukların güvenli kullanımına yönelik geliştirilmesi için düzenlemeler ve kanunlar yapmalıdır.”

Komisyonumuza yapılan sunumlarda ve gönderilen bilgi notlarında da; çocuk sağlığını koruma ve geliştirme alanında çalışan meslek gruplarıyla iş birliği içerisinde, okullarda akran istismarı, cinsel sağlık, cinsel istismar, pornografi, madde kullanımı ve suç işleme gibi çocuk ve ergen sağlığını riske atan davranışları ve bunların sosyal ve kültürel belirleyicilerini saptamaya yönelik araştırmalar yapılması, sonuçlarının çeşitli meslek alanlarından profesyonellerle birlikte değerlendirilmesi ve bu sonuçlar ışığında politikalar geliştirilmesi, önerilerinde bulunulmuştur⁶⁶³.

İnternetin güvenli kullanımına ilişkin konularda kapsamlı araştırma ihtiyacı Komisyonumuz çalışmaları kapsamında İstanbul’da yapılan çalıştayda da gündeme getirilen hususlardandır. Bu itibarla, Komisyon olarak önerimiz;

“İnternetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile ilgili alınacak tedbirlere ve üretilecek politikalara dayanak teşkil etmesi beklenen araştırma ve raporların desteklenmesi için ilgili kurumlarca fonlar ayrılmalı ve 655 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan İnternet Geliştirme Kurulu bu konuda çalışmalar yürütmelidir.”

5.9. SEKTÖREL ÖZ DENETİM VE İŞBİRLİĞİ

Öz denetim, konumuz itibariyle internetin güvenli kullanımını bizzat internet endüstrisinin sağlama çabalarını ifade etmektedir. İnternet aktörleri gönüllü olarak uyar-kaldır sistemlerine tabi olmakta, sakıncalı içerikler için ortak filtreleme sistemleri geliştirmekte; kendilerine özgü güvenlik politikaları üretmekte ve dahi bilinçlendirme faaliyetlerinde bulunmaktadır. İnternet aktörleri, bu tür çabaların uygulama prensiplerini de yine kendileri belirlemektedir.

⁶⁶³ Türk Pediatri Kurumu Derneği (Prof. Dr. Müjgan Alikashişoğlu); Polis Akademisi Başkanlığı (Yrd. Doç. Dr. Osman Dolu)

ITU tarafından COP girişimi için hazırlanan rehberde, özdenetimin daha esnek olması nedeniyle teknolojik gelişmelere ve sosyal trendlere kolaylıkla adapte edilebilmesinin önemli bir avantaj olduğu vurgulanmıştır.

Avrupa Konseyi CoE'nin 05.09.2001 tarihli tavsiyesi; öz denetim ve kullanıcıların siber dünyadaki illegal ve zararlı içeriklere karşı korunması konularını ele almaktadır.

Avrupa Komisyonu ile mobil operatörler (2007) ve sosyal ağ siteleri (2009) arasında yapılan anlaşmalar bu tür düzenlemelere örnek olarak verilebilir. Keza, yine birçok büyük internet işletmecisi ile Komisyon arasında 01.12.2011 tarihinde kurulan "interneti çocuklar için daha iyi bir yer haline getirme" işbirliği öz denetim faaliyetleri içerisinde değerlendirilebilir.

10.02.2009 tarihli "Avrupa Birliği İçin Güvenli Sosyal Ağ Prensipleri" adlı öz denetim belgesinde yer alan temel başlıklar şunlardır:

- Kullanıcılar, aileler, öğretmenler ve diğerlerinin güvenlik ve kabul edilebilir kullanım politikaları bilincini yükseltmek,
- Servislerin, hedeflenen kullanıcılar için, yaşa uygun olmasını sağlamak,
- Araçlar ve teknoloji üzerinden kullanıcıları güçlendirmek,
- Servis kullanım kurallarını ihlal eden yönlendirmeleri veya içerikleri rapor etmeye yarayan kullanımı kolay mekanizmalar sağlamak,
- Yasadışı içerik veya yönlendirme bildirimlerine cevap vermek,
- Kullanıcıların, kişisel bilgiler ve gizlilik konularında güvenli bir yaklaşım sahibi olmalarını sağlamak ve desteklemek,
- Yasadışı veya yasaklanmış içerik/yönlendirmeleri gözden geçirmek için gerekli araçları değerlendirmek.

IWF (Internet Watch Foundation) İngiltere'deki internet endüstrisi için öz denetime olanak sağlayan bir sivil toplum kuruluşu olup; bizzat internet endüstrisi tarafından desteklenmektedir. Kurum, internet üzerindeki suç içeriklerinin ihbar

edildiği ulusal bilgi ihbar merkezini yürütmekte; ayrıca içerik ve yer sağlayıcı firmalara uyar-kaldır hizmeti vermektedir. Kurumun amacı çocuk istismarı başta olmak üzere internetteki suç içeriklerinin çıkarılmasıdır. Bu kuruluş tarafından yapılan çocuk istismarına ilişkin bildirimler, internet servis sağlayıcılar tarafından 24 saat içerisinde yerine getirilmektedir.

Japonya’da, Mobil İçerik Değerlendirme ve İzleme Derneği, İnternet Derecelendirme Gözlem Enstitüsü (I-Roi) ve Derecelendirme ve Filtreleme İrtibat Konseyi, sorumluluk alanları dahilindeki içerik derecelendirmeden sorumlu öz denetleme kurumlarıdır⁶⁶⁴.

20-22 Nisan 2010 tarihleri arasında düzenlenen “2. İnternet İçerik Düzenleme Çalıştayı”nda belirlenen ilkelere birisi şu şekildedir:

“İnternetin tüm aktörleri, öncelikle öz denetim mekanizmasını (proaktif müdahaleler) işletmeli, hukuka aykırı içeriklerin önlenmesi için “Uyar - Kaldır” prensibini de benimsemelidir. Kamu otoritesi, öz denetim mekanizmalarını ve sivil inisiyatifleri desteklemelidir.”

Komisyonumuzun İstanbul’da gerçekleştirdiği çalıştayda, çevrimiçi yayıncılık ile ilgili olarak sektörün kendine yönelik öz denetim ve standartlar geliştirmesinde yarar bulunduğu ifade edilmiştir. Bunu internet ile ilgili tüm aktörlere teşmil etmek mümkündür. Bu itibarla, sektör temsilcilerinin (internet servis sağlayıcılar, yer sağlayıcılar, içerik sağlayıcılar, sosyal ağlar, mobil operatörler gibi) kendi öz denetim prensiplerini belirlemesi ve uygulaması sağlanmalıdır.

Bütün bu çabaların etkinliği ve internetin güvenli kullanımına fayda sağlayabilmesi için tüm paydaşların işbirliği içerisinde hareket etmesi gerekmektedir. Özellikle bu konu etrafında çalışmayı görev edinen sivil toplum kuruluşlarına hem kamusal hem de özel sektör desteği sağlanmalı ve toplum yararına projeler üretmeleri teşvik edilmelidir.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından yapılan sunumda da, *“İnternetin bilinçli, etkin ve güvenli kullanımı konularında çalışmalar yapmak*

⁶⁶⁴ OECD, 2011

isteyen sivil toplum kuruluşları desteklenmelidir. Bu amaçla, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bütçesinden bu çalışmalara kaynak ayrılabilir.” önerisi getirilmiştir.

Komisyonumuz hem internet endüstrisinin kendi öz denetim prensiplerini belirlemesini hem de ilgili tüm paydaşların ortak politika üretme ve uygulama hususlarında işbirliğini gerekli görmektedir.

Bu konuda en önemli paydaşlardan birini de çocukların oluşturduğu unutulmamalı ve 12. Ulusal Çocuk Forumu kapsamında yapılan çocuk çalıştay gibi etkinliklerle çocukların politika geliştirme sürecine aktif bir şekilde katılımları sağlanmalıdır. UNICEF Türkiye Temsilcisi tarafından Komisyonumuza 23.05.2012 tarihinde yapılan sunumda bu durum şöyle vurgulanmıştır:

“UNICEF olarak Çocuk Hakları çerçevesinde kendi haklarını, ifade özgürlüklerini ellerinden almadan, çocukların sadece interneti tüketici olarak değil, üretici olarak da kullanmalarını sağlayacak şekilde eğitmeliyiz. Aynı zamanda nelerin risk olduğunu anlatmalıyız ve bu risklerden nasıl korunmaları gerektiğini çocuklarımıza öğretmeliyiz ve çocuklarımız, sizler burada bu politikaları geliştirirken, bu imkânları sunarken de onların, çocukların ve gençlerin fikirlerini almalı, kanıta dayalı politikalar yapmalıyız”

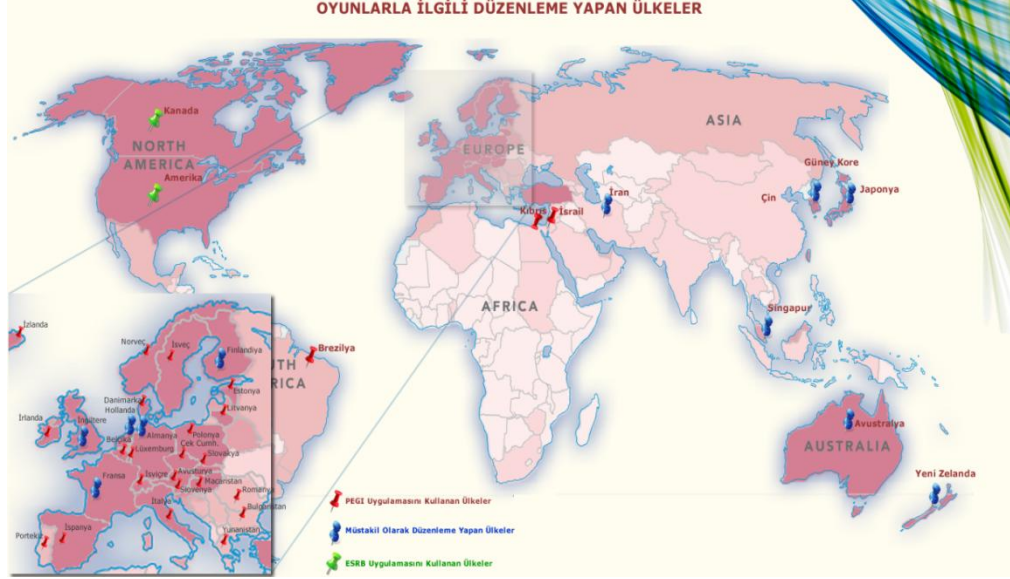
Öte yandan, internetin sınırsız doğası dikkate alınarak uluslararası işbirliği ve tecrübe paylaşımı da kesinlikle ihmal edilmemelidir. Uluslararası arenada öz denetim arayışlarının sonucu olarak ortaya çıkan temel bazı uygulamalar ise aşağıda detayları ile anlatılmaktadır.

5.9.1. Oyun Derecelendirme Sistemleri

Oyunlar, çocuklar ve gençler için adeta hayatın bir parçası haline gelmiştir. Çocuklar ve gençler, çevrimiçi oyunlar üzerinden aileleri, arkadaşları ya da diğer kişilerle etkileşimde bulunmaktadır. Oyunlar, hem eğlendirmek hem de öğretmek için birçok imkân sunmaktadır. Bunlarla beraber, oyunlarla ilgili göz ardı edilmemesi gereken çeşitli riskler bulunmaktadır. Oyun sınıflandırma ve derecelendirme sistemleri ile çocukların ve gençlerin yaşlarına uygun içerikleri haiz oyunlardan istifadesi sağlanmış olacaktır.

Dünya’da çevrimiçi oyunların düzenlenmesi medya derecelendirme kuruluşları tarafından yapılmaktadır. Bunlardan en önemlileri Avrupa Birliği ülkeleri tarafından oluşturulan PEGI ve Amerika Birleşik Devletleri’nde uygulanan ESRB sistemleridir. Raporumuzda ayrıca örnek bir uygulama olarak Almanya’da uygulanan oyun sınıflandırma ve derecelendirme sistemi ele alınacaktır.

Şekil 51 - Oyunlarla İlgili Düzenleme Yapan Ülkeler

5.9.1.1. PEGI (Pan-European Game Information)

Avrupa Birliği üyesi devletlerin interaktif oyun üreticileri, gönüllü bir şekilde bir araya gelerek kendi ülkelerinde kullandıkları oyun derecelendirme ve sınıflandırma sistemlerini PEGI adıyla tek bir çatı altında toplamışlardır. Interactive Software Federation of Europe (ISFE) tarafından 2003 yılında piyasaya sürülen sistem kısa sürede benzerlerinin yerini alarak Avrupa’da yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Avrupa’da 2003 yılının nisan ayından beri uygulanan PEGI gönüllü bir sistem olmakla birlikte, sisteme üye olan bazı devletlerde yasal olarak hüküm altına alınmıştır.

PEGI sistemi, formatı veya oyun platformu ne olursa olsun Avrupa ekonomik alanı içinde sistemin standartlarını imza eden şirketlerce satılan veya dağıtım yapılan bütün interaktif yazılımlara ve dijital oyunlara uygulanır. Farklı ülkelerden

ve farklı uzmanlık alanlarından kişiler mayıs 2001 ve mayıs 2002 tarihleri arasında bir araya gelmişler, daha önce diğer ülkelerde kullanılan sınıflandırma sistemlerini de dikkate alarak Pan-Avrupa Yaş Sınıflandırma Modelini oluşturmuşlardır. Bu çalışmada belirlenen kriterler şunlardır;

- Şiddet
- Cinsellik/Çıplaklık
- Ayrımcılık
- Uyuşturucu Madde
- Korku/Dehşet
- Kötü ve Cinsel İçerikli Dil
- Kumar

Her kriter, içeriğin oyuncu için uygunluğu, Avrupa'da var olan sistemler içindeki yeri ve Avrupa'da kabul edilebilirliği dikkate alınarak uygun yaş kategorisine yerleştirilmiştir. Sistem, Sony, Microsoft ve Nintendo gibi büyük konsol üreticileri tarafından desteklenmektedir. Sistemde ebeveynlerin dijital oyun alırken bilinçli hareket etmelerine yardım eden yaş ve içerik logoları bulunmaktadır. Logolar, ebeveynleri veya oyuncuları kaygılandırarak oyun içerik çeşitlerini gösteren küçük resimlerden oluşmaktadır ve oyunun ambalajlarında yer almaktadır.

PEGI yasal dayanağa sahiptir ve bütçesi üye aidatları ile karşılanır. Karar organı, anne ve babalar, psikolojik uzmanlar, basın uzmanı, gençleri koruma yasası ile ilgili bir hukuk uzmanı ve ISFE üyesinden oluşan kuruldur. PEGI derecelendirme işlemleri şu sırayla gerçekleşmektedir. Oyun yayımcısı internet üzerinden bir bildiri formu doldurarak süreci başlatmakta, bu form baz alınarak oyunun içeriği incelenmekte ve çevrimiçi sistem, verilen cevaplara göre yaş derecelendirmesini ve içerik tanımlayıcıyı otomatik olarak belirlemektedir. Yayımcıya ilgili içerik tanımlayıcı ve yaş derecelendirme simgelerinin kullanması için bir lisans gönderilmekte olup, bu lisans, yayımcı tarafından bir kez alındığında yeniden

çoğaltılabilmektedir. PEGI, lisans verdiği her ürünü arşivlemektedir. Bu sayede PEGI lisansı almış oyunlar kolaylıkla denetlenmektedir.

PEGI'nin amacı küçükleri ve gençleri uygun olmayan yazılım ürünlerinden korumak ve bu yazılımların onlar için sorumluluk duygusuyla üretildiğini belgelemektir.

PEGI, 1998 yılında kurulan Belçika merkezli ISFE'ye bağlıdır. ISFE, PEGI sisteminin yönetimini, Avrupa Komisyonu'nun üye devletlerde gençlerin ve çocukların zararlı işitsel-görsel içerikten korunmalarına yönelik tedbirler almaları yönündeki direktifine atfen kurulan Hollanda Görsel İşitsel Medya Sınıflandırma Enstitüsü (NICAM) eliyle yürütmektedir.

POSC, PEGI Çevrimiçi Güvenlik Kodu, PEGI tarafından gençleri çevrimiçi oyun ortamında korumayı sağlamak amacıyla 2007 yılında geliştirilen kurallardır. Bu kurallara uymayı taahhüt eden çevrimiçi yayıncılar, internet sitelerinde uygunsuz içerik bulundurmamakla ve kullanıcılar arasında uygun davranış ortamını sağlamakla yükümlüdürler. POSC kurallarına uygun bir şekilde site içeriklerini hazırlayan ve PEGI sistemine onaylatan yayıncılar internet sitelerinde "PEGI Çevrimiçi" simgesini kullanabilmektedirler. "PEGI Çevrimiçi" projesi Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir. Yayıncıların yükümlülükleri ana başlıklarla şunlardır:

- Yaş derecelendirmeli içerik
- Uygun raporlama mekanizması
- Uygun olmayan içeriğin kaldırılması
- Kolay anlaşılabilir gizlilik politikası
- Çevrimiçi aboneler için toplum standartları
- Sorumlu bir reklam politikası

NICAM, tüketicilerin bir ürünün gençler veya belli bir yaş grubu için uygun olup olmadığını anlamalarına yardımcı olmak için sınıflandırma rehberleri yayımlar, şikâyetlerle ilgilenir, filmler, televizyon programları, dijital oyunlar ve video yayınları için açıklayıcı bilgiler hazırlar. NICAM 3 ve 7 yaş oyunlarını PEGI

kriterlerine göre kontrol etmekle görevlidir. 12, 16 ve 18 yaş üstü oyunları ise kar amacı gütmeyen İngiltere temelli kuruluş VSC (The Video Standards Council) kontrol eder.

Avrupa'da PEGI uygulamasını kullanan ülkeler; Avusturya, Danimarka, Macaristan, Litvanya, Norveç, Slovenya, Belçika, Estonya, İzlanda, Litvanya, Polonya, İspanya, Bulgaristan, Finlandiya, İrlanda, Lüksemburg, Portekiz, İsveç, G. Kıbrıs R.K., Fransa, İsrail, Malta, Romanya, İsviçre, Çekoslovakya, Yunanistan, İtalya, Hollanda, Slovakya ve İngiltere'dir.

Logolar, küfürlü dil, ayrımcılık, kumar, uyuşturucu, korku, cinsellik, şiddet ve çevrimiçi oyun içeriklerini temsil etmeleri için tasarlanmıştır. Yaş sınıflandırması ve logolar hem paketlerin üzerinde bulunmakta hem de çevrimiçi alışveriş yaparken ödeme öncesi ekranda belirlemektedir.

Dereceler ve semboller:

Şekil 52 - PEGI Sınıflandırma İşaretleri

5.9.1.2. ESRB (Entertainment Software Rating Board)

ESRB, Amerika oyun pazarında çok ciddi pay sahibi olan oyun ve eğlence yazılım şirketi Entertainment Software Association (ESA) tarafından oyun

konsolları, kişisel bilgisayarlar ve internet için bilgisayar ve dijital oyun yayımlayan firmaların halkla ilişkiler ve iş dünyasına ilişkin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 1994 yılında kurulmuş bir Amerika Birleşik Devletleri kuruluşudur. Kar amacı gütmeyen, kendi kendini düzenleyici bir örgüt niteliğindedir.

ESRB, oyunları içeriklerine göre sınıflandırmaktadır. Derecelendirme anlayışının temelini, araştırmalarına dayanarak vardığı ebeveynin oyunların kategorizasyona tabi tutulması isteğine dayandırır. ESRB, ebeveynin oyunun yasaklanmasına karşı olduğunu, oyunun bilgilendirmesinin yapılmasını ve ne tür bir oyun oldukları konusunda rehberlik edilmesini istediğini kabul eder. Dolayısıyla, ESRB, sadece oyun içeriğini sınıflandırır.

ESRB, interaktif eğlence yazılımı endüstrisi için bilgisayar ve dijital oyunlar derecelendirmeleri yaparak, reklam kılavuz ilkeleri ve çevrimiçi gizlilik ilkeleri oluşturur. Kuruluşun görevleri arasında, ebeveynleri, yaş derecelendirmeleri ve içerik tanımlayıcıları sayesinde aileleri için alacakları interaktif oyun ürünleri konusunda bilgilendirmek ve bilinçlendirmek, bilgisayar ve dijital oyun sektörünü sorumlu pazarlama uygulamaları açısından hesap verebilir hale getirmek bulunmaktadır.

ESRB, daha ziyade piyasada faal bulunan bir aklın ticari düzenlemesini pratiğe döker. Uygunsuz durumlarda müdahale yetkisi vardır. Ürün ile müşterinin sağlıklı ve bilgili bir piyasada buluşması gayesini güder.

ESRB tarafından gerçekleştirilen yaş derecelendirme işlemi zorunlu değildir. Bununla birlikte neredeyse bütün oyunlar ESRB tarafından derecelendirilmiştir. Hatta bazı oyun satan mağaza zincirleri ve marketler yalnızca ESRB logolu ürünleri satışa sunmaktadırlar.

Oyun üreticisi oyunun içeriğini en ince ayrıntısına kadar yazarak ve şiddet içeren sahnelerin en fazla şiddet içerenlerini video olarak kaydederek ESRB'ye başvurur. ESRB, üç ayrı uzmana, birbirinden bağımsız olarak oyunu inceletir. Uzmanların verdiği görüş ESRB tarafından kontrol edilir ve karar verilir. Üç uzmanın görüşleri arasında farklılık oluşması durumunda, başka bir uzmana daha görüş sorulur. Daha sonra onaylanan sınıflandırma üreticiye resmi olarak iletilir. Üreticiler piyasaya sürecekleri en son versiyon oyunu ESRB'ye vermek zorundadır.

ESRB sınıflandırmasının uygulama sırasında denetlenmesi amacıyla oyunun ambalajı da kontrol edilmektedir.

Uzmanların kimlikleri, bir takım riskleri ortadan kaldırmak için gizli tutulmakta ve bilgisayar ve dijital oyunlar endüstrisinden kişi ve kuruluşlarla bağlantı ve ilişki kurmalarına izin verilmemektedir.

ESRB çalışanlarınca oyunun beta veya alfa versiyonu oynandıktan sonra oyunun video görüntüleri değerlendirilir. Yayıncı, değerlendirme sonucunda oylanan ESRB derecelendirmesini satıcı ve diğer profesyonellerden oluşan itiraz merciine sunma hakkına sahiptir. ESRB'nin kullandığı semboller, ilk bakışta oyunun uygunluğunu anlamayı sağlayan, alfabedeki harflerin stilize edilmiş halidir. Ayrıca üreticinin verdiği bilginin doğruluğunun kontrolü için ESRB uzmanları sık sık son sürümü denetlemektedir. İçerik tanımlayıcılar şu şekilde belirlenmiştir.

- Alkol Atfı: Alkollü içecekleri belirten imgeler
- Kan: Kan tasviri
- Kan ve Sakatlama: Kan ve vücudun parçalarının sakatlanması tasvirleri
- Çizgi Film Şiddeti: Şiddet hareketleri içeren çizgi filmler veya canlandırma karakterler. Karakterin darbeden sonra zarar görmemesi durumlarını da içerebilir.
- Zararlı Şeyler İçeren Dergiler: Gülünç ve müstehcen mizah içeren diyaloglar ve tasvirler
- Kaba Mizah: Terbiyesiz, kaba maskaralıklar içeren diyaloglar ve tasvirler
- İlaç Atfı: Yasal olmayan ilaç imgeleri atıfları
- Eğlendirerek Eğitime: Eğlendirici setlerle öğretici uygulamalar ve belirli yetenekleri geliştirmeyi sağlayan ürünler.
- Fantezi Şiddet: Gerçek dünyadan kolayca ayırt edilebilen insan veya insan olmayan karakterleri içeren fantezi dünyasının şiddet içeren hareketleri

- Bilgilendirici: Data, olgular, kaynak bilgiler, materyaller veya eğitici metinler içeren ürünler

- Yoğun Şiddet: Fiziksel çatışmanın grafik veya gerçek görünümlü tasvirleri, aşırı ve gerçekçi kan görüntüleri, yaralanmalar, şiddet, alkol veya ilaç kullanımını içerebilir.

- Dil: Hafiften makul ölçüye kadarki küfür kullanımı

- Şarkı Sözleri: Müzikte, küfüre, cinselliğe, şiddete, alkol ve ilaç kullanımına yapılan hafif göndermeler

- Yetişkin Mizah: Cinsellik bulunan yetişkin mizahı içeren diyaloglar ve tasvirler

- Hafif Şiddet: Karakterleri güvenli olmayan ve şiddet içeren durumlarda betimleyen hafif sahneler

- Çıplaklık: Uzun süren grafik çıplaklık betimlemeleri

- Kısmi Çıplaklık: Kısa veya hafif çıplaklık betimlemesi

- Gerçek Kumar: Oyuncu para bahisleri içeren kumar oynayabilir (Bu ibare sadece yetişkinler için sınıflandırılmış oyunlar üzerinde bulunur.)

- Cinsellik Temaları: Hafiften makule kadar olan cinsellik atıfları ve betimlemelerini içerir

- Cinsel Şiddet: Tecavüz ve diğer cinsel hareketleri içerir.

- Sahte Kumar: Oyuncu, bahis veya nakit para olmadan kumar oynayabilir.

- Yetişkin Yardımı Gerekir: Çok küçük yaşlar için istenir, erken çocukluk dönemi oyunlarında kullanılır

- Kaba Dil: Açık ve/veya kaba sık küfür kullanımı

- Kaba Şarkı Sözleri: Açık ve/veya sık, küfür, cinsellik, şiddet, alkol, uyuşturucuya atıfta bulunan şarkı sözleri

- Kaba Cinsellik İçeriği: Cinsel davranışlar ve çıplaklık içeren grafiklere atıfta bulunma
- Müstehcen Temalar : Hafif provakatif göndermeler ve materyaller
- Uyuşturucu Kullanımı: Yasal olmayan uyuşturucuların kullanımı ve tüketimi
- Alkol Kullanımı: Alkollü içeceklerin tüketimi
- Tütün Kullanımı: Tütün mamüllerinin kullanımı
- Şiddet: Agresif çatışmalar içeren sahneler

Federal Ticaret Komisyonu, 2009 yılında yayınladığı raporda, dijital oyunlar endüstrisinin, pazardaki ürünlerde çocuklar için uygun olan derecelendirme içinde şiddet içeriğini kısıtlayıcı tedbirler almakta oldukça önemli gelişmeler kaydettiğini belirtmektedir.

Dereceler ve semboller:

Şekil 53 - ESRB sınıflandırma işaretleri

5.9.1.3. Almanya'da Uygulanan Oyun Sınıflandırma ve Derecelendirme Sistemi: USK

Almanya, oyun sınıflandırması açısından en sıkı kuralların olduğu ülkelerden biri kabul edilmektedir. Oyun sınıflandırmaları Alman Çocukları ve Gençleri Koruma Kanunu'na (JuSchG) göre yapılmaktadır. Bu ülkede, oyun sınıflandırması için kısaca USK denilen bir öz denetim kuruluşu bulunmaktadır. USK tarafından belirlenen oyun sınıflandırma prensipleri, içlerinde çeşitli kamu kurumlarından, kiliselerden, gençlik derneklerinden, araştırma enstitülerinden ve oyun

endüstrisinden temsilcilerin olduğu 16 kişilik bir danışma kurulu tarafından onaylanmaktadır. 1994'te kurulan USK tarafından bugüne değin 30.000 sınıflandırma yapılmıştır.

Oyun test elemanları, global oyun kültürü, dijital teknolojiler, oyun üretimi ve çocukların korunması konularına hakim uzmanlardan seçilmektedir. Bu uzmanlar tarafından oyunlar tamamen oynanmakta, oyunların durumları kaydedilmekte ve USK rehberlerine uygun olup olmadığına dair bir sunum hazırlanmaktadır. Uzmanlara, oyunlarla ilgili ihtiyaç duyacakları tüm teknik ve gerekli diğer bilgiler oyun üreticileri tarafından sağlanmaktadır. Hazırlanan rapor, sınıflandırma komitesinin önüne gelmektedir. Bizzat USK ya da oyun test elemanlarının bir kategori önerme yetkileri bulunmamaktadır.

Her bir sınıflandırma komitesinde 4 çocuk uzmanı ve eyaletler gençlik koruma otoriteleri üst kurumundan (OLJB), aynı zamanda komitenin başkanlığını yürüten, 1 sürekli temsilci bulunmaktadır. Sürekli temsilcinin oy hakkı bulunmamaktadır. Toplamda 16 eyaletten 50 çocuk uzmanı bulunmakta ve bu uzmanların, çocukların ve gençlerin korunması ile ilgili ciddi tecrübeleri bulunmaktadır. Bunlar; öğretmen, sosyal hizmet uzmanı, gazeteci-yazar ya da akademisyen gibi farklı meslek gruplarından gelmektedir. Sınıflandırma komitesindeki her bir üyenin oyunu, zorunlu olmamakla beraber, istemesi halinde kendi başına oyunu deneme imkânı da sağlanmaktadır. Komite, oyun test elemanlarından gelen rapora göre, USK çocuk koruma kriterlerine göre değerlendirmesini yapmaktadır. USK çocuk koruma kriterleri, federal eyaletler tarafından kabul edilen ve USK tarafından OLJB ve USK danışma kurulu ile koordineli olarak devamlı surette izlenen ve geliştirilen kriterlerdir. Komite, oyunun JuSchG ile belirlenen 5 yaş grubundan birine girdiğine dair kararını bir rapora bağlamaktadır. Komite, oyunun Gençlerin Zararlı Medyadan Korunması Dairesi (BPjM) tarafından belirlenen zararlı içerikler taşıdığı düşünüyorsa sınıflandırma yapmayı reddetmektedir.

Her bir oyunun ancak yaş derecelendirmesi yapıldıktan sonra dağıtım yapılabilir. Oyunların çocuklara ve gençlere satışı yukarıda anlatılan sıkı kurallara bağlıdır. USK'nın yaş derecelendirme sembolleri ailelere önemli bir tavsiye niteliğinde olup, aileler çocuklarına oyun seçerken bunları dikkate almaktadır. Tabii,

bu semboller çocuğun oyunu anlayıp anlamayacağını veya etkin oynayıp oynamayacağını garanti etmemektedir. Sadece, oyunla ilgili olarak çocukların zarar görebileceği hususlar bulunmadığına ilişkin bir garantidir.

5.9.1.4. Ülkemizde Durum

Güvenli İnternet Günü 2011 münasebetiyle 08.02.2011 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilen “Türkiye İçin İnternet Kafe Modeli” Çalıştayında yapılan önerilerden biri; “Çevrimiçi oyunlar konusunda kriterler geliştirilmeli ve sınıflandırma yapılmalıdır” şeklindedir.

Komisyonumuza sunulan bilgi notunda⁶⁶⁵; “On iki yaşına kadar şiddet içerikli oyunlardan çocukları uzak tutmak gerekmektedir. On iki yaş üzeri oyun yasaklamaları ise yerel yönetimlerin insiyatifleri yerine, uluslararası PEGI/ESRB gibi oyunları derecelendiren kurumların kullandığı ölçütlerle yasaklamak uygun olabilir.” değerlendirmesinde bulunulmuştur.

Türkiye Dijital Oyunlar Federasyonu tarafından Komisyonumuza 25.04.2012 tarihinde yapılan sunumda aşağıdaki hususlar ifade edilmiştir:

- Çevrimiçi Oyunların ve oyun sitelerinin de derecelendirilmesi sağlanacaktır.
- Oyunlar içeriklerine ve hangi yaş aralığında, uygun olduklarına göre derecelendirilecek ve özellikle çocukların zararlı olabilecek içeriklerle karşılaşmaları minimize edilecektir.
- Ailelere oyunların yaş gruplarına uygunluğu konusunda güven sağlanacaktır.

26-27 Mayıs 2012 tarihlerinde Komisyonumuz tarafından İstanbul’da gerçekleştirilen çalıştayda yapılan öneriler de şunlardır:

⁶⁶⁵ Ömer Şenormancı (Mazhar Osman Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi İnternet Bağımlılığı Polikliniği)

- Uluslararası mevcut PEGI /ESRB gibi çevrimiçi çevrimdışı oyunları derecelendiren kurumların kullandığı ölçütler acilen ülkemize uyarlanıp geliştirilmelidir.
- Bu konuda; Türkiye Dijital Oyunlar Federasyonu'na etkin bir rol verilebilir. Böylece, belirlenecek metot ve kurallara göre oyunların derecelendirilmesine geçiş hızlandırılabilir. Derecelendirme çalışmaları için kaynak aktarılması; sektördeki tüm firmaların ücretli üyelikleriyle sağlanabilir.
- Derecelendirmeyi yapmayan ya da usulüne göre yapmadığı tespit edilen oyun yayıncılarına karşı gerekli tedbirlerin alınması tarafsız yetkili bir konsey /kurum kontrolünde gerçekleşmeli; fakat diğer idari mercilerin de katılımları ve destekleri, mevzuat ya da yasal düzenlemelerle sağlanmalıdır.

5.9.2. Akıllı İşaretler

Dünyada web sitelerinin derecelendirilmesi ile ilgili çeşitli sistemler bulunmaktadır. Bunlardan en bilineni Aile Çevrimiçi Güvenlik Enstitüsü (FOSI) adlı kar amacı gütmeyen kuruluş tarafından işletilen ve uluslararası çapta uygulanan ICRA (İnternet İçerik Derecelendirme Derneği) etiketidir. İlk olarak 1994 yılında başlatılan öz denetim çabalarının sonucu olarak ortaya çıkmıştır. İçerik sağlayıcılar kendi sitelerinde var olan veya olmayan içerikleri göz önünde bulundurarak sitelerinin derecesini belirlemektedir. Bunun için bir sorgu formu kullanılmaktadır. ICRA etiketleme sistemi olup, derecelendirme bizzat içerik sağlayıcılar tarafından yapılmaktadır. Söz konusu etiketleme sistemi uluslararası bir çalışma grubu tarafından belirlenmiş olup; web siteleri dışında kalan diğer dijital içeriklere de uygulanabilmesi için 2005 yılında revize edilmiştir. Etiketlemeye tabi içerikler ise şunlardır:

- Çıplaklık
- Cinsel içerik
- Şiddet

- Dil
- Kullanıcı tarafından üretilen içerik ya da kontrollü içerik
- Kumar, ilaç ve alkol gibi diğer zararlı içerikler (FOSI, 2012)

Ayrıca, Çocukların Korunmasını Destekleyen Siteler Birliği (ASACP) tarafından işletilen RTA (Yetişkinler ile Sınırlı) etiketi akıllı işaretler kapsamında değerlendirilebilir. Meksika’da AMIPCI adlı sivil toplum kuruluşu tarafından kullanılan olumlu içerik derecelendirmesi yönteminde ise zararlı içerik taşımayan web sitelerine güvenlik mührü verilmektedir⁶⁶⁶.

Akıllı işaretler önerisi, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından Komisyonomuza 10.04.2012 tarihinde yapılan sunumda da “internet ve medya içerik denetimi için sorumlular tanımlanmalı, akıllı işaretler video ve film içeriklerinde uygulanmalıdır, web sitelerinde sertifika uygulamalarına geçilmelidir” şeklinde önerilmiştir.

26-27 Mayıs 2012 tarihlerinde Komisyonomuz tarafından İstanbul’da gerçekleştirilen çalıştayda yapılan öneriler ise şunlardır:

- İnternet içerikleri akıllı işaretleme yoluyla sınıflandırılmalı ve eğitim yoluyla toplumda oluşturulan bilinçlenme pekiştirilip güçlendirilmelidir.
- Bu alanda yetkilendirilecek konseyin/kurumun sitesinde; “Akıllı İşaretler” ve “Oyun Derecelendirmeleri” ile ilgili bilgilendirmeler bulunmalı ve bu kurum, ülke çapında bilgilendirme/bilinçlendirme etkinlikleri yapmakla yükümlü olmalıdır. Özellikle oyun reklamlarının yoğun yapıldığı sitelerde; akıllı işaretler ve derecelendirmeler ile ilgili bilgilendirmelerin/reklam ve sloganların ücretsiz yayınlanması yasal zorunluluk haline getirilmelidir. Ebeveyn eğitimi ve bilinçlendirmesi için; benzer bir yol televizyon kanallarında da izlenmelidir.

⁶⁶⁶ OECD, 2011

5.10. İNTERNETİN GÜVENLİ KULLANIMI İÇİN KULLANICILARA YÖNELİK TAVSİYELER

5.10.1. Çocuklara Yönelik Tavsiyeler

1. İnternette geçirdiğiniz süreleri kontrol etmelisiniz. Hayat, sadece internetten ibaret değildir. Arkadaşlarınızla beraber gerçek hayatta da eğlenebilirsiniz.

2. İnternette gezinmek için evinizi ve ailenizle birlikte oturduğunuz odayı tercih etmelisiniz.

3. Ailenize ve öğretmenlerinize danışmaktan çekinmemeli, seçimlerinizi yine onlarla beraber yapmalısınız. Beğendiğiniz siteleri Sık Kullanılanlar'a ekleyebilirsiniz.

4. İnternette karşılaştığımız herhangi bir bilgiyi başka kaynaklardan da sorgulamalı ve doğruluğunu araştırmalısınız. Ayrıca, bir ödev hazırladığımızda, bulduğunuz bilgileri ve kullandığımız resimlerin kaynağını mutlaka belirtmelisiniz.

5. Tanımadığımız kişilerle sohbet etmemeli, sosyal paylaşım sitelerinde kesinlikle tanımadığımız kişilerle arkadaş olmamalısınız. Yeni arkadaşlar edinmek eğlenceli olabilir ancak unutmamalısınız ki bazıları kendileri hakkında yalan söyleyebilir.

6. İnternet ortamında tanıştığımız bir yabancıyla gerçek hayatta buluşmamalısınız. Gerçekten tanışmak istediğiniz biri olursa yanınızda mutlaka aile bireylerinden bir yetişkin olmalı ve buluşmak için kalabalık yerleri tercih etmelisiniz.

7. İnternet ortamında kişisel ve özel bilgilerinizi vermemelisiniz. Kullanılan şifreler hiçbir şekilde başkalarıyla paylaşılmamalı, kolay elde edilebilecek yerlere yazılmamalıdır. Verdiğimiz ufak gibi görünen bilgiler bile kötü niyetli kişiler tarafından kullanılabilir.

8. Tanımadığımız kişilerden gelen mesajları asla açmamalısınız. Çünkü bunlar genellikle uygunsuz, virüslü ya da gereksiz şeyler içermektedir. Bunlara karşı bilgisayarınızda mutlaka güncel bir anti-virüs ve güvenlik programı bulunmalıdır.

9. Size yapılmasını istemediğinizi başkalarına da yapmayınız. Kimseye hakaret, argo, küfürlü hitap etmemelisiniz. Böyle şeyleri insanların yüzüne söylemek nasıl saygısızca bir davranışsa, internet üzerinden yapmak da öyledir.

10. İnternet ortamında sizi rahatsız eden şeylerle (kişilerin küfürlü ve argo konuşmaları, hakaretler, uygunsuz teklifler ya da zararlı sitelerle) karşılaştığınızda ailenize, öğretmenlerinize ya da ihbarweb'e şikâyet edebilirsiniz.

5.10.2. Ailelere Yönelik Tavsiyeler

1. Ebeveynler, interneti ve internetin güvenli kullanımını öğrenmelidir. Böylelikle, çocukların İnternet deneyimleri hakkında bilgi sahibi olarak onlara daha rahat yardımcı olunabilir.

2. Bilgisayarlar, evlerin tüm aile fertlerinin bir arada yaşadığı ortak yaşam alanında bulundurulmalıdır. Bu basit ama etkili önlemle bazı istenmedik durumların önüne geçmek kolaylaşacaktır.

3. Çocukların bilgisayar başında geçirecekleri sürenin tayini yine onlarla beraber ama mutlaka makul süreler belirlenerek yapılmalıdır. Ayrıca, çocukların internet dışındaki sosyal ortamlarda düzenlenen faaliyetlere katılımı teşvik edilmelidir.

4. Çocukların internet ortamında kişisel bilgilerini paylaşmaması için onlara uygun bir dille uyarılarda bulunulmalıdır. Özellikle ad, adres, telefon numarası, okul bilgileri, sıklıkla gidilen yerler ve özel fotoğrafların kesinlikle paylaşılması gerekir çünkü bu tür kişisel bilgiler kötü niyetli kişiler tarafından kullanılabilir.

5. Çocuklara uygun internet siteleri yine onlarla beraber belirlenerek sık kullanılanlara eklenmelidir. Bu sayede çocukların girdiği ve eğlendiği sitelerle ilgili bilgi sahibi olunabilir.

6. Çocukların sosyal ağ üyeliklerini izlemek için onların sosyal ağlarda da arkadaşı olunmalıdır. Onlara yabancılarla arkadaş olunmaması gerektiği çünkü başkalarının internet ortamında kendileri hakkında kolaylıkla yalan söyleyebileceği belirtilmelidir.

7. Ebeveyn ve çocuk arasında aktif ve güvene dayalı bir etkileşim olmalı ve mümkün mertebe internette beraberce vakit geçirilmelidir. Çocuklar internet ortamında karşılaştıkları şeyleri ebeveynlerine açıklamaktan çekinmemelidir.

8. İnternette herhangi bir şey araştırmadan önce arama motorlarının güvenli arama tercihlerinin aktifleştirildiğinden emin olunmalı ya da bizzat çocuklara özgü arama motorları kullanılmalıdır.

9. Ev bilgisayarlarında ebeveyn kontrol programları kullanılmalı, işletim sistemlerinde ve tarayıcılarda da bulunabilen bu tür özelliklerden yararlanılmalıdır. Ayrıca, internet servis sağlayıcıları tarafından tamamen ücretsiz sunulan “Güvenli İnternet Hizmeti” tercih edilebilir.

10. Aile içinde internet kullanımına ilişkin kurallar belirlenmeli ve tüm aile fertlerince imzalanarak bilgisayarın yakınında görünür bir yere asılmalıdır. Bu konuda güvenli web (www.guvenliweb.org.tr)’de yer alan örnekten istifade edilebilir.

11. İnternet ortamında karşılaşılabilen sakıncalı veya rahatsız olunan içerikler ilgili birimlere şikâyet edilmelidir. Bu tür şikâyetler, ihbar web hattına yapılabilir.

5.11. ÜLKEMİZDEKİ YASAL TEDBİRLER

İnternetin gerçek hayatın ayrılmaz bir parçası olduğu bilinciyle, internet ortamında işlenen suçlarla mücadele etmek ve özellikle çocuklar için risk oluşturabilecek içeriklerle mücadele etmek amacıyla, dünyanın birçok ülkesinde düzenlemeler yapılmakta ve tavsiye kararları çıkarılmaktadır. AB - Avrupa için Dijital Gündemin (Digital Agenda for Europe) en önemli önceliklerinden birisi de çocukların internet ortamındaki risklerden korunmasına yönelik çalışmalar yapmaktır.

İnternet ortamında işlenen suçların hızlı artışı, bu suçların işlenmesindeki kolaylığa karşın ortaya çıkarılmasındaki zorluklar ve toplumsal açıdan telafisi güç zararları oluşturma potansiyeli bu konuda etkin mücadele edecek kurumsal bir yapı ihtiyacını ortaya çıkarmış bu çerçevede,5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan

Yayımların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun ile özerk bir yapı olan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesinde faaliyetlerini yürüten Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na önemli görev ve sorumluluklar yüklenmiştir.

Ulusal ve uluslararası üst hukuk normlarının “temel hak ve özgürlüklere ilişkin sınırlamaların yasalarla düzenlenmesi” gereği ölçütüne uygun gelişme, bu yasal düzenleme ile sağlanmış olup internetin yasadışı ve zararlı içeriğiyle mücadele bu kapsamda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ve Anayasamızda öngörüldüğü şekle uygun olarak yürütülmektedir.

İnternet içerik düzenlemelerinin usul ve esaslarını oluşturan 5651 sayılı özel Kanun ve ikincil düzenlemelerinde; çocukların cinsel istismarı ve uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması başta olmak üzere Anayasanın “Ailenin korunması ve çocuk hakları” başlıklı 41’inci maddesi ve “Gençliğin korunması” başlıklı 58’inci maddesi düzenlemelerinin gereğine uygun olarak, müstehcenlik, fuhuş, kumar, gibi katalog suçlarla sınırlı “erişimin engellenmesi” düzenlemesine yer verilmiş, ikincil düzenlemeler ile öncelikli temel yöntem olarak bir internet adresinin tamamen engellenmesi sakıncasını giderecek olan uyar-kaldır (notice and take down) usulü benimsenmiştir.

5651 sayılı Kanun ile internet aktörleri ilk kez tanımlanmış, bu aktörlere ilişkin yükümlülükler ve yaptırımlar yasada açık şekilde ilk kez düzenlenmiş ve yasa ile görevlendirilen kurumsal yapının ağırlıklı işlevinin bilinçlendirme, koordinasyon ve işbirliği faaliyetlerini yürütmek olacağı yasada detaylı olarak düzenlenmiştir.

Uyar-kaldır yöntemi uygulanarak yurt içi kaynaklı zararlı içeriklerin kaldırılması sağlanmıştır. Yurt dışı kaynaklı internet sitelerinde de esas olarak “uyar-kaldır” sistemi uygulanmakta ve bu yöntem ile bugüne kadar birçok yasadışı içeriğin çıkarılması sağlanmak suretiyle; internet adresinin tümüyle engellenmesi sakıncası giderilmiştir.

5651 sayılı Kanun’un katalog suçlar ile sınırlı olarak belirlediği amaç kapsamında; vatandaşların etkin katılımı önemsenmiş ve toplumsal duyarlılığın yansıtılabildiği Bilgi İhbar Merkezi (İhbar Web) kurulmuştur. Bu sistem aracılığıyla vatandaşların da bu süreçlere etkin katılımı sağlanmıştır.

İnternetin dağıtık yapısının bu alana ilişkin düzenlemelerin oluşturulmasını güçleştirmesine karşın, 5651 sayılı Kanun ile bu alan düzenlenmeye çalışılmıştır.

Ülkemizdeki uygulamada Avrupa Birliği'nin 2000/31 sayılı E- Ticaret Direktifi ile uyumlu olarak; engelleme konusu hususların toplum için hayati önemi haiz birkaç hususla sınırlı tutulmuş olması, yurt dışı haricinde inisiyatifin yargıya bırakılması ve özellikle uyar-kaldır (notice and take down) uygulamaları bakımından gelişmiş batı ülkelerindeki uygulamalara paralellik sağlanmıştır.

5651 sayılı Kanun ile çocukların cinsel istismarı başta olmak üzere 8 suçla sınırlı, erişim engellenmesi düzenlemesine yer verilmiş, temel yöntem olarak da "uyar-kaldır" usulü benimsenmiştir. 5651 sayılı Kanun; Anayasamızın, özel olarak korunmasını öngördüğü, başta aile ve çocuklar olmak üzere belirli sosyal kesimlere yönelik suçların kolayca işlenmesini önleyici özel bir kanun mahiyetindedir.

Dünyada birçok ülkede internet için özel bir düzenlemenin eksikliği devam etmekteyken ve uygulamalarda genellikle çocuk istismarı ön plana çıkmakla birlikte "gerçek hayatta suç olan internette de suç" olarak kabul edilip, mahkemeler bu yönde kararlar alabilmekteyken; 5651 sayılı Kanun ve ikincil düzenlemeleriyle, internet aktörlerinin tanımlanması, sorumluluklarının belirlenmesi, içerik çıkarma "uyar-kaldır" ve erişim engelleme usul ve esaslarının belirlenmesi konularında önemli yol alınmıştır.

5.11.1. Uyar-Kaldır Yöntemi

Dünyada internet içerik düzenlemeleri ile ilgili olarak öncelikli uygulanmak istenen ve 5651 sayılı Kanun'un da temel uygulaması uyar-kaldır yöntemidir. 2000/31 sayılı Elektronik Ticaret Avrupa Direktifinin 14 ve 15'inci maddeleri; hizmet sağlayıcılarına, verilen hizmete ilişkin olarak herhangi bir şekilde illegal faaliyet içerip içermediğini kontrol etmek gibi genel bir izleme yükümlülüğünün öngörülemeyeceği, haberdar edilme veya farkında olma halinde içeriği kaldırma veya içeriğe erişimi engelleme-sorumluluklarından söz edilebileceği ifade edilmiştir.

Uyar-kaldır yöntemi 5651 sayılı Kanun ve ilgili yönetmeliklerinde ayrıntılı olarak belirlenmiştir. 5651 sayılı Kanun ve ikincil düzenlemelerinde; çocukların

cinsel istismarı ve uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılması başta olmak üzere, müstehcenlik, fuhuş, kumar gibi katalog suçlarla sınırlı erişimin engellenmesi düzenlemesine yer verilmiş, ikincil düzenlemeler ile öncelikli temel yöntem olarak bir internet adresinin tamamen engellenmesi sakıncasını giderecek olan uyar-kaldır usulü benimsenmiştir. Uyar-kaldır (notice-and-take down) yönteminin uygulanabilirliği ancak karşılıklı işbirliğine bağlıdır.

Uyar-kaldır yöntemi uygulanarak; yasadışı içeriklerin internet sitelerinin içerik sağlayıcıları tarafından kaldırılmasının sağlanması nedeniyle, 5651 sayılı Kanun uyarınca yurtiçi kaynaklı hiçbir internet sitesine erişim engellenmemiştir. Yurtdışı kaynaklı internet sitelerinde de esas olarak uyar-kaldır yöntemi uygulanmakta olup, bu yöntemle internet sitelerinin tümüyle engellenmesinin önüne geçilmektedir.

Yargı organlarınca verilen erişimin engellenmesi kararları ile ilgili de uyar-kaldır yönteminin işletilmesine çalışılmakla birlikte, sonuç alınmadığında erişimin engellenmesi kararı uygulanmak durumunda kalmaktadır.

Birçok Avrupa ülkesinde de; internet sitelerinin, ülkelerin ulusal kanunlarına duyarlı oldukları, ciddi müeyyideler getiren ikili anlaşmalar imzaladıkları ve yasadışı içeriklerle ilgili uyarıları derhal tatbik ettikleri görülmektedir.

Ülkemizde Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı İnternet Bilgi İhbar Merkezi'ne gelen 496.715 ihbarla ilgili olarak alınan bilgiler şöyledir:

- 110 bin içerik çıkarma işlemi yapılmıştır. Bunların %60'ı müstehcenlik, %20'si Atatürk aleyhine işlenen suçlar, kalan %20 ise diğer hususlara ilişkindir.
- 252.686 e-posta bildirimini gerçekleştirmiştir.
- 500 bin ihbarla ilgili olarak; istenmeyen postalar gibi konularda yönlendirmelerde bulunulmuştur.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın yalnızca 4 engelleme tedbiri işlemi hakkında idare mahkemesinde dava açılmıştır. Bunlardan üçü ilk derece mahkemesinde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu lehine sonuçlanmış, diğeri de devam etmektedir.

5.11.2. İçeriğe Erişimin Engellenmesi

İnternetteki içeriğe erişimin engellenmesi, internet sitesinin kapatılması olarak değil, erişimi zorlaştırıcı tedbirler olarak uygulanmaktadır. İnternet sitesinin kapatılması, o sitenin alan adının, alan adı tescil kurum/kuruluşlarınca iptal edilmesi demektir. Örneğin yakın zamanda Wikileaks internet sitesinin alan adı, uluslararası alan adları tahsis kuruluşu olan ICANN tarafından iptal edilmiş ve site başka alan adları üzerinden yayınına devam etmek durumunda kalmıştır.

Ülkemizde uygulanan erişim engelleme kararları, katalog suçlarla ilgili erişimi zorlaştırıcı tedbirler olarak uygulanmaktadır. 5651 sayılı Kanun'un amacının internet ortamında işlenen belirli suçlarla mücadele olduğu yasanın "Amaç ve Kapsam" başlıklı 1'inci maddesinde ve Kanun'un genel gerekçesinde açık olarak ifade edilmiştir.

Sınırlı sayıda suçla etkin mücadele hususu yasama sürecinde de dile getirilmiş, 12.04.2007 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu Raporunda: *"İnternet ortamında yapılan ve konusu suç oluşturan içeriğe sahip yayınlarla mücadelenin etkinliğini sağlama bakımından başlangıçta katalog içerisinde yer alan suçların sayısı mümkün olduğunca sınırlı tutulmuştur."* Őeklindeki önemli tespitin devamında ; *"Anayasanın uluslararası sözleşmeler hükümlerine bağlı olarak güvence altına aldığı özellikle düşünce açıklama özgürlüğünü kısıtlama bağlamında eleştirilere maruz kalmamak amacıyla, kapsam, internet ortamında yapılan, çocukların ve gençlerin olumsuz olarak etkilenebileceği ya da çocukların cinsel yönden istismar edilmesi suretiyle oluşturulmuş yayınlarla sınırlı tutulmuştur."* Őeklindeki açıklamalara yer verilmiştir.

Ancak 5651 sayılı Kanun dışında da farklı kanuni düzenlemeler kapsamında erişimin engellenmesi kararları verilebilmektedir.

Söz konusu düzenlemeler özetle;

- 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun Ek-4' üncü maddesi,
- 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükümünde Kararname,

- 4733 sayılı Tütün Ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun,

- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu,

- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu,

- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu,

- 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun

-633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 6'ncı maddesi

5651 sayılı Kanun; Anayasamızın özel olarak korunmasını öngördüğü, başta aile ve çocuklar olmak üzere belirli sosyal kesimlere yönelik suçların kolayca işlenmesini önleyici özel bir kanun olduğu göz önüne alındığında, uygulanan erişimi zorlaştırma tedbirlerinin Kanunun amacıyla tamamen örtüştüğü görülecektir.

Çocukların, internet ortamında dolaşırken karşılaşılabilecekleri, sosyal ve psikolojik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilecek yasadışı ve zararlı içeriklerle mücadele ve bu içeriklere erişimi zorlaştırıcı tedbirler, gelişmiş batı demokrasilerinde de uygulanmaktadır.

Erişimin engellenmesi kararı ve yerine getirilmesi 5651 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin birinci fıkrasında; "*İnternet ortamında yapılan ve içeriği aşağıdaki suçları oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak erişimin engellenmesine karar verilir*" hükmüne yer verildikten sonra, erişimin engellenmesi tedbirine konu olacak suçlar sayılmıştır. Kanun'da sayılan katalog suçlar;

“a) 26.09.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan;

1) İntihara yönlendirme (madde 84),

2) Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),

3) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),

4) Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),

5) Müstehcenlik (madde 226)

6) Fuhuş (madde 227)

7) Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228) suçları

b) 25.7.1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar.” şeklindedir.

Erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde hâkim, kovuşturma evresinde ise mahkeme tarafından verilir. Soruşturma evresinde, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından da erişimin engellenmesine karar verilebilir. Bu durumda Cumhuriyet savcısı kararını 24 saat içinde hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç 24 saat içinde verir. Bu süre içinde kararın onaylanmaması halinde tedbir, Cumhuriyet savcısı tarafından derhal kaldırılır. Koruma tedbiri olarak verilen erişimin engellenmesine ilişkin karara 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz edilebilir.

İçeriği yukarıda sayılan ve suç oluşturan yayınlarda içerik veya yer sağlayıcısının yurt dışında bulunması halinde veya içerik veya yer sağlayıcısı yurt içinde bulursa bile, içeriği çocukların cinsel istismarı ve müstehcenlik olan yayınlara ilişkin olarak erişimin engellenmesi kararı resen Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından verilir.

İçerik nedeniyle haklarının ihlâl edildiğini iddia eden kişilerin öncelikle içerik sağlayıcıya, buna ulaşamaması halinde yer sağlayıcıya başvurarak kendisine ilişkin içeriğin yayından çıkarılmasını ve yayındaki kapsamından fazla olmamak üzere hazırladığı cevabı bir hafta süreyle internet ortamında yayımlanmasını isteme hakkı getirilmiştir. Söz konusu talebin reddedilmesi halinde kişilerin 15 gün içinde yerleşim yeri sulh ceza mahkemesine başvurarak, içeriğin yayından çıkarılmasına ve yayındaki kapsamından fazla olmamak üzere hazırladığı cevabın bir hafta süreyle internet ortamında yayımlanmasına karar verilmesini isteyebilme hakkı öngörülmüştür.

Anılan Kanun'un 9'uncu maddesi uygulamalarında, hakkı ihlal edilen kişilerin yasal haklarını kullanabilmeleri için gerekli olan en önemli araçlardan biri, ihlale konu yayının gerçekleştiği internet adresinin ilgililerinin, muhataplarının iletişim bilgilerine ulaşmak olup, bu hususta Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nın vermiş olduğu <http://internet.tib.gov.tr> adresi üzerinden online sorgulama hizmeti bulunmaktadır⁶⁶⁷.

5.12. BÖLÜM ÖZETİ VE ÖNERİLER

İnternetin güvenli kullanımında eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları çok önemlidir. Türkiye geneline yayılacak çeşitli eğitim ve bilinçlendirme seminerleri sayesinde bölgesel farklılıkların en aza indirilmesi ve internetin güvenli kullanımının yurdun geneline yayılması için fırsatlar yakalanmış olacaktır. Bu aynı zamanda e-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin; bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması amacı ile de paralellik arz etmektedir.

Bilinçlendirme seminerlerinde en büyük görev, eğitimcilere; öğretmenlere ve ailelere düşmektedir. Bu yüzden bilinçlendirme çalışmalarında eğitimcilerin eğitimi öncelikli amaç olarak görülmelidir. Örneğin; FATİH projesi çok önemli bir adımdır.

İnternetin etkin, bilinçli ve doğru kullanımı konusunda ilgili her kurum ve kuruluş üzerine düşen görevi yapmalıdır. Bu konuda özellikle sivil toplum kuruluşları özendirilmeli ve desteklenmelidir. Sivil toplum kuruluşlarının daha aktif bir şekilde çalışmalarda bulunmalarının önemi yadsınamaz. Bu yüzden konu ile ilgili tüm kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum paydaşlarının işbirliği içerisinde çalışmalarda bulunması, proje üretmeleri, hem ulusal hem uluslararası proje fonlarından faydalanarak somut çıktılar üretebilmeleri önem arz etmektedir.

Bu nedenle, internetin güvenli kullanımı kavramının toplumda yerleşmesi için hem geleneksel basın yayın organlarını (gazete, dergi, televizyon, radyo) hem de yeni medyayı (internet, sosyal medya, mobil teknolojiler, IP TV, dijital yayınlar gibi)

⁶⁶⁷ <http://internet.tib.gov.tr>. Ayrıca “<http://internet.tib.gov.tr>” adresinde yer alan site bilgileri sorgu sayfasından talebe konu adreslerle ilgili olarak açık kaynak bilgisi sorgusu yapılabilir ve tespit olunan ilgililerin erişim ve yer sağlayıcı olarak Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı kayıtlarında yer alıp almadığı yine “<http://www.tib.gov.tr>” adresinden sorgulanmak suretiyle kayıtlı olanların iletişim bilgilerine ulaşılabilir.

kapsayacak etkin bir tanıtım kampanyasının farkındalık yaratma etkisi oldukça büyük olacaktır. Bu amaçla yapılacak çalışmaların geleneksel ve yeni medyada tanıtımlarının yapılması, gazetelerde konuyla ilgili bilgilendirmeler yapılması ve ekler sağlanması, televizyon kanallarında spot filmlerin gösteriminin yanı sıra bilgilendirici programlar ve çocuklara dönük yayınlar hazırlanması, ulusal radyolarda tanıtıcı cıngıllar yayınlanması ve reklam panolarının etkin kullanımı sağlanmalıdır.

Tanıtım kampanyası için önerilerimiz:

- Konuyla ilgili çekilecek spot filmlerin televizyon gösteriminin yanı sıra sosyal ağlardan ve video paylaşım sitelerinden yayınlanması sağlanabilir.
- Bilgilendirici ve kampanyayı tanıtıcı materyaller ulusal ve yerel gazetelerle birlikte dağıtılabilir.
- İnternet servis sağlayıcılar ve mobil operatörler abonelerine elektronik ortamda (e-posta ve/veya kısa mesaj) bilgilendirme mesajları gönderebilir.
- Televizyon ve radyo kanallarında konuyla ilgili çeşitli programlar yapılabilir ya da çok izlenen haber sohbet programlarında konunun tartışılması sağlanabilir.
- Televizyon ve radyo kanallarında sürekli yayınlanacak bir cıngıl belirlenebilir. Bu cıngıllarda kamuoyunun yakından tanıdığı kişiler internetin fırsatlarını ve güvenli kullanımını öne çıkaran mesajlar verebilir.
- Belli dönemlerde örneğin Güvenli İnternet Günü veya İnternet Haftası etkinlikleri süresinde yapılacak futbol karşılaşmalarına takımların çeşitli pankartlarla çıkmaları sağlanabilir.
- İnternet ortamının sık ziyaret edilen sitelerinde çeşitli reklamlar yayınlanabilir.
- Sosyal mecralarda özel hesaplar oluşturulabilir.
- Halkın yoğun kullandığı mekânlarda örneğin taşıma sistemlerinde özel afişler yayınlanabilir.

İnternetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımında ise genel olarak şu adımlar gözetilmelidir:

- İnternetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımında farkındalık ve eğitim çalışmalarının yapılması, söz konusu faaliyetlerin konu ile ilgili tüm kamu kurumları ile özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ile gerçekleştirilmesi ve bu çalışmaların sürekli ve gerektiğinde çevrimiçi olarak sunulabilmesi,
- Eğitimlerin içeriğinin işletmecilere ve kurumlara yönelik de hazırlanması ve eğitimlerin modüler olarak sunulabilmesi,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımında ailelerin ve toplumun bilinçlendirilmesi,
- FATİH projesinin adımlarından biri olan “Bilinçli, Güvenli, Yönetilebilir ve Ölçülebilir BT Kullanımı” ile önemli bir farkındalık çalışması ortaya konularak öncelikle rehber öğretmenlerin ve bilişim teknolojileri öğretmenlerinin bu konuda eğitilmesi,
- Ulusal ve uluslararası proje fonlarından faydalanarak internetin güvenli, bilinçli ve etkin kullanımı ile ilgili somut çıktıların üretilmesinin sağlanması,
- Geleneksel basın yayın organları (gazete, dergi, TV, radyo vb.) ve yeni medya (internet, sosyal medya, mobil teknolojiler, IP TV, dijital yayımlar vb.) vastasıyla reklam ve tanıtım kampanyalarının gerçekleştirilmesi,
- Medyanın, bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin olanakları ve riskleri dengeli bir şekilde sunmasının ve toplumda doğru kanaat oluşumunu desteklemesinin sağlanması,
- “Medya Okuryazarlığı” ve “Bilgisayar” dersleri müfredatının gözden geçirilmesi veya okullarda seçmeli “Bilinçli, Güvenli ve Etkin İnternet Kullanımı” dersinin sunulabilmesi,
- Başta üniversiteler olmak üzere gerek akademik çevrede gerek özel sektörde internetin güvenli, bilinçli ve etkin kullanımına ilişkin kulüp ve derneklerin faaliyetlerinin desteklenmesi,

- Dijital okuryazarlık seviyesinin, başta MEB, üniversiteler ve diğer internet paydaşlarının işbirliği ile artırılması,
- Dijital eşitliği sağlayacak şekilde alt yapı eksikliğinin giderilmesi,
- Ulusal kurum ve kuruluşların, uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapması ve gelişmeleri takip etmesi,
- Ticari amaçla internet toplu kullanım sağlayıcılarının (İnternet kafeler) fiziksel ve hizmet standardizasyonunun geliştirilmesi, bu amaçla internet kafelerin KOSGEB veya ilgili evrensel hizmet gelirleri ile maddi olarak desteklenmesi,
- Çevrimiçi oyunlar konusunda kriterler geliştirilmesi ve sınıflandırmaların yapılması, bu konuda PEGI/ESRB gibi çevrimiçi ve çevrimdışı oyunları derecelendiren kurumların kullandığı ölçütlerin acilen ülkemize uyarlanıp geliştirilmesi ve konuya ilişkin TÜDOF'a etkin roller verilmesi,
- Dijital oyun yayıncılarının gerekli oyun derecelendirmelerini yapmadıkları ya da usulüne göre yapmadıkları tespit edildiği takdirde gerekli yaptırımların uygulanması,
- Şiddete yönelik oyun satışlarında yaş sınırlandırmasının yapılarak devlet kontrolüne alınması ve bu tür sitelere erişimi zorlaştıran tedbirlerin getirilmesi,
- İnternet içeriklerinin akıllı işaretler (ibare kontrolü) yoluyla sınıflandırılması, özellikle oyun reklamlarının yoğun yapıldığı sitelerde; akıllı işaretler ve derecelendirmeler ile ilgili bilgilendirmelerin, reklam ve sloganların ücretsiz yayınlanmasının yasal zorunluluk haline getirilmesi ve bu hususların düzenli olarak denetlenmesi,
- 5651 sayılı Kanun ve rapor içinde ifade edilen ilgili tüm diğer mevzuatların yukarıda belirlenen olanaklar ve riskler temelinde yeniden ele alınması,
- Mevzuatta öngörülen idari yaptırımların mümkün olduğunca; işlenen fiille orantılı ve kademeli olarak belirlenmesi ve ihlalin niteliğine uygun olarak ilk ihlalde uyarının tercih edilmesi,

- Kullanıcıların interneti belirli zaman aralığında kullanıp, sosyal aktivitelere daha çok zaman ayırması ve bu konuda, kullanıcı tercihinine bağlı olarak, internet sağlayıcıları ve işletim sistemi şirketleri tarafından ekrana uyarı gelmesinin sağlanması,
- Yerel yönetimler tarafından sosyal faaliyet tesislerinin artırılması ve kullanımının teşvik edilmesi,
- Sanal ortamda kişisel kontrolü artıracak yazılımların geliştirilmesi,
- Dilimizin çevrimiçi ortamda doğru kullanımı için çalışmaların yapılması,
- Kullanıcıların kişisel bilgilerini gizli tutması ve internet güvenlik/gizlilik ayarları konusunda bilinçlendirilmelerini teminen eğitim çalışmaları yapılmasının sağlanması,
- Sanal veya gerçek paraya dayalı çevrimiçi oyun sektörü ile mücadelenin geliştirilmesi,
- Çevrimiçi bilginin doğruluğu konusunda çeşitli kaynak karşılaştırması ve detaylı araştırmaların yapılması ve internette karşılaşılan her bilginin doğruluğunun sorgulanması konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi,
- Ansiklopedik bilgi içeren resmi bir internet sitesinin hazırlanması,
- Medya programları yapan kişilerin ve senaristlerin çocuk gelişimini göz önünde bulundurarak program yapması ve yapılan programların buna göre düzenlenmesinin sağlanması,
- İnternet sitelerine erişimin tamamen engellenmesi yerine içerik denetimlerinin artırılarak, yasadışı içeriğin kaldırılması ve paylaşım yapan kişi ve kişilere veya kurumlara caydırıcı yaptırımların uygulanması,
- İnternet kullanıcılarına, içerik sağlayıcılar tarafından kolay erişilebilen pozitif içerik sunulmasının sağlanması,
- Bilişim ve internet ortamından doğan psiko-sosyal, hukuki, teknik vb. mağduriyetlerin hızlıca giderilebilmesi amacıyla çoğu Avrupa ülkesinde faaliyet

gösteren yardım hatları/destek ve bilinçlendirme merkezlerinin ivedilikle oluşturulmasını teminen yasal düzenlemeye gidilmesi ve konu ile ilgili internetin muhtemel zararlı içeriklerine ve mücadele yöntemlerine karşı vatandaşlarımızın bilinçlendirilmesinin sağlanması,

önerilmektedir.